

REPUBLIKA E KOSOVËS/REPUBLIKA KOSOVA/REPUBLIC OF KOSOVA Qeveria e Kosovës / Vlada Kosova / Government of Kosovo Ministria e Zhvillimit Ekonomik / Ministarstvo Ekonomskog Razvoja Ministry of Economic Development			
Hidori Org. Org. Juri R. Org. Juri	01	Nr. Prot. Rr. Prot. Prot. Nr.	1698
Nr. i faqeve Broj stranic No. pages	94	Data Datum Date	30.09.11
PRISHTINË/A			

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria
Vlada-Government
Ministria e Zhvillimit Ekonomik
Ministarstvo Ekonomskog Razvoja-Ministry of Economic Development

**PLANI I VEPRIMIT I KOSOVËS PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË
(PKEE)
(2010-2018)**

**PLANI I PARË AFATMESËM I VEPRIMIT I KOSOVËS PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË
(2010-2012)**

**Dr. Besim Beqaj, Ministër
Ministria e Zhvillimit Ekonomik**

Prishtinë, Shtator 2011

PLANI I VEPRIMIT I KOSOVËS PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË (PVKEE)

PREAMBULA

Plani i Kosovës për Eficiencë të Energjisë (PKEE) paraqet planin e parë afatgjatë të Kosovës për eficiencë të energjisë. Ai mbulon periudhën prej vitit 2010 deri në vitin 2018. Në këtë plan gjithashtu përfshihet Plan i Përkohshëm 2010-2012. Shumë prej masave që do të ndërmerren para vitit 2012 do të vazhdojnë edhe më tej dhe këto masa janë përcaktuar qartë.

Iniciativa për hartimin e PKEE-se është marrë në nëntor të vitit 2008, pas pranimit të një kërkesë nga Taks Forca për Eficiencë të Energjisë e Traktatit të Komunitetit të Energjisë për Evropën Juglindore.

Më 23 dhjetor 2008, Sekretari i Përhershëm i Ministrisë së Energjisë dhe Minierave miratoi një vendim special për krijimin e grupit punues për përgatitjen e një drafti të PKEE-së. Grupi punues nga Kosova, Ministria përgjegjëse për Energji (ish MEM) kishte mundësi reale për sajimin dhe finalizimin e këtij dokumenti brenda një periudhe tremujore. GP dorëzoi dokumentin më 1 mars 2009. Në një shënim sqarues që iu dërgua Task Forcës për EE, Grupi Punues paraqiti qëndrimet e veta mbi çështjen në fjalë, duke theksuar se Kosova ishte duke e implementuar Programin e vet për Eficiencë të Energjisë dhe Burime të Ripërlëritshme të Energjisë (PKEEBRE) për periudhën 2007-2009.

Më 12 janar të vitit 2009, si përgjigje nga Sekretariati i KTE-së, GP pranoi një letër lidhur me Planin Kombëtar të Veprimit për Eficiencë të Energjisë. Në letër lthej se PKEEBRE nuk paraqet ndonjë ndërmarrje serioze; megjithatë, u dha edhe një sugjerim i qartë mbi rëndësinë e hartimit të PVKEE deri më 1 mars 2009.

Pas hartimit të një versioni punues të këtij dokumenti, mes 10 dhe 13 shkurt 2009, Grupit Punues iu ofruan shërbime këshillëdhënëse, përmes TAIEX-it, lidhur me përmbajtjen dhe metodologjinë që duhet shfrytëzuar për hartimin e PKEE-së.

Rrjedhimisht, Grupi Punues filloi hartimin e PKEE-së dhe e finalizoi këtë dokument më 23 shkurt 2009.

PVEE është dokument autentik, i hartuar nga Grupi Punues që përbëhej nga staf profesional i Divizionit për Eficiencë të Energjisë, Burime të Ripërlëritshme të Energjisë dhe Mjedis dhe Divizioni i Statistikave dhe Bilanceve, dhe bazohet në një sërë mostrash të PVKEE-ve. Për të përkrahur hartimin e PKEE-së ishte krijuar një grup ndërinstytucional që përbëhej nga përfaqësues të institucioneve në vijim:

1. Ministria e Zhvillimit Ekonomik (ish MEM)

Kryesues

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

2. Kuvendi i Republikës së Kosovës	anëtar
3. Zyra e Kryeministrit të Republikës së Kosovës	anëtar
4. Zyra e Rregullatorit të Energjisë	anëtar
5. Ministria e Financave (ish MEF)	anëtar
6. Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësiror	anëtar
7. Ministria e Administratës Publike	anëtar
8. Ministria e Tregtisë dhe Industrisë	anëtar
9. Ministria e Infrastrukturës (ish MTPT)	anëtar
10. Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural	anëtar
11. Asociacioni i Komunave të Kosovës	anëtar

Gjithashtu, duhet përmendur se bazuar në Vendimin e Këshillit të Ministrave Nr. D/2009/05/MC-EnC të datës 18 dhjetor 2009, mbi implementimin e disa direktivave mbi eficiencën e energjisë dhe shfrytëzimin e saj, anëtarët e TFEE janë pajtuar për zgjatjen e periudhave kohore të mbuara nga PVKEE-të dhe për të kalkuluar në baza 9-vjeçare caqet indikative kombëtare për kursim të energjisë për periudhën 2010-2018 dhe për të përfshirë në to vitin 2012 si cak të ndërmjetëm. Një Grup Teknik ka punuar deri tani, i ndihmuar nga këshilltarët e BE-së, dhe i ka finalizuar të gjitha kalkulimet e lidhura me këtë detyrë. Ky raport paraqet të dhënat aktuale të azhuruara lidhur me kërkesën e energjisë dhe kursimin e energjisë për periudhën 2010-2018. Gjithashtu, gjatë periudhës korrik-shtator 2010, Grupi Teknik, i përkrahur nga këshilltarët e BE-së, i është përgjigjur të gjitha pyetjeve dhe i ka përfshirë të gjitha sugjerimet dhe korrigjimet e pranuar nga Sekretariati i Energjisë.

PËRMBAJTJA

I. HYRJE

II. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

III. PASQYRË E KONSUMIT TË ENERGISË, NDARË SIPAS LLOJIT TË LËNDËS DJEGËSE DHE SEKTORIT

IV. CAQET INDIKATIVE TË KURSIMIT TË ENERGISË

- IV.1 CAKU I PËRGJITHSHËM I KURSIMIT TË ENERGISË NË KOSOVË
- IV.2.1 PËRCAKTIMI I CAKUT TË PËRGJITHSHËM INDIKATIV TË EE
- IV.2.2 PËRCAKTIMI I CAKUT TË NDËRMJETËM INDIKATIV TË KURSIMIT TË ENERGISË (2010-2012)

V. MASAT PËR PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGISË (EEI)

V.1. SEKTORI I AMVISËRIVE

V.2. MASAT INDIVIDUALE TË PËRMIRËSIMIT TË EFIÇIENCËS SË ENERGISË NË SEKTORIN E AMVISËRIVE

V.2.1: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR ETIKETIMIN E PAJIMEVE ELEKTRONIKE SHTEPIAKE (KODI: KA1)

V.2.2.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV MBI AUDITIMIN ENERGETIK (KODI: KA2)

V.2.3.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR PROMOVIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGISË PËR KONSUMATORËT FINAL DHE SHËRBIMET ENERGETIKE (KODI: KA3)

V.2.4.: NDËRTIMI I KAPACITETEVE PËR MENAXHIM TË PROJEKTEVE DHE AUDITIM TË ENERGISË NËPËR KOMUNA (KODI: KA4)

V.2.5.: KURSI FILLESTAR PËR AUDITORË TË ENERGISË (FAZA E PARË) (KODI: KA5)

V.2.6.: PËRMIRËSIMI I INKASIMIT DHE EFIÇIENCËS SË ENERGISË (KODI: KA6)

V.2.7.: PROMOVIMI I SHFRYTËZIMIT TË DRURIT PËR GATIM (KODI: KA7)

V.2.8.: RREGULLIMI TEKNIK I PERFORMANSES ENERGETIKE TË NDËRTESAVE (KODI: KA8)

V.2.9.: KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË (LEE) (KODI: KA9)

V.2.10.: PROMOVIMI I EFIÇIENCËS ENERGETIKE NËPËR AMVISËRI (KODI: KA10)

V.2.11.: KRIJIMI I SISTEMIT TË CERTIFIKIMIT TË AUDITORËVE TË ENERGISË (KODI: KA11)

V.2.12.: FUSHATA PUBLIKE PËR KURSIM TË ENERGISË DHE PËRMIRËSIM TË EFIÇIENCËS SË ENERGISË (KODI: KA14)

V.2.13.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV MBI NGROHJEN E NDËRTESAVE TË REJA KOLEKTIVE BANESORE (KODI: KA13)

V.2.14.: REFORMAT E LEGJISLACIONIT TË PROKURIMIT PUBLIK SI ZHVILLIM POZITIV PËR PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGISË (KODI: KA14)

V.2.15. STIMULIMI I SHFRYTËZIMIT TË SISTEMEVE TË ENERGJISË SOLARE PËR NGROHJE TË UJIT PËR NEVOJA SANITARE (KODI: KA 15)

VI. SERVICES SECTOR

VI. 1. INDIVIDUAL MEASURES FOR IMPROVING ENERGY EFFICIENCY IN THE SERVICES SECTOR

VI.1.1. ADMINISTRATIVE INSTRUCTION FOR LABELING HOME APPLIANCES (KODI: KS1)

VI.1.2. ADMINISTRATIVE INSTRUCTION ON ENERGY AUDIT (KODI: KSH2)

VI.1.3. ADMINISTRATIVE INSTRUCTION ON THE PROMOTION OF ENERGY EFFICIENCY AT END CONSUMERS (KODI: KS3)

VI.1.4. MUNICIPAL CAPACITY BUILDING FOR PROJECT MANAGEMENT AND ENERGY AUDITING (KODI: KS4)

VI.1.5. BEGINNERS COURSE FOR ENERGY AUDITOR TRAINING (PHASE ONE) (KODI: KS5)

VI.1.6. INCREASING COLLECTION RATES AND ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT (KODI: KSH6)

VI.1.7. PROMOTION OF ENERGY EFFICIENCY IN MUNICIPALITIES (KODI: KSH7)

VI.1.8. PROMOTION OF LPG FOR KITCHEN USE (KODI: KSH8)

VI.1.9. TECHNICAL REGULATION ON THE ENERGY PERFORMANCE OF BUILDINGS (KODI: KSH9)

VI.1.10. LEGAL AND INSTITUTIONAL ENERGY EFFICIENCY FRAMEWORK (KODI: KSH10)

VI.1.11. PROMOTION OF ENERGY EFFICIENCY IN SMEs (KODI: KSH11)

VI.1.12. SET UP OF THE ENERGY AUDITORS' CERTIFICATION SYSTEM (KODI: KSH12)

VI.1.13. PUBLIC CAMPAIGN ON ENERGY SAVING AND ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT (KODI: KSH13)

VI.1.14. TRANSFORMATION OF PUBLIC PROCUREMENT LEGISLATION TO THE BENEFIT OF EE IMPROVEMENT (KODI: KSH14)

VI.1.15. ENCOURAGING THE USE OF SOLAR POWER SYSTEMS FOR SANITARY WATER HEATING (KODI: KSH15)

VI.1.16. IMPROVING EE THROUGH EFFICIENT LIGHTING IN PUBLIC BUILDINGS (KODI: KSH16)

VI.1.17. EFFICIENT PUBLIC LIGHTING (KODI: KSH17)

VI.1.18. EE IMPROVEMENT OF HEATING APPLIANCES (KODI: KSH18)

VII. INDUSTRIAL SECTOR

VII. 1. INDIVIDUAL MEASURES OF ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT IN THE INDUSTRIAL SECTOR

VII.1.1. PROMOTION OF ENERGY EFFICIENCY IN SMEs (KODI: KI1)

VII.1.2. ENCOURAGING SIMPLE AUDITING IN THE INDUSTRIAL SECTOR (KODI: KI2)

VIII. TRANSPORTATION SECTOR

VIII.1. INDIVIDUAL MEASURES FOR ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT IN THE TRANSPORTATION SECTOR

VIII.1.1.: AI FOR THE INTRODUCTION OF BIOFUELS (KODI: KT1)

VIII.1.2. PUBLIC AWARENESS CAMPAIGN IN THE TRANSPORTATION SECTOR (KODI:KT2)

IX. AGRICULTURE SECTOR

IX.1. INDIVIDUAL MEASURES FOR ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT IN THE AGRICULTURE SECTOR

IX.1.1.: AWARENESS CAMPAIGN IN THE AGRICULTURE SECTOR (KODI: KB1)

X. Policy and Programmatic Measures for Implementation of NEEAP of Kosovo

XI. Monitoring indicators for 2010 - 2012

XII. Unit Conversion Table

SHKURTESAT

PKKEE	Plani i Kosovës për Eficiencë të Energjisë
EE	Eficienca e Energjisë
LEE	Ligji për Eficiencë të Energjisë
AEE	Agjencia për Eficiencë të Energjisë
BRE	Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë
PKEEBRE	Programi i Kosovës për Eficiencë të Energjisë dhe Burime të Ripërtëritshme të Energjisë
TKE	Traktatit i Komunitetit të Energjisë
TF	Task Forcë
PEE	Përmirësim i Eficiencës së Energjisë
HEA	Pajisje elektronike shtëpiake
KE	Komisioni Evropian
MPEE	Masa e përmirësimit të eficiencës së energjisë
WSW	Uji i ngrohtë sanitar
AER	Agjencia Evropiane për Rindërtim
KEK	Korporata Energjetike e Kosovës
ZRKE	Zyra e Rregullatorit të Energjisë
BE	Bashkimi Evropian
UA	Udhëzim Administrativ
DSB	Divizioni i Statistikave dhe Bilanceve
QKUK	Qendra Klinike Universitare e Kosovës
DEEBREM	Divizioni për Eficiencë të Energjisë, Burime të Ripërtëritshme të Energjisë dhe Mjedis
TeR	Ternat e Referencës
K	Kosova
KH	Kosovë, ambisibilitë
KS	Kosovë, shërbimet
KI	Kosovë, industria
KT	Kosovë, transporti
KA	Kosovë, bujqësia

BK	Buxheti i Kosovës
NVM	Ndermarrjet e vogla dhe te mesme
ESCO	Kompani e shërbimeve energjetike
GLN	Gaz i lëngëzuar i naftës
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
GTZ	Agjencia Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar
KK	Kuvendi i Republikës së Kosovës
ZKM	Zyra e Kryeministrit të Kosovës
MZHE	Ministria e Zhvillimit Ekonomik
MMPH	Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
MBPZHR	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
MASHT	Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
MSH	Ministria e Shëndetësisë
MAP	Ministria e Administratës Publike
MTI	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
MF	Ministria e Financave
MI	Ministria e Infrastrukturës
ktoe	ekuivalenti i Kliton natës
GWh	gigavat/orë
MW	megavat
CHP	Prodhim i kombinuar i energjisë elektrike dhe ngrohjes
IED	Direktiva për emelinë industriale
IPPC	Kontrolli dhe parandalimi i integruar i ndotjes
MEM	Ministria e Energjisë dhe Minerave

Kapitulli I. Hyrje

Ministria e Zhvillimit Ekonomik (ish Ministria e Energjisë dhe Minerave-MEM) e Kosovës u themelua në vitin 2004 si institucion përgjegjës për sektorin e energjisë. Që nga viti 2005, brenda MZHE-it ka funksionuar një nënsektor i përbashkët e Departamentit të Energjisë për çështjet e EE dhe BRE. Që nga fillimi janë marrë parasysh praktikat më të mira të shteteve tjera mbi EE dhe BRE në përpjekjet tona për ta përfunduar kornizën institucionale për EE dhe BRE, përmes themelimit të Agjencisë Kosovare për Eficiencë të Energjisë.

Baza ligjore për EE trajtohet nga tri ligjet primare të sektorit të energjisë: Ligji për Energjinë, Ligji për Energjinë Elektrike dhe Ligji për Rregullatorin e Energjisë.

Baza ligjore për sferën e EE është në fazën e fundit të krijimit, ngase e ka kaluar leximin e parë në Parlament dhe pritet të miratohet në gjashtëmuorin e parë të vitit 2011. Pas miratimit ligji do të plotësohet me një set aktesh legjislative sekondare, në veçanti atyre për krijimin e Agjencisë së Kosovës për Eficiencë të Energjisë, në formë të udhëzimeve administrative.

Përveç kësaj ndërtimi i kapaciteteve në fushën e EE paraqet një nga elementet e Strategjisë së Kosovës për Energji (2005-2015). Përveç kësaj, Strategjia e ndryshuar e Kosovës për Energji 2008-2018 identifikon EE-në si një nga objektivat strategjike për periudhën 2008-2018 dhe parasheh zhvillimin e mëtejshëm të një kornize gjithëpërfshirëse institucionale dhe ligjore, në pajtim me Direktivat Evropiane mbi EE.

Nga perspektiva e planifikimit politik, veprimtaritë për EE që përfshihen në Programin e Kosovës për Eficiencë të Energjisë dhe Burime të Ripërtërueshme të Energjisë (PKEEBRE) për periudhën 2007-2009 ishin parapara me Planin Kombëtar të Veprimit për EE (2007-2009), të hartuar nga Ministria përgjegjëse për Energji - Ministria e Zhvillimit Ekonomik (ish MEM) me përkrahje nga një projekt i AER-it i implementuar mes viteve 2007-2009. Masat e parapara në këtë dokument janë gjithëpërfshirëse (ligjore, institucionale, teknike, financiare, arsimore, etj.) dhe mendojnë të gjithë sektorët e konsumit final të energjisë. Implementimi i këtyre masave bazohet në përkrahjen financiare të ofruar nga donatorët e jashtëm. Edhe pse masat dhe programet konkrete që me këtë dokument parashihej të ndërmerren ndërkohë nuk janë zbatuar në nivel të duhur, disa nga rezultatet e arritura mund të përmbledhen në pikat në vijim:

- Ngritja e nivelit të përgjithshëm të dijenisë dhe kulturës së EE
- Shtimi i kapaciteteve profesionale për EE në institucione qendrore dhe lokale, universitete, etj.
- Licencimi fillestar i rreth 50 ekspertëve për implementimin e procesit të auditimit energjetik;
- Monitorimi i projekteve studiuuese dhe vlerësuese lidhur me zbatimin e masave të EE në disa stabilimente të caktuara të sektorit publik, etj.

Republika e Kosovës u bë palë e Traktatit të Komunitetit të Energjisë (TKE) pas nënshkrimit të këtij traktati nga UNMIK-u. Në shkurt të vitit 2008 u krijua një task forcë (grup veprues) anëtare e të cilit u bë edhe Ministria e Energjisë e Kosovës.

Duke u përpjekur që ta përfaqësojë legjislacionin vendor mbi eficiencën e energjisë me atë të BE-së, dhe në pajtim me kushtet e përcaktuara me Direktivën 2006/32/EC. Qeveria e Kosovës e ka miratuar Udhëzimin Administrativ Nr. 2008/15 mbi Promovimin e Përdorimit Eficient të Energjisë nga Konsumatorët Përfundimtarë dhe Shërbimet Energjetike. Për të zbatuar objektivat e përcaktuara nga TKE, Ministria përgjegjëse për energji MZHE (ish MEM) obligohet të hartojë Planin Kombëtar të Veprimit për Eficiencë të Energjisë, të quajtur Plani i Kosovës për Eficiencë të Energjisë (PKEE). PKEE është dokument afatgjatë, i hartuar dhe implementuar në nivel të vendit, që mbulon periudhën mes 2010 dhe 2018. Hartimi i Planit të Kosovës për Eficiencë të Energjisë është bërë duke u bazuar në shabllonin e Planit Kombëtar të Punës për Eficiencë Energjetike të pranuar nga TKE në korrik të vitit 2008. Ai është ndryshuar për të marrë parasysh rrethanat specifike të Kosovës, si dhe kushtet kryesore të përcaktuara në Direktivën 2006/32/EC.

Në veçanti, PKEE përmban çfaqet indikative për kursimin e energjisë në aspekt afatgjatë, afatmesëm dhe të ndërmjetëm (2010-2012).

Kapitulli II. Përmbledhje ekzekutive

Që nga lufta e viteve 1998-1999, Kosova është përballë me furnizim jo të qëndrueshëm të energjisë elektrike. Më tej, ajo nuk ka ndonjë sistem të qëndrueshëm të të dhënave mbi energjinë e konsumuar. Të vetmet të dhëna në dispozicion që konsiderohen si të besueshme janë ato mbi furnizimin (duke mos përfshirë drutë për djegie, që kualifikohen si biomasë). Të dhënat mbi konsumin e energjisë elektrike raportohen rregullisht nga furnizuesi publik, megjithatë, për shkak të humbjeve konstante teknike (rreth 30%), është e pamundshme që të përcaktohet në mënyrë të besueshme se ku shfaqen këto humbe (në sektorin e amvisërive apo të shërbimeve, që paraqesin dy sektorët me konsumin më të lartë të energjisë). Rreth 35% të energjisë elektrike në Kosovë përdoret për të ngrohur objektet banesore dhe objektet që janë pronë e shërbyesve (publik dhe privat).

Sektorin që udhëheq sa i përket konsumit të energjisë elektrike është ai i amvisërive (rreth 63%). Përveç faktit se konsumon shumë energji elektrike, ky sektor gjithashtu konsumon sasi të mëdha të biomasës (drurit) dhe derivateve të naftës. Kontributi i ngrohjes qendrore në këtë kuptim është shumë i ulët, ngase ajo ofrohet vetëm në Prishtinë, Gjakovë dhe Mitrovicë. Proporcioni i energjisë së prodhuar për qëllim të ngrohjes në mënyra tjera është i pavërejtshëm. Në Kosovë deri tani nuk asnjë impiant që bën prodhim të kombinuar të ngrohjes dhe energjisë elektrike, por do duhej përmendur që është kryer një studim i arsyeshmërisë së përdorimit të një pjese të Kosovës B si impiant për bashkëgjenerim dhe i zgjerimit të rrjetit të ngrohjes qendrore të Prishtinës. Zhvillimi i bashkëgjenerimit promovohet me Direktivën 2004/8/EC për shkak se ndihmon në masë të theksuar efikasitetin e përgjithshëm energjetik.

Është tejet e rëndësishme që të analizohet propozimi i ri i Direktivës Evropiane për Emetime Industriale (IPPC/IED), teksti i të cilës ka marrë miratimin politik të Këshillit të Ministrave të Mjedisit Shtetëror Anëtarë të BE-së në qershor të vitit 2009. Kjo Direktivë propozon caktimin e kushteve të reja dhe të fuqishme sa i përket limitimit të emetimit të ndotësve nga stabilimentet e mëdha që punojnë me djegie (LCP). Ky propozim parasheh shtimin e mundësisë së përdorimit të lëndëve djegëse vendore në LCP si dhe miratimin e disa kushteve të reja në instalime të madhës së mesatare (<200 MW) për të plotësuar nevojat për ngrohje qendrore në aspekt afatgjatë (deri në vitin 2023).

Duke marrë parasysh propozimin e IED dhe përvojën sa i përket përdorimit të linjtit në disa shtete anëtare të BE-së, do të jetë e mundshme që të shfrytëzohen burimet lokale të linjtit në termocentrale me eficiencë të lartë (>40% për energji elektrike apo >75 % për CHP) të cilat u përmbahen standardeve adekuatë të emetimit.

Për më tepër, Kosova nuk mund të llogarisë në zhvillimin e sistemit të gazit natyror në të ardhmen e afërt ngase nuk ka stabilimente vendore të gazit natyror dhe nuk është e lidhur me Rrjetin Evropian të Gazit. Gjithashtu, pozita gjeografike e Kosovës nuk ofron mundësinë e ndërtimit të ndonjë terminali bregdetar të GLN-së. Për këtë arsye, si rrjedhojë e rrethanave të shtjelluara më lartë, pothuajse të gjitha shërbimet energjetike (ngrohja e hapësirës, gatimi, uji i ngrohët) për sektorët e banimit dhe shërbimit mbulohej me energji elektrike, biomasë (aktualisht dru), derivate të naftës (përshirë të GNL) dhe linjit.

Në anën tjetër, një numër i konsiderueshëm i konsumatorëve të energjisë elektrike (mbi 40%) nuk paguajnë për energjinë që e përdorin, kështu që është tejet e rëndësishme që të ndryshohet kjo mënyrë e sjelljes tek kategoritë e ndryshme të konsumatorëve. Zvogëlimi i humbjeve joteknike (mospagimit të faturave) do të përmirësonte sigurinë e furnizimit të energjisë elektrike dhe gjendjen financiare të KEK-ut, si kompani përgjegjëse për furnizim të energjisë elektrike, dhe do të mundësonte investime të mundshme në sektorin e energjisë elektrike dhe do të sillte përmirësime në ndërmarrjen e masave të eficiencës së energjisë.

Në këto rrethana dhe marrë parasysh furnizimin jokonsistent dhe shfrytëzimin joeficient të energjisë elektrike, Qeveria e Kosovës ka ndërmarrë hapa ligjorë dhe institucionalë drejt arritjes së pajtueshmërisë me kushtet e EE. Që nga viti 2005, Divizioni për Eficiencë të Energjisë ka funksionuar si pjesë e Departamentit të Energjisë të MZHE-it (ish MEM). Projekte të ndryshme që ndërlidhen me përmirësimin e gjendjes në EE janë implementuar nën komizën e Programit të Kosovës për Eficiencë të Energjisë dhe Burime të

Ripërtëritshme të Energjisë 2007-2009. Plani i parë i Kosovës për EE (2010-2018) është hartuar nga një grup ekspertësh nga ministria përgjegjëse për energji MZHE-i, (ish MEM) që përbëhej nga staf profesional i Divizionit për Eficiencë të Energjisë, Burime të Ripërtëritshme të Energjisë dhe Mjedis dhe Divizionit për Statistika dhe Bilanc dhe versioni i paraqitur këtu është azhurnuar bazuar në asistencën teknike të ofruar nga Këshilltarët e BE-së.

Kapitulli III. Pasqyrë e konsumit të energjisë, ndarë sipas llojit të karburantit dhe sektorit të konsumatorëve

Tabelat dhe figurat në vijim paraqesin një pasqyrë mbi konsumin e energjisë në Kosovë gjatë periudhës 2003-2008, duke ofruar të dhëna të ndara sipas burimit të energjisë dhe sektorit konsumues të energjisë. Tabela 1 dhe Figura 1 në vijim paraqesin furnizimin e energjisë bazuar në burimet primare të energjisë për periudhën 2003-2008 (në ktoe).

Tabela 1: Burimi primar i energjisë së furnizuar për periudhën 2003-2008 (ktoe)

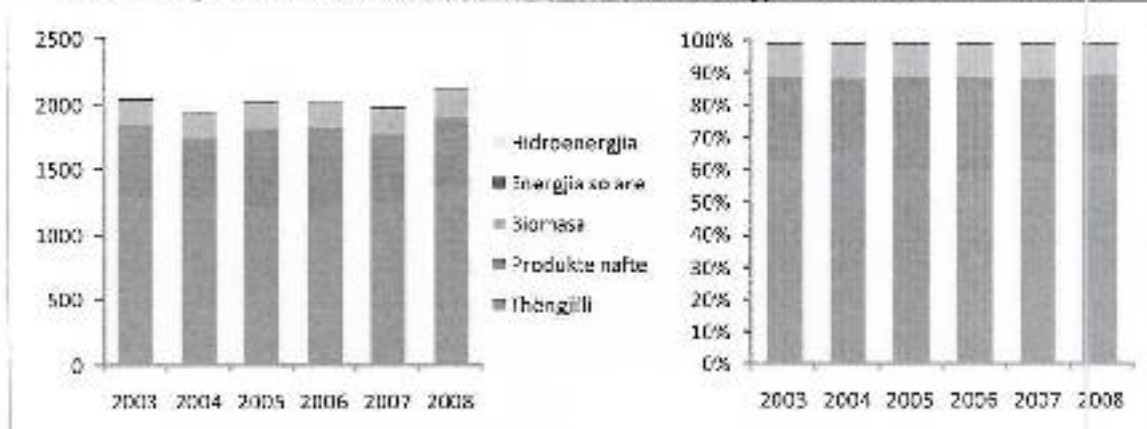
Burimi i energjisë	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Thëngjill (linjit)	1293	1289	1231	1228.1	1251.3	1385
Derivate të naftës	540.3	455	576	555.26	518.93	524.1
Biomasë (dru për djegie)	213.3	216.3	216.3	216.32	216.32	218.19
Energji ujore	5.58	12.14	11.99	10.902	10.135	10.05
Energji solare	0.16	0.18	0.19	0.263	0.289	0.321
Total	2055	1972	2036	2048.8	1997	2137.7

Furnizimi i energjisë në Kosovë gjatë periudhës 2003-2008 është shtuar mesatarisht për 3.2%. Gjatë kësaj periudhe, furnizimi i energjisë, sipas llojit dhe sasisë, është dukur si në vijim:

- Prodhimin nga thëngjilli ka shënuar rritje mesatare vjetore prej 1.79%.
- Importi i derivateve të naftës ka shënuar rritje mesatare vjetore prej 11.08%.
- Nuk ekzistojnë të dhëna të plota dhe të besueshme sa i përket shërbimit të drurit, por besohet se sasia vjetore e drurit të shfrytëzuar është afërsisht 216-220 ktoe.
- Kontributi i energjisë solare ka shënuar rritje, megjithëse jo në ndonjë vlerë të theksuar.

Figura 1: Burimi primar i energjisë së furnizuar për periudhën 2003-2008 (ktoe)

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

Gjenerimi i energjisë elektrike dominohet nga TC Kosova A dhe TC Kosova B. Gjenerimi i përbashkët i energjisë elektrike nga këto dy termocentrale është shtuar nga 341 ktoe në vitin 2004 në 384 ktoe në vitin 2007, me shtim mesatar vjetor prej 3.81%. Në vijim janë paraqitur edhe disa pika tjera me rëndësi:

- Prodhimin e energjisë elektrike nga hidrocentralet e Kosovës ka shënuar rënie nga 9.71 ktoe në vitin 2004 në 5.43 ktoe në vitin 2007, me një rënie mesatare vjetore prej 23.7%.
- Për të furnizuar në kohë të pikut të kërkesës, është dashur të importohet një sasi e konsiderueshme e energjisë elektrike. Në vitin 2004 është importuar energji elektrike në vlerë prej 55.90 ktoe, ndërsa në vitin 2007 është importuar 56.00 ktoe, duke shënuar ngritje vjetore mesatare prej 1.5%.
- Suficiti i energjisë (energji e tepërt e prodhuar gjatë natës) është eksportuar, ndërsa eksportet janë shtuar nga 16.7 ktoe në vitin 2004 në 31.7 ktoe në vitin 2007.
- Restriksionet e energjisë elektrike për kategori të ndryshme konsumatorësh (në veçanti për amvisëritë) supozohet se arrijnë rreth 8-10% të totalit të furnizimit.

Tabela 2 dhe Figura 2 paraqesin të dhënat mbi furnizimin bruto të energjisë elektrike për periudhën 2003-2008, të paraqitur në ktoe.

Sisteme të ngrohjes qendrore kanë vetëm Prishtina, Gjakova dhe Mitrovica. Këto sisteme mbulojnë vetëm 3% të kërkesës së ngrohjes së sektorit të amvisërive në Kosovë. Teknologjia e ngrohjes që shfrytëzohet aktualisht bazohet në lëndë djegëse të forta dhe në naftë. Ky sektor më tej përballlet me teknologji të vjetër, ndikime negative mjedisore dhe nivel të ulët të faturimit dhe inkasimit të energjisë së furnizuar. Humbjet komerciale dhe teknike janë lejet të larta ndërsa arafat ekzistuese nuk i mbulojnë lëvësishit shpenzimet e furnizimit. Tabela 2 paraqet sasinë totale të ngrohjes së furnizuar për periudhën 2003-2008, paraqitur në ktoe.

Të dhënat për konsumin e energjisë elektrike raportohen nga furnizuesi publik i energjisë elektrike. Të dhënat mbi ngrohjen qendrore raportohen nga kompanitë publike në Prishtinë, Mitrovicë dhe Gjakovë. Të dhënat mbi konsumin e biomasës (drurit për djegie) bazohen në studimet dhe hulumtimet e kryera, si dhe në statistikat e ofruara nga Agjencia Kosovare e Fyjevë. Të dhënat mbi konsumin e karburanteve vlerësohet duke i krahasuar ato me të dhënat e shteteve tjera të rajonit që kanë nivel të ngjashëm të zhvillimit me Kosovës. Duhet theksuar se të dhënat mbi konsumin e energjisë nuk kanë rrjedhur nga asnjë hulumtim.

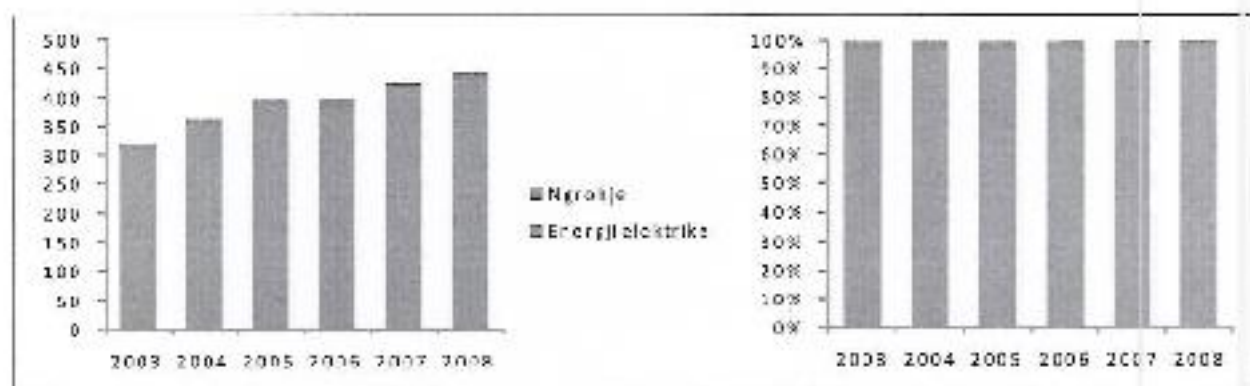
Në vitin 2010, mund të pritet një përmirësim i dukshëm i të dhënave, pasi që pritet të kryhen disa hulumtime gjithëpërfshirëse që pritet të realizohen në të gjithë sektorët e konsumit. Ministria përgjegjëse për energji-MZHE(ish MEM) është duke realizuar një projekt shumë të mirë në këtë sferë për të siguruar të dhëna sa i përket statistikave energjetike, në veçanti sa i përket konsumit. Ky hulumtim rezultoi me të dhëna të qëndrueshme, të besueshme dhe më komplecte mbi përmirësimet në eficiencën energjetike në të gjithë sektorët e energjisë.

Tabela 2: Furnizimi bruto i energjisë, 2003 – 2008 (ktoe)

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

Lloji i energjisë	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Energji elektrike	312.1	350.98	383.27	381.27	415.79	429.25
Ngrahje qendrore	9.95	11.31	14.05	14.489	10.34	14.563

Figura 2: Furnizimi bruto i energjisë elektrike, 2003 – 2008 (ktoe)

Siç shihet në Tabeën 2 dhe Figurën 2, sasia e energjisë elektrike të furnizuar (prodhim dhe import) është shtuar nga 312.1 ktoe në vitin 2003 në 429.79 ktoe në vitin 2008.

III.1 Konsumi final dhe primar i energjisë për periudhën 2003-2008

Burimet e energjisë konsumohen nga sektorë të ndryshëm ekonomikë, siç janë amvisëritë, ndërtesat shërbyese publike dhe private, industria, transporti dhe bujqësia. Marrëdhënia mes zhvillimit ekonomik të vendit dhe kërkesës së energjisë në të konsiderohet si një çështje kyçe dhe mund të paraqet një cikël të mbyllur. Ky cikël ngërthen në vete shumë analiza ekonomike, sociale dhe teknologjike. Për të definuar si duhet këto marrëdhënie duhet ndër marrë shumë studime në sektorë të ndryshëm zhvillimorë ekonomikë dhe socialë. Ato do të paraqesin bazën për të kuptuar më mirë sfidat me të cilat përballë sektori i energjisë në Kosovë dhe përkushtimin e domosdoshëm për të siguruar furnizim të energjisë me çmimin më të ulët, për të garantuar furnizim të energjisë për të plotësuar kërkesën e konsumatorëve dhe për të krijuar kushtet e domosdoshme për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik. Për momentin, intensiteti energjetik në Kosovë është nivel relativisht të ulët. Furnizimi total i energjisë primare në Kosovë për njësi të GDP-së në vitin 2008 supozohet të jetë rreth 420 toe për milion USD (PPP), krahasuar me mesataren e 15 shteteve të BE-së me total 177.4 toe/milion USD në vitin 2005. Kjo do të thotë se prodhimi makroekonomik, që në përgjithësi përfaqësohet me Bruto Prodhimin Vendor (GDP), është relativisht i ulët. Arsyet për këtë lidhen me nivelin e ulët të zhvillimit industrial në Kosovë, me shfrytëzimin e teknologjive të vjetra, në krahasim me vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore, dhe me faktin që një pjesë e madhe e energjisë konsumohet nga sektori i amvisërisë. Në kaprinën në vijim do të diskutohet mbi konsumin e energjisë nga sektorët e ndryshëm.

Përvoja e shteteve evropiane dëshmon trendet vijuese sa i përket intensitetit total të energjisë në periudhën 1995-2005:

- Për EU-27 ndryshimi mesatar vjetor -1,3 %;
- Për EU-15 ndryshimi mesatar vjetor -1,0 %.

Një numër tejet i vogël nga 30 shtetet evropiane të mbuluara nga hulumtimi i kryer nga Agjencia Mjedisore Evropiane nuk ka arritur zbritje vjetore (janë shënuar katër ngritje, në Itali, Austri, Portugali dhe Norvegji, ndërsa në një shtet – Islandë – nuk ka pasur ndryshim). Megjithatë, asnjë nga këto shtete nuk ka përjetuar luftë në territorin e tyre në 50 vitet e fundit.

III.2 Konsumi final i energjisë për sektorin e amvisërive, 2003-2008

Konsumi i energjisë në sektorin e amvisërive ndahet në pesë pjesë të dallueshme, me karakteristika të ndryshme: ngrahja e hapësirave, klimatizimi, ngrahje e ujit dhe gatimi, ndriçimi dhe pajisjet tjera elektrike.

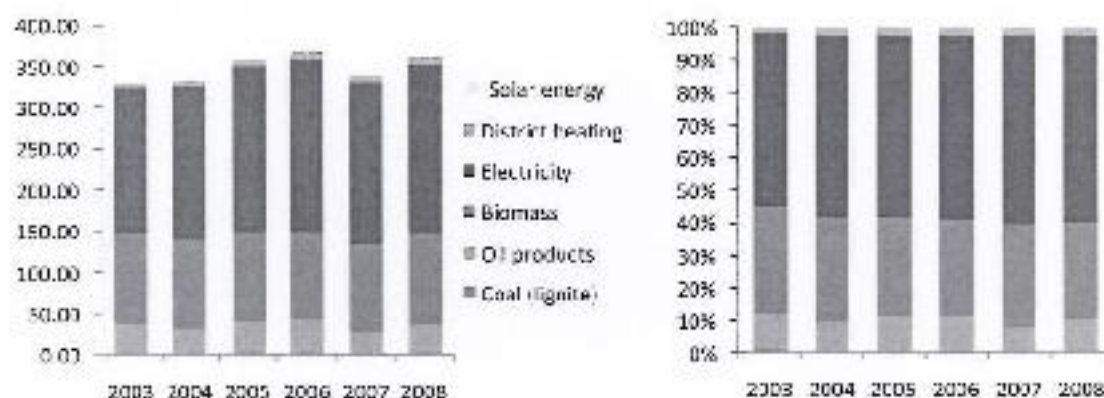
Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

Sektori i amvisërive zë vendin e parë sa i përket konsumit të energjisë në Kosovë, duke shfrytëzuar 32.85%. Si rrjedhojë, është e rëndësishme të dihet se cili është potenciai për kursime të energjisë elektrike, biomasës, derivateve të naftës (përfshirë GLN) dhe thëngjillit për njësi të shërbyer. Që nga viti 2000, furnizimi dhe kërkesa e energjisë për ngrohje të hapësirave, galim dhe ngrohje të ujit (për çka shfrytëzohet kryesisht druri si lëndë djegëse) ka mbetur pak a shumë në një vijë. Pas vitit 2000 ka pasur një rënie të theksuar të furnizimit të zonave të banimit me dru nga zonat malore. Kjo ka rezultuar me rënie të mache të shfrytëzueshmërisë së druve (që kryesisht prehen ilegalisht) për këto qëllime dhe me ngarkim të pajisjeve elektronike (nënstacioneve, linjave të bartjes dhe shpërndarjes). Tabela 3 dhe figura 3 paraqesin konsumin e energjisë nga amvisëritë gjatë periudhës 2003-2008.

Tabela 3: Konsumi i energjisë në sektorin e amvisërive (në ktoe)

Burimet e energjisë	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Thëngjill (linjit)	4.6	2.2	3.9	3.6	2.2	8.3
Derivate të naftës	35.4	30.1	38.4	39.7	25.0	34.8
Biomasë	108.2	108.2	108.2	108.2	108.2	108.2
Energji elektrike	178.5	188.2	203.3	211.1	198.9	210.4
Energji solare	0.05	0.05	0.06	0.08	0.09	0.09
Ngrohje qendrore	4.1	4.7	6.0	6.3	5.1	6.2
Total	330.8	333.4	359.8	368.9	339.4	368.0

Figura 3: Konsumi i energjisë në sektorin e amvisërive (në ktoe dhe %)

Energjia elektrike ka qenë kontribuuesi kryesor në sektorin e amvisërive dhe kjo është një nga arsytet kryesore përse Kosova është duke vuajtur nga këndvështrimi i sigurisë së furnizimit.

III.3 Konsumi final i energjisë për sektorin shërbyes privat dhe publik 2003-2008

Sektori i shërbimeve ndahet në dy degë: shërbime publike dhe shërbime private. Sektori i shërbimeve publike kryesisht në të kaluarën ka shfrytëzuar ngrohje të prodhuar me teknologji të vjetra, me instalime të vjetra, por në disa raste janë vënë në funksion disa skema të reja. Të dhënat mbi sasinë e energjisë së kërkuar nga shërbimet e ndryshme dhe kontributi i secilës lëndë të parë bazohen në hulumtime të ndryshme të kryera nga ministria përkatëse për energji MZHE (ish MEM). Duhet theksuar se ngrohja e hapësirave, ujit të ngrohtë dhe siguri i ndriçimit në të gjithë nënsektorët kryesisht realizohen me cilësi të ulët, për shkak të infrastrukturës së vjetër energjetike në institucione publike dhe për shkak të mungesës së buxhetit adekuat për t'i mirëmbajtur sistemet energjetike. Tabela 4 dhe Figura 4 paraqesin të dhënat mbi konsumin e energjisë në sektorin privat dhe publik të shërbimeve për periudhën 2003-2008.

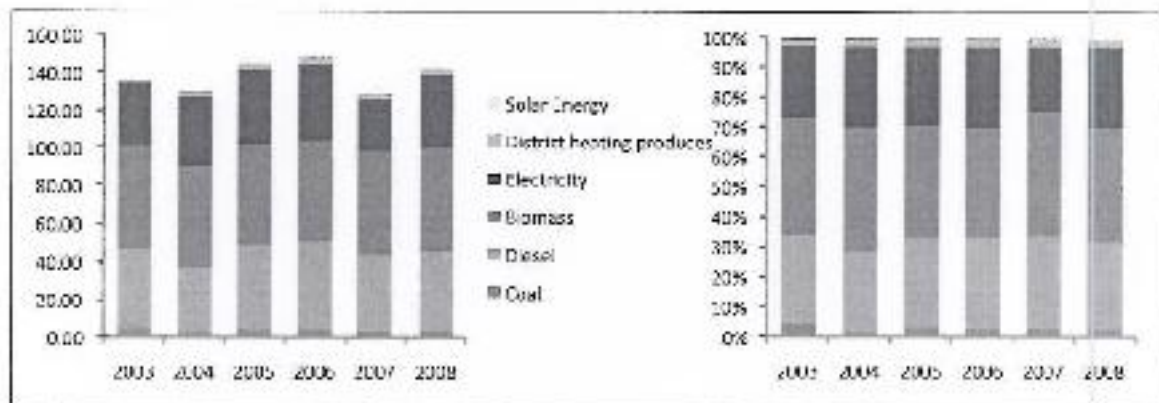
Tabela 4: Konsumi i energjisë në sektorin shërbyes privat dhe publik (në ktoe)

Burimet e energjisë	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Thëngjill (linjit)	6.2	2.9	5.2	4.8	4.3	4.5

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

Derivate të naftës	40.5	34.4	43.9	45.4	39.9	41.2
Biomasa	54.1	54.1	54.1	54.1	54.1	54.8
Energji elektrike	34.2	38.1	39.0	40.5	28.3	30.0
Energji solare	0.02	0.03	0.03	0.04	0.04	0.05
Ngrohje qendrore	2.7	3.1	4.0	4.2	3.4	3.8
Total	137.7	130.7	146.1	148.9	130.1	134.3

Figura 4: Konsumi i energjisë në sektorin shërbimeve privat dhe publik (në ktoe dhe përqindje)

Biomasa dhe derivatet e naftës janë kontribuesit më të mëdhenj në konsumin e energjisë nga sektori i shërbimeve publike dhe private.

III.4 Konsumi final i energjisë nga sektori i industrisë në periudhën 2003-2008

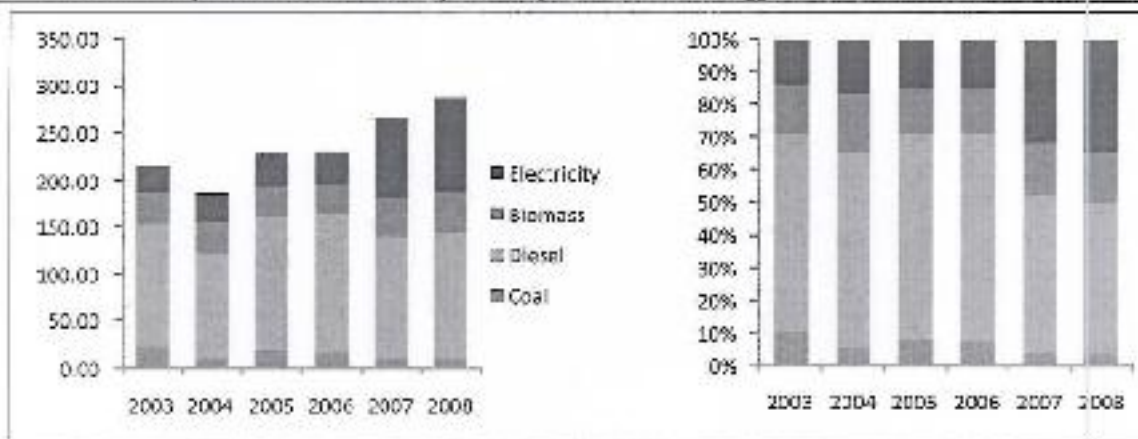
Në analizën në dokumentin e azhurnuar të Strategjisë së Energjisë, Sektori i Industrisë ndahet në rënsëktorët vijues, si: metalurgjike, kimike, materiale ndërtimore, mihje, ushqim/pjekëduhan, tekstil/ëkurë/shfaqje, dru/letër/shtypje, mekanike, etj. Analiza e zhvillimit ekonomik gjatë periudhës 2003-2008 tregon përmirësim të vogël sa i përket kontributit që sektori i industrisë i jep zhvillimit të vendit. Me fjalë të tjera, prodhimtaria e përgjithshme industriale kontribuon më pak tani në vlerën absolute të GDP-së se sa që ka bërë para vitit 1999. Burimet e energjisë në sektorët industrialë konsumohen për fuqi punuese, procese ngrohëse në temperatura të uëta dhe të larta che për teknologji të ndryshme (p.sh. proces të elektrolizës). Tabela 5 dhe Figura 5 paraqesin konsumin nga sektori i shërbimeve private dhe publike për periudhën 2003-2008.

Tabela 5: Konsumi i energjisë në sektorin industrial (në ktoe)

Burimet e energjisë	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Thëngjill (inj t)	23.1	10.9	19.3	17.8	10.8	10.9
Naftë	131.6	111.9	142.6	147.6	129.8	133.7
Biomasa	32.5	32.5	32.5	32.5	43.3	44.00
Energji elektrike	29.3	30.9	33.4	34.7	85.0	100.4
Total	216.5	186.2	227.9	232.5	268.9	289.0

Siç paraqitet në tabelën e mësipërme, burimet kryesore të energjisë që i kontribuojnë mbulimit të kërkesës së energjisë në sektorin e industrisë janë derivatet e naftës dhe energjia elektrike.

Figura 5: Konsumi i energjisë në sektorin Industrial (në ktoe dhe %)

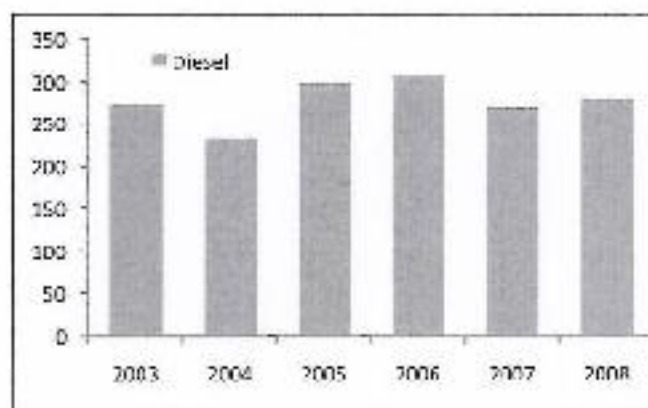
III.5 Konsumi final i energjisë në sektorin e transportit në periudhën 2003-2008

Sektor i transportit në Kosovë ka shënuar zhvillim me normë të lartë të rritjes pas viteve të 60-ta, kur, përveç shtimit kuantitativ të mjeteve të transportit rrugor, u zhvilluan kapacitetet infrastrukturore dhe të transportimit të sistemeve rrugore dhe hekurudhore, duke krijuar kështu një strukturë regjionale të transportit. Sektori i transportit ka luajtur një rol të rëndësishëm në konsumin e burimeve të energjisë. Shtimi i dukshëm në numrin e mjeteve të transportit pas vitit 2000, në veçanti në mjete të transportimit rrugor, u përcoll me shtim të aktiviteteve transportuese dhe me një shtim të dukshëm të konsumit të karburanteve, në veçanti naftës dhe benzinës. Sektori ndahet në dy nënsektore: të transportimit të mallrave dhe transportimit të pasagjerëve. Tabela 6 dhe Figura 6 paraqesin konsumin e energjisë nga sektori i transportit për periudhën 2003-2008.

Tabela 6: Konsumi i energjisë në sektorin e transportit (në ktoe)

Sektori i transportit	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Derivate të naftës	273.3	232.4	296.3	306.5	269.5	278.2
Total	273.3	232.4	296.3	306.5	269.5	278.2

Figura 6: Konsumi i energjisë në sektorin e transportit (në ktoe dhe %)

Siç u cek edhe më lartë, kontribues kryesorë të energjisë së shfrytëzuar në këtë sektor janë nafta dhe benzina.

III.6 Konsumi final i energjisë në sektorin e bujqësisë në periudhën 2003-2008

Kosova për shumë vite ka cenë një vend ku ka mbizotëruar bujqësia – ende ajo mbulon rreth 40% të GDP-së totale. Në këtë sektor, energjia konsumohet në kultivim të kulturave, bujqësi, pylltari, etj. Në veçanti në zonat rurale bujqësia vazhdon të jetë kontribuuesi kryesor për zhvillimin ekonomik dhe social. Në figurën 7

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

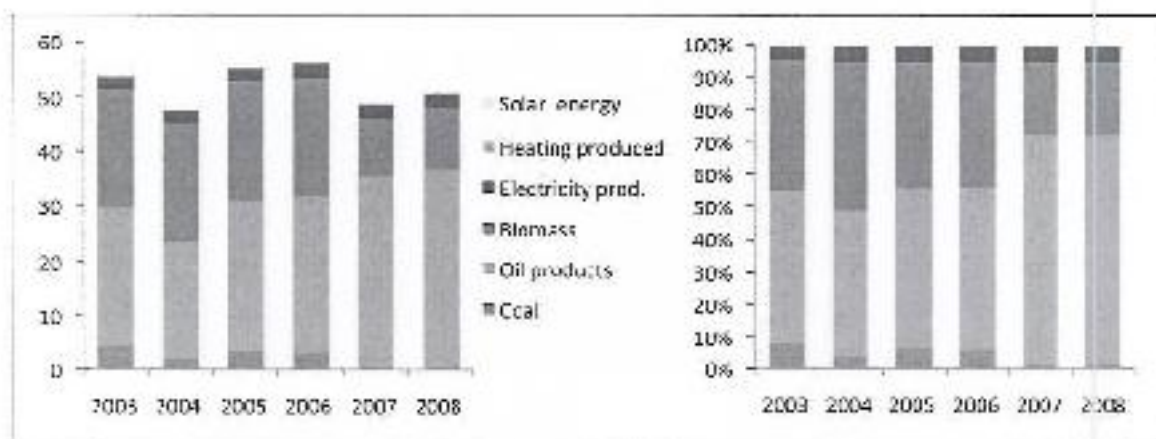
dhe tabelën 7 është paraqitur konsumi i energjisë në sektorin e bujqësisë. Zhvillimi i sektorit të bujqësisë kushtëzohet nga shumë faktorë, mes të cilëve më të rëndësishmit janë:

- Fermat janë të madhësive të vogla dhe të fragmentuara,
- Ka probleme me pronësinë mbi tokat e punueshme,
- Çmimet e mëdha të lëndës së parë dhe mënyrat e paorganizuara dhe joefektive të prodhimit dhe shpërndarjes së produkteve bujqësore.
- Mungesa apo pamjaftueshmëria e kredive bujqësore.
- Mungesa apo pamjaftueshmëria e mjeteve mekanike bujqësore.

Tabela 7: Konsumi i energjisë në sektorin e bujqësisë (në ktoe dhe %)

Sektor i bujqësor	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Thengjill (Injiti)	4.6	2.2	3.9	3.6	0.7	0.7
Derivate të naftës	25.3	21.5	27.4	28.4	34.9	36.3
Biomasa	21.6	21.6	21.6	21.6	10.8	11.2
Energji elektrike	2.4	2.6	2.8	2.9	2.6	2.7
Energji solare	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Total	54.0	47.9	55.72	56.5	49.1	50.9

Figura 7: Konsumi i energjisë në sektorin e bujqësisë (në ktoe dhe %)

Siç u përshkrua më lartë, burimi kryesor i energjisë në këtë sektor janë derivatet e naftës.

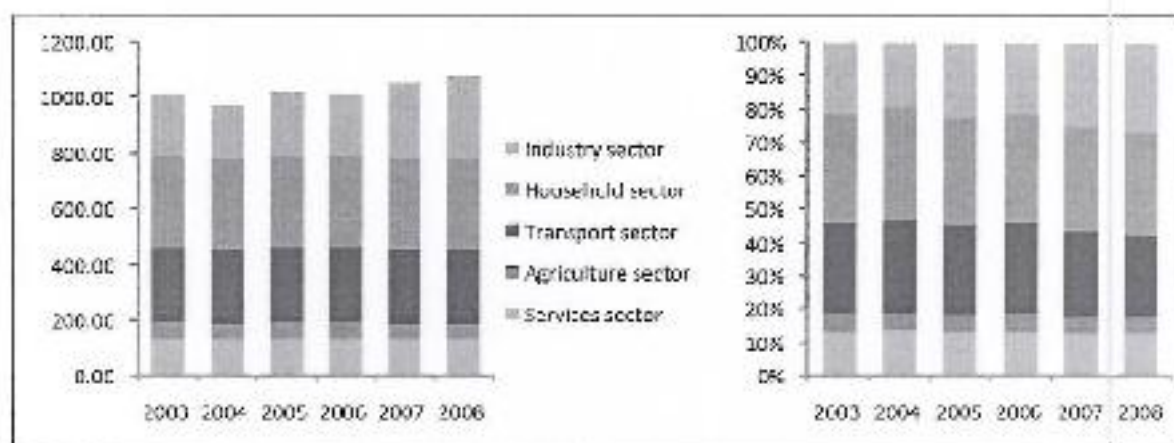
III.7 Konsumi final i energjisë nga të gjithë sektorët 2003-2008

Analiza e paraqitur në figurën 8 dhe tabelën 8 dëshmon se kërkesa e energjisë për të gjithë sektorët ka shënuar rritje: nga 1012.3 ktoe në vitin 2003 në 1120.0 në vitin 2008. Siç tregojnë edhe shifrat, konsumatori më i madh është sektori i amvisërive, përcjellë më pas nga sektori i Industrisë dhe ai i transportit. Analiza e furnizimit të sektoreve të energjisë tregon se kontribues kryesorë janë energjia elektrike, derivatet e naftës, biomasa (druri për djegie) dhe GLN.

Tabela 8: Konsumi i energjisë në të gjithë sektorët (ktoe) për perludhën 2003-2008

Konsumi i energjisë nga sektorët	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sektori i amvisërive	330.8	333.4	359.8	368.9	339.4	368.0
Sektori i shërbimeve	137.7	130.7	146.1	148.9	130.1	134.3
Sektori i industrisë	216.5	186.2	227.9	232.5	268.9	289
Sektori i transportit	273.3	232.4	296.3	306.5	269.5	278.2
Sektori i bujqësisë	54.0	47.9	55.7	56.5	49.1	50.9
Total	1012.3	930.6	1085.8	1113.2	1057.0	1120.0

Figura 8: Konsumi i energjisë në të gjithë sektorët (në ktoe dhe përqindje)

Kapitulli IV. Çaqet indikative të kursimit të energjisë në periudhën afatgjatë (2010-2018) dhe afatmesme (2010-2012)

IV.1. ÇAKU I PËRGJITHSHËM I KURSIMIT TË ENERJISË NË KOSOVË

IV.2 Përcaktimi i caktut të përgjithshëm indikativ të EE

Çështjet më të rëndësishme për të zhvillimin e ardhshëm ekonomik të Kosovës dhe sektorin e energjisë të Kosovës janë shtimi i sigurisë së energjisë dhe mbajtja, në të njëjtën kohë, e një niveli relativisht të ulët të intensitetit të energjisë që do të nxisë një ekonomi efikase dhe konkurruese në tragun ndërkombëtar, i cili sa shkon e hapet më tej. Zhvillimi i përshpejtuar i eficiencës së energjisë duhet të jetë element kyç për arritjen e një zhvillimi afatgjatë dhe të qëndrueshëm të shtetit.

Analizat tregojnë se intensiteti i energjisë i Kosovës është një nga më të lartët në rajon, duke u renditur pas Bullgarisë. Si rrjedhojë e kësaj, sektori i energjisë në vend përballë me dy sfida të rëndësishme: (i) me mbajtjen e niveleve aktuale të kërkesës mesatare, dhe (ii) me shtimin e konsumit të energjisë për kokë banori. Një skenar i mundshëm 'mesatar' i shtimit të Prodhimit Bruto Vendor (GDP-së) për periudhën 2009-2018 (me rritje mesatare vjetore prej 3.1%) është marrë si bazë reale për planifikimin e zhvillimit ekonomik të Kosovës dhe për prognozimin e kërkesës së energjisë. Në tabelën 9 paraqitet parashikimi afatgjatë i kërkesës së energjisë nga sektorët e ndryshëm, duke u bazuar në dokumentin: Azhurnimi i Strategjisë së Energjisë (drafti final i marsit të vitit 2009).

Tabela 9: Parashikimi i kërkesës për energji nga të gjithë sektorët (ktoe) (2005-2018)

Sektori	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ambisën	360	369	339	368	377	381	397	396	405	414	421	430	444	464
Shërbime	176	149	130	134	138	132	140	141	143	145	147	149	152	153
Industri	228	233	269	289	295	327	364	383	401	421	433	449	474	511
Transport	298	307	270	278	287	293	306	316	326	336	347	358	376	400
Bujësi	58	57	49	51	53	55	58	60	62	64	67	69	73	73
Total	1086	1113	1057	1120	1150	1191	1254	1296	1337	1380	1414	1455	1517	1610

Sipas kalkulimeve të kryera në pajtim me Aneksin I të Direktivës së KE-së 2006/32/EC, në periudhën 2003-2007, konsumi final mesatar është 1039.78 ktoe. Konsumi mesatar i transportit a,ror është 18.7 ktoe¹.

Sa i përket mesatares së përcaktimit të çaqeve për kursimin e energjisë, sipas nenit 4(1) të Direktivës, ajo është: $1039.78 - 18.7 = 1021.08$ ktoe²

Në baze të përvojave të shumë verdeve të zhvilluara, Figurat 9 dhe 10 paraqesin kërkesën totale të energjisë (a) pa kursime të energjisë dhe (b) me kursime të energjisë sipas çaqeve të përmendura më lartë. Analizimi i figurave tregon se kursimet e energjisë për vitet e para janë më të ulëta (ngase ato do të shërbejnë si fazë përgatitore, por, megjithatë, çaku prej 3% arrihet gjatë periudhës 2010-2012) ndërsa në vitet e mëpasme kursimet e energjisë duhet të shtohen për të arritur objektivin e përcaktuar në 9%.

¹ Aneksi 2 paraqet bazën e të dhënave, sipas formatit të EUROSTAT për bilanc të energjisë për të gjitha vitet që i mbulon analiza.

² Në Kosovë nuk ka përcillet konsumi bazuar në Direktivën e Tregimit të Energjiveve

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

Figura 9: Çaqet afatshkurta dhe afatgjata të EE në %

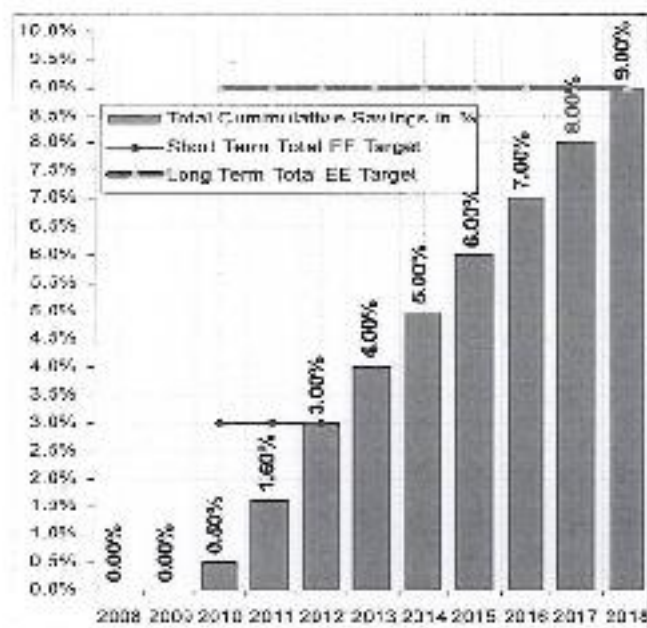
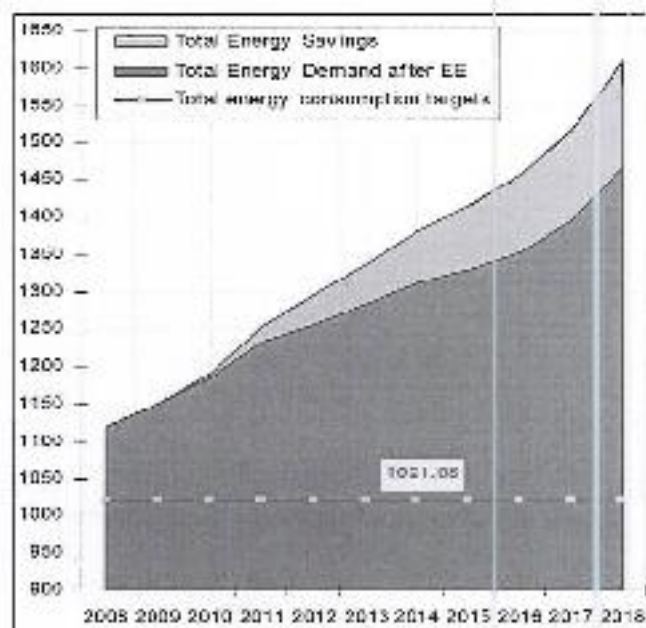

Figura 10: Totali i kërkesës së energjisë, kursimi i energjisë dhe çaqet afatshkurta dhe afatgjata në %

Kosova i ka miratuar çaqet indikative prej 9%, apo 1021.08 ktoe, që duhet të arrihet në fund të periudhës (2010-2018), për të arritur vlerën prej 91.89 ktoe energji të kursyer. Për këtë arsye, sasia e energjisë që Kosova mëton ta kursejë deri në fund të vitit 2018 është 91.89 ktoe.

Tabela në vijim paraqet kontributin (në përqindje) të sektorëve të ndryshëm në konsumin e përgjithshëm të energjisë mas viteve 2010-2018, sipas dokumentin Parashikimi i Kërkesës së Energjisë për periudhën 2009-2018.

Tabela 10: Parashikimi i kontributit të secilit sektor në konsumin e energjisë (%) (2009-2018)

Sektorët	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Amvisëri	32.0%	32.0%	30.9%	30.6%	30.3%	30.0%	29.8%	29.6%	29.4%	29.2%
Shërbime	12.0%	11.7%	11.2%	10.9%	10.7%	10.5%	10.4%	10.2%	10.0%	9.8%
Industri	25.6%	26.9%	29.0%	29.6%	30.0%	30.5%	30.6%	30.9%	31.2%	31.5%
Transport	25.0%	24.9%	24.4%	24.3%	24.4%	24.4%	24.5%	24.6%	24.7%	24.8%
Bujqësi	4.6%	4.7%	4.6%	4.6%	4.6%	4.6%	4.7%	4.7%	4.7%	4.7%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabela 10 paraqet pjesëmarrjen e secilit sektor në konsumin e përgjithshëm të energjisë, shprehur në përqindje. Sipas analizave të kryera gjatë hartimit të Parashikimit të Kërkesës së Energjisë për periudhën 2009-2018, është e qartë se jemi duke shkuar drejt konsolidimit të një sistemi. Gjatë kësaj periudhe, është paraparë se konsumi në sektorin e industrisë do të shënojë ritje graduale, duke shtuar konsumin e energjisë në fund të periudhës (vitin 2018). Kjo do të ndodh si rezultat i rindërtimit dhe zhvillimit të industrisë që do të ngjajë gjatë viteve në vijim. Në anën tjetër, pjesëmarrja e të gjithë sektorëve tjerë në konsumin e energjisë do të zvogëlohet në përmasa relative. Kjo rënia do t'i përfshijë sektorin e amvisërisë, pjesëmarrja e të cilit do të bie nga 33.34% në vitin 2009 në 29.2% në vitin 2018.

Përqindja e sektorëve të ndryshëm në konsumin e përgjithshëm të energjisë në Kosovë (mesatarja për periudhën 2003-2007), në krahasim me përqindjen e sektorëve të ndryshëm në konsumin e energjisë në vendet e Bashkimit Evropian është paraqitur më poshtë në tabelën 11:

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2013

Tabela 11: Pjesëmarrja nga sektorët e ndryshëm (në përqindje)

Vendi	Kosova	Mesatarja në shtetet e BE-së
Sektorët	Pjesëmarrja në %	Pjesëmarrja në %
Amvisëri	33.34	26.28
Gjërbime	13.34	12.47
Industri	22.35	27.77
Transport	26.52	30.91
Bujqësi	5.06	2.54

Bazuar në kërkesat e nenit 4 (2) të Direktivës 2006/32/EC, u përcaktua Caku i Ndërmjetëm Indikativ i Kursimit të Energjisë për periudhën 2010-2012, në pajtim me Cakun e Përgjithshëm Indikativ për Kursim të Energjisë në fund të vitit 2018.

Caku i Ndërmjetëm Indikativ për Kursim të Energjisë miratuar paraqet 3% të konsumit mesatar gjatë periudhës pesëvjeçare që i referohet, duar marrë në konsideratë konsumin e transportit ajror. Caku i Ndërmjetëm i Kursimit të Energjisë është caktuar në bazë të një analizë të kryer nga Grupi Punues për Hartimin e Planit të Kosovës për Eficiencë të Energjisë, të udhëhequr nga Divizioni për Eficiencë të Energjisë, Burime të Ripërtëritshme të Energjisë dhe Mjedis. Një grup ndërinstitucional ishte krijuar për të përkrahur këtë grup punues, i përbërë nga përfaqësues të institucioneve të ndryshme, entiteteve energjetike, kompanive dhe donatorëve, me qëllim të përcaktimit të çmimeve reale indikative dhe për t'i ofruar këtij të fundit përkrahje në monitorimin dhe implementimin e tyre.

Faktet në vijim janë marë parasysh gjatë përcaktimit të çmimeve të EE-së për periudhën e ndërmjetme, mes 2010-2012:

1. Mungesa e një ligji për eficiencë të energjisë
2. Mungesa e Agjencisë Kombëtare për Eficiencë të Energjisë dhe e Zyrave Rajonale për Energji
3. Mungesa e një Fondi për Eficiencë të Energjisë
4. Mungesa e një sistemi të etiketimit energjetik të ndërtesave
5. Mungesa e procedurave të përshtatshme ligjore për prokurim të EE
6. Mungesa e kompanive që ofrojnë shërbime që ndërliqhen me EE
7. Vonësata në fillimin e etiketimit të pajimeve elektronike shtëpiake (që pritet në të ardhmen e afër)
8. Mungesa e të dhënave të plota për hulumtim të saktë të sektorëve shtetëror, sa i përket EE
9. Mungesa e një vendimi që do të detyronte konsumatorët nga sektori publik që të ndërmanin masa për përmirësimin e EE

Më tej, janë shqyrtuar faktet në vijim, të cilat kanë për qëllim lehtësimin e implementimit të procesit të PVKEE-së:

1. Ngritja e nivelit të njohurive dhe kapaciteteve të përgjithshme profesionale mbi EE-në brenda MZHE-it (ish MEM), me përkrahjen e Komisionit Evropian, përmes BE-së dhe donatorëve tjerë si USAID, BERZH, etj;
2. Procesi aktual i promovimit të shfrytëzimit të energjisë solare në katër klinika spitalore të QKUK-së, dhe në qendrën studentore, si rezultat i një projekti të financuar me Buxhetin e Kosovës (2009 dhe 2010);
3. Komisioni Evropian ka alkuar një buxhet prej 1.2 milion euro për projektin e implementimit të masave për përmirësimin e eficiencës energjetike në pesë stabilimente publike (4 shkolla dhe 1 spital). Implementimi i projektit do të finalizohet në gjysmën e dytë të vitit 2011;
4. Në vitin 2010, komiza institucionale për implementimin e legjislativës do të miratuar do të plotësohet në masë të gjerë;
5. Lansimi i një programi për përmirësimin e EE-së nga KfW, përmes dy bankave më të rëndësishme (ProCredit dhe RBKO), që arrin vlerën prej 10 milion euro, nga i cili po përfillojnë shumë projekte të EE-së në sektorin e amvisërive dhe NMV-ve;

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

6. Gjatë vitit 2010 është realizuar një anketë gjithëpërfshirëse për të vlerësuar konsumin e energjisë nga sektorët e ndryshëm. Për herë të parë, ky hulumtim ngërthen në vete edhe një segment të EC-së dhe pyetësorët janë në fazën e fundit të procedimit;
7. Në vitin 2010, 50 auditorët e parë të energjisë janë në fazat e fundit të certifikimit, bazuar në një program të BC-së (e për më tepër, GTZ ka premtuar financimin e ngritjes së kapaciteteve të MZHC-it(ish MEM) dhe sektorit privat në auditim energjetik);
8. Aktualisht ka interes për auditimin energjetik si afarizëm.

Për shkaqet e përmendura më lartë, Kosova e ka ndërmarrë një qasje proaktive dhe e ka një cak të ndërmjetëm të kursimit të energjisë në Planin e Parë Kombëtar për Eficiencë të Energjisë (2010 – 2012), që është 3% nga 1021.08 ktoe. Sasia e synuar prej 3% nga sasia e gjithmbarshme e periudhës (2010 – 2012) është 30.63 ktoe.

Caku i miratuar i ndërmjetëm i kursimit të energjisë: 31 ktoe

Caku i ndërmjetëm kombëtar duhet të përcaktohet me sektorëve të kërkesës finale të energjisë, në mënyrë që efektiviteti i masave të propozuara të mund të monitorohet në mënyrë më të ndarë. Për më tepër, autoritetet dhe organizatat e ndryshme kanë juridiksion për të implementuar përmirësime të eficiencës së energjisë në sektorë të ndryshëm.

Përmasa që sektori mban në cakun kombëtar kryesisht bazohet në faktorët në vijim:

- Në përpjesëtimin që sektorët e ndryshëm mbajnë në konsumin final të energjisë,
- Në potenciale për përmirësime të eficiencës,
- Në konceptin e eficiencës ekonomike të masave të ndryshme të eficiencës së energjisë në sektorë të ndryshëm (për këtë arsye është shumë më mirë që të monitorohen masat më efektive) dhe
- Në nivelin e domosdoshëm të intervenimeve politike dhe ligjore brenda sektoreve.

Siç u dëshmuar më lartë, sektorët e amvisërive dhe të transportit shfrytëzojnë pjesën më të madhe të energjisë së konsumuar. Megjithatë, alkimi nuk bëhet vetëm në bazë të këtyre përqindjeve por edhe në bazë të parashikimeve të dhëna sa i përket ndikimit të masave të propozuara të EE. Nivelet e synuara brenda secilit sektor janë dhënë në tabelën në vijim. Ndarja e këtij synimi i ndërmjetëm të kursimit të energjisë sipas sektorit është paraqitur në Tabelën 12.

Tabela 12: Caku i ndërmjetëm i kursimit të energjisë sipas sektorit

Caku i ndërmjetëm i kursimit të energjisë: 31 ktoe			
Periudha	(2010-2012)		
Sektor	%	ktoe	GWh
Amvisëri	40	12.8	144
Shërbime	30	9.6	108
Industri	25	8	90
Transport	4.5	1.4	52
Bujqësi	0.5	0.15	5.8

Siç mund të vërehet në Tabelën 12, gjatë periudhës afatmesme, sektori i amvisërive do të jetë sektori që shënon kursimet më të mëdha të energjisë. Kjo është arsyeja përse ky sektor karakterizohet me masa të shumta për përmirësimin e EE-së dhe këto masa, të cilat në vijim do të përshkruhen detajisht, janë masat me çmimin më të ulët (në krahasim me masa tjera). Përcaktimi i një caku të ndërmjetëm në vlerë prej 40% nga caku i përgjithshëm i caktuar për amvisëritë gjithashtu rrjedh nga fakti se deri tani janë ndërmarrë një sërë veprimesh nga ministria përgjegjëse e energjisë MZHE (ish MEM) dhe donatorët e jashtëm në këtë drejtim. Gjithashtu, sektori i amvisërive në Kosovë paraqet sektorin më të studiuar, dhe rrjedhimisht sektorin ku më së qarti janë identifikuar mundësitë për kursim të energjisë.

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

Sektori i shërbimeve ngërthen në vete një spektër të gjerë të gjerë të konsumatorëve të të gjitha formave, formave energjetike dhe llojeve. Ky sektor përfshin: shëndetësinë, arsimin, shërbimet publike, veprimtarinë kulturore, sportet, etj. Sektori publik gjithashtu përfshin ofruesit e shërbimeve private në sfera të ndryshme (turizëm, shërbime hoteliere, ndërmarrje private sportive, kujdes shëndetësor, arsim dhe veprimtari kulturore, etj.). Edhe pse pjesëmarrja reale e këtij sektori arin në 13.34% nga konsumi i përgjithshëm, caku i miratuar i ndërmjetëm i kursimit të energjisë për periudhën trevjeçare është 30% nga caku i përgjithshëm, për shkak se është paraparë të ndërmerren masa administrative të obligueshme për përmirësimin e EE-së, siç janë aplikimi i Direktivës 2002/91/EC mbi performancën energjetike të ndërtesave. Deri tani, janë kryer punët fillestare për të promovuar shfrytëzimin e mëtejshëm të energjisë solare në disa spitale dhe qendra studentore të caktuara.

Industria, transporti dhe bujqësia si sektorë të ndarë në konsumin e energjisë mbase do të arrijnë kursimin e energjisë në vlerën prej 30% nga caku i përgjithshëm i ndërmjetëm. Edhe pse pasqyra e përgjithshme e gjendjes me konsumin e energjisë në këta sektorë tregon se ka shumë hapësirë për të përmirësime në kursim të energjisë, periudha e parë trevjeçare nuk parashihet masa të cilat do të mund të konsideroheshin tepër ambicioze, ngase këta tre sektorë ende nuk janë trajtuar nga aspekti i eficiencës së energjisë. Këta tre sektorë konsiderohen se janë më të hapur ndaj ushtrimeve promovuese dhe veledijësuese se sa ndaj masave konkrete obligative. Nevojitet kohë e konsiderueshme që në këta sektorë të funksionojnë instrumentet dhe mekanizmat e kompostshëm që do të kishin ndikim në përmirësimin e gjendjes sa i përket EE-së. Figurat 11 dhe 12 paraqesin pëmbledhje të kursimit relativ dhe absolut të energjisë që kërkohen nga secili sektor ekonomik për të arritur objektivat e definuar në kaptinat e mësipërme.

Figura 11: Kursimi relativ kumulativ i EE, shprehur në përqindje për sektor

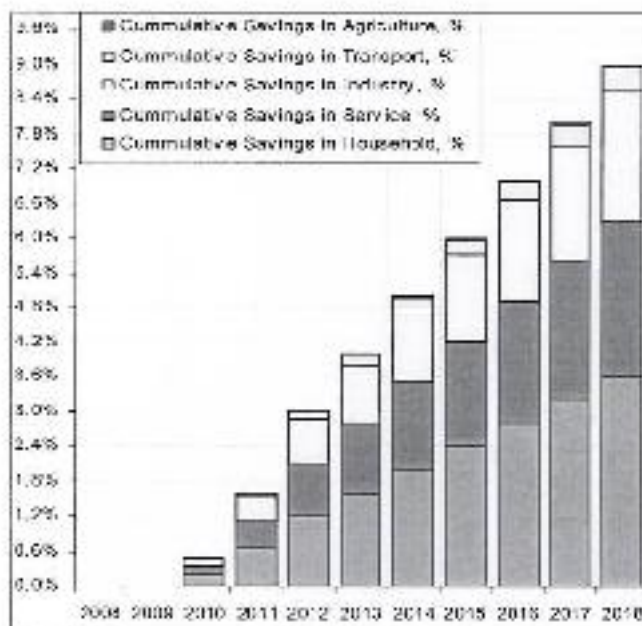
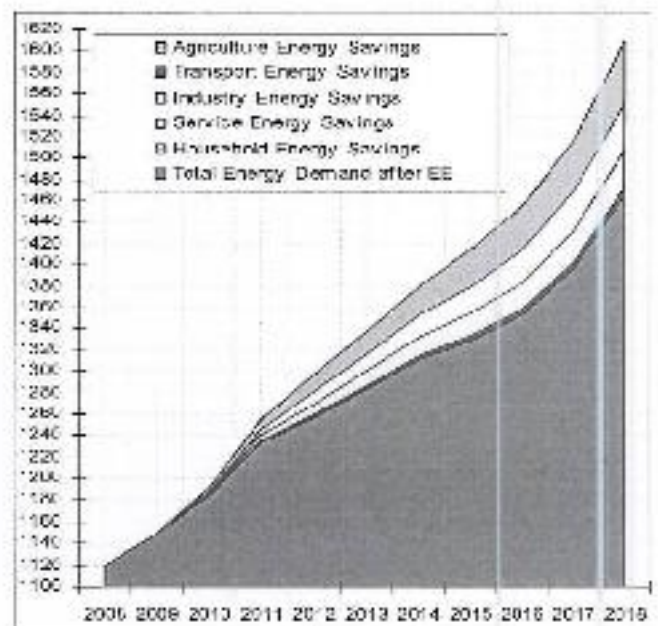

Figura 12: Kërkesa totale e energjisë pas zbatimit të masave të EE-së në secilin sektor dhe kursimet absolute të EE për secilin sektor (ktøe)

Kapitulli V. Masat e përmirësimit të efijencës së energjisë (EEI)

V.1. Sektori i amvisërive

Sik mund të vërehet nga Figura 3, mes viteve 2003 dhe 2006, sektori i amvisërve ka mbajtur një përcindje mjaft të lartë të konsumit të përgjithshëm të energjisë. Për të përcaktuar objektivin e zvogëllimit të konsumit të energjisë sipas çaqeve të definuara më lartë, është dashur të merren në konsideratë masat kualitative dhe kuantitative vijuese që duhet ndër marrë gjatë viteve në vijim:

- Termo-renovimi kompleks, përfshirë: shfrytëzimin e sistemeve të ngrohjes me kontroll automatik dhe izolimit termal në ndërtesa, që do të kontribuojnë në zvogëllimin e kërkesës për energji për ngrohje të hapësirave.
- Depertimi i GLN-se do të duhej të kontribuojë në zvogëllimin e sasise së energjisë elektrike të shfrytëzuar për gatim dhe ngrohje të hapësirave, dhe do të duhej të zëvendësojë konsumin e druve.
- Promovimi i bashkëgjenerimit efikas të ngrohjes dhe energjisë elektrike (përfshirë sistemet e ftohjes-ngrohjes), në veçanti përmes finalizimit të konceptit të bashkëgjenerimit në Prishtinë, me çrast Prishtina do të furnizohej me ngrohje nga Termocentrali Kosova B.
- Promovimi i skemave të ngrohjes qendrore që kontribuojnë në sigurimin e ngrohjes së hapësirave dhe ujit, në veçanti në blloqet e reja të ndërtesave shumëkatëshe.
- Promovimi i bojlerëve të rinj dhe efikas.
- Depertimi i paneleve solare për përgatitje të ujit të ngrohtë, që do të zvogëlojë kërkesën për energji elektrike që shfrytëzohet për këtë qëllim.
- Shfrytëzimi i pajisjeve efikase shtëpiake (makina larëse, shporete, pajisje të aklimatizimit, poçe, etj.) që zvogëlojnë sasinë e energjisë elektrike të shfrytëzuar nga pajisjet elektronike shtëpiake.

Këto masa të efijencës dhe rezultatet e tyre sqarohen më në detaje më poshtë.

Figura 13 dhe 14 paraqesin kursimet relative dhe absolute të energjisë së kërkuhen për të arritur objektivat e definuara në kaptinat e mësipërme.

Figura 13: Caku afatshkurtër dhe afatgjatë i EE për sektorin e amvisërive, në %

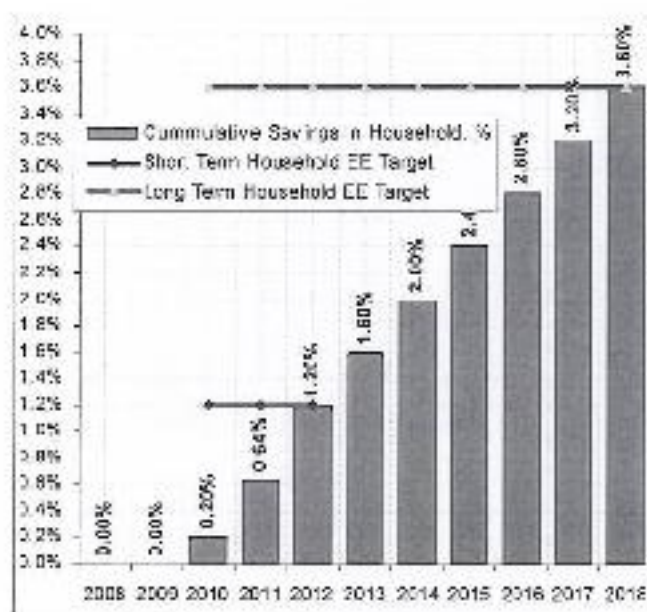
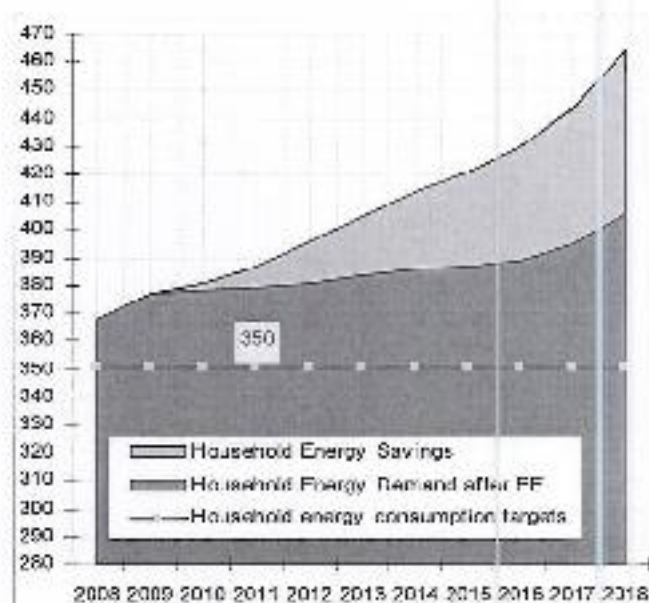

Figura 14: Kërkesa totale e energjisë pas zbatimit të masave të EE në sektorin e amvisërive dhe kursimet absolute të EE, në ktoe

Masat që parashihet të ndërmerren mes viteve 2009 dhe 2012 konsiderohet se do të japin efekt të njehershëm, në veçanti sa i përket kursimit të energjisë së ngrohjes, duke qenë se ngrohja aktualisht kryesisht bëhet përmes pajimeve elektronikë – edhe pse këto masa do të kenë ndikim edhe në kursimin e lëndëve djegëse, kryesisht biomasës dhe lëndëve të tjera. Megjithatë, marrë parasysh shkallën e domosdoshmë të investimeve dhe përvojën e shteteve tjera në këtë fushë, nuk do të jetë e mundur që të gjitha ato të realizohen brenda një periudhe të shkurtër kohore.

Tabela 14: Masat për përmirësimin e eficiencës së energjisë në sektorin e arvizimit

KODI	TITULLI	STATUSI	KATYRA	Viti i parë	Viti i fundit	Rezultati	Kursimi i energjisë (toq)	Kostoja e investimit implementimit (Euro)	Indikatorit monitorimit	ZBATUAR NGA
K01	UA mbi ndikimin e HEA	Eshë miratuar për pritjet filim të zbatimit	Regullative normative	2008	2018	Implementimi i kësaj udhëzimi rezultoi me kushte më të favorshme të energjisë elektrike nga sektori i caktuar	1571	70000 Nuk është zotuar	UA e përgatitur	MZI E. MTI, teatrat, shopyet dhe konsumatorëve. NIEFibogorac, donatorët
K02	UA mbi auditimin energjetik	Eshë miratuar	Regullative normative informative	2010		Implementimi i rekomandimeve mbi auditimin vullnetar energjetik përfitoi rezultate me kursime të energjisë. BE është duke e finalizuar projektin dhe 50 AE të parë janë në fazën e fundit të certifikimit, që do të realizohet deri në fund të dhjetorit 2010.	4714	300000 Të zotuar si pjesë e një projekti të BE-së që do të fillojë në gjuetorin e vitit të dhjetorit 2009	UA e përgatitur	NZE, BE, UNIVERSITETI, ESCO, SHOGGATAT
K03	UA mbi promovimin e eficiencës së energjisë tek konsumatorët finalë	Eshë miratuar	Regullative normative informative	2010	2011	Lidhet me masa tjera të EEI		60000 Nuk janë zotuar	UA e përgatitur	INSTITUCIONET, OPERATORETE ENERJETIKE
K04	Rregullime të kapaciteteve për marrëdhëniet me projektet dhe auditim energjetik në komunitet (faza e parë)	E finalizuar	Arsimorë trajnues	2010	2010	BE është duke e finalizuar projektin dhe 50 AE të parë janë në fazën e fundit të certifikimit që do të realizohet deri në fund të dhjetorit 2010.	1048	100000 Të zotuar si pjesë e projektit që do të finalizohet deri në fund të dhjetorit 2010	Niveli i auditeve të licencuar energjetike	M/PH- RIMAFEST
K05	Kurse të fleksibile të trajnimit për auditues energjetik (faza e parë)	E finalizuar	Arsimorë trajnues	2008	2008	I përfunduar	1048	30000 Realizuar si pjesë e një projekti të BE-së për vitin 2008	BC Auditor Energjetik të trajnuar	M/PH- AFR, eksperti i ndryshëm
K06	EE dhe struktura normative së inkasimit	E finalizuar	Arsimorë trajnues	2007	2018	I përfunduar	6298	300000 Të zotuar nga KEK dhe në proces	% nga rritja e normës së inkasimit	MDA

Plan i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

KA7	Promovimi i GUN-së për ngrohje të hapësirave dhe shfrytësim të kuzhinë	Aplidim ka filluar	Arsimore	2009	2012	Vlerësohet se do të ketë kursime të energjisë elektrike që shfrytëzohen për ngrohje dhe qatim në paragraf 25% të konsumit aktual të energjisë elektrike	4.714	45000 Të zaturat nga MZJE dhe zbatuar gjatë periudhës maj-tor 2008	Shkrim i konsumit të GUN-së	(TDR)
KA8	Regullorja teknike e performancave energjetike të ndërtesave	Draft	Regullativa normative	2007	Mirëmbimi në 2009, implementimi përfundimtar në 2010	Mirëmbimi në 2009, implementimi përfundimtar në 2010	6285	60000 Vetë-financuar nga MZHE-i dhe duhet përmirësuar sa më shpejt të jetë e mundur	MZJE është e përbërë nga projektet për certifikimin e ndërtesave të kësaj lloji Administrativ Numri i ndërtesave të ndërtuara/planuar sipas rregullave të reja teknike	MMPH, MZHE
KA9	Ligji për EE	Draft	Regullative normative	2008	Mirëmbimi në vitin 2011, implementimi në përfundimtar në 2010	Reciklizimi i energjisë elektrike dhe qatim me masat e përgjithshme të EE	2612	10000 Uratit anuluar nga MZJE	Ligji për EE të finalizuar dhe miratuar	MZHE, Qeveria
KA10	Promovimi i EE në ambledit	Planifikuar	Financiare/kredit të banka	2009	2014	Vlerësohet nga KKW dhe TEB duke shfrytëzuar kriteret e projektit. Komponenti i fushës së kësaj projekti do të jetë kursime vjetore të energjisë si rezultat i veprimtarive të ndërtimit individual të shtimit të termale në zona të banimit dhe instalimit të sistemeve sola për ngrohje të ujit për nauja shtetë. Projekti do të fokusohet në shtimin e sistemeve sola për ngrohje të ujit shtetë, pasi që ky shtetë për shtimin e shtetë për konsumin e 25% të energjisë	7857	65000000 Financja kreditive të siguruar nga KKW dhe RFB KKW është gjithashtu në proces të fillimit të fazës së dytë me ProCredit Bank Kosovë për lestimin e QKW Eum në formë të kreditive të shtetë për EE në ambledit dhe NNV.	Lehtësi i kreditit nga KKW dhe RFB për shtimin e EE në ambledit Lehtësi i kreditit nga KKW dhe RFB	MZHE, Investitorët qeveritarë (qendror dhe lokal), KKW donatorë të fonde

Plani i Veprimit i Kosovës për Eficiencë të Energjisë – PVKEE 2010-2018

				elektrike						
KA-11	Zhvillim i ekspertizës të certifikimit të auditoreve të energjisë	Planifikuar	Financiare	2009	2008	Ma përkuqitje nga KE, certifikimi i 50 auditoreve të energjisë dhe të kryetarit tën në vitin të dhjetorit 2010.	20085	100000 Të zotuar, si pjesë e një projekti që do të fillojë në 30 shtator dhe do të përfundojë në vitin 2010	Numri i licencave të auditimeve të energjisë	MZHE, KE, GTZ. Shërbimet energjetike, specialistët e energjisë
KA-12	Fushata publike mbi kursimin e energjisë dhe përmirësimin e FF	Planifikuar	Financiare/simulim	2008	2013	Projekti demonstrativ që parashihet të implementohet për të stimuluar paguesit e rregullit të energjisë. Projektet do të fokusohen në një komunitet të caktuar dhe të kërkojë të caktojë një komitet të përbërë nga individë të cilët do të angazohen në përgjithësi dhe të ndihmojnë në veçanti, duke i zhvendosur papërshtatshmit me ato financiare.	3143	300000 Të zotuar si pjesë e një projekti të BE, që do të finalizohet në dhjetor të vitit 2010	KW/h të kursyer nga amvisërit të ndryshëm si mostra të studimit të MZHE/RIIMF-SI	MZHE, KEK, GTZ. konsumatorët individualë
K13	UA mbi ngrohjen e ndërtesave të reja kolektive të banimit	Planifikuar	Rregullimet normative	2010	2011	Miratimi i një UA mbi ngrohjen e ndërtesave të reja kolektive banesore në të përbërë nga disiplina për aplikimin e shtesa në shprehimin e energjisë elektrike për ngrohje në ndërtesa të reja kolektive të banimit	4190	70000 Të pababesura	UA dhe/ose të përgatitet	MZHE, MIPH
K14	Stimimi i shprehjes së sistemeve të energjisë solare për ngrohje të ujit për nevojat banesore	Planifikuar	Rregullimet financiare/ asurimore	2010	2013	Kjo masë konsistonte në masa tjera të BE, por pritet që do të ketë efekt të theksuar sa i përket kësaj të energjisë, ngase 25% të bërë konsumit të energjisë në këtë sektor bashkë për ngrohje të ujit për nevojat banesore.	7857	3400000 Faktja kryesore është siguruar nga KMW dhe RFB; inaz e dytë do të realizohet me KMW dhe ProCredit Bank Kosovë	Numri i marrësve të kontraktit të sistemeve solare për ngrohje të ujit në sektorin e amvisërive	MZHE, konsumatorët tga saktën i amvisërive
Total të gjitha masat							52,380	10,385,000		

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V. 2. MASAT INDIVIDUALE PËR PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË SEKTORIN E AMVISËRIVE

V.2.1: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR ETIKETIMIN E PAJISJEVE ELEKTRONIKE SHTËPIAKE (KODI: KA1)

TITULLI	UA PËR ETIKETIMIN E PAJISJEVE ELEKTRONIKE SHTËPIAKE
KATEGORIA	LEGJISLATIVE/NORMATIVE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNIJAR	Konsumatorët individualë, furnizuesit dhe prodhuesit e pajisjeve
VEPRIMET E KONSUMIT FORMAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Zhvillimi i skemave të etiketimit dhe institucionalizimi i sistemeve të kontrollit të produkteve që parashihen me implementimin e këtij Udhëzimi administrativ. Gjatë vitit 2010, dizajni dhe forma e etiketave të pajisjeve elektronike shtëpiake është përgatitur nga Ministria e Zhvillimit Ekonomik, me përrahje të BE-së. Me funksionimin adekuat të sistemit të kontrollit të etiketave, konsumatorët do të shohin besimin në tregun e pajisjeve elektronike dhe do të kenë mundësi të kursejnë energji duke shfrytëzuar pajisjet më eficientë dhe do të mund t'i zëvendësojnë saahjot që janë më pak eficientë.
EFEKTIVITETI	Skemat e etiketimit përfaqësojnë një kontroll rigoroz të pajisjeve shtëpiake elektronike nga perspektiva e etiketimit. Kontrolli do të ketë ndikim në ahmangjen nga shfrytëzimi i pajisjeve joefikase apo keqërdorimi i etiketave. Në do të përfitojmë me pajisje me efikasitet të lartë, të cilat do të jenë lehtë të dallueshme me etiketat e tyre specifike. Prodhuesit dhe tregtarët, të vetëdijshëm për pasojat që do të kenë nëse pajisjet e tyre nuk janë në pajtueshmëri me kushtat perkatese, do të jenë të obliguar të kontrollojnë në mënyrë shumë rigorozë cilësinë e lëndëve që shfrytëzohen në prodhim si dhe pajisjet që janë në shitje (nga tregtarët). Kjo hapë rrugën për depërtimin më të sigurt dhe më efikas të pajisjeve efikase në treg.
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2010	Kursimi indirekt që rrjedh nga aplikimi i UA-së për etiketimin të pajisjeve elektronike shtëpiake pritet të jetë 1% e vlerës së konsumit vjetor mesatar nga sektori i amvisërive, apo 3.46 ktoe. Kursimet e pritura për periudhën 2010-2012 janë 6.92 ktoe. Ndërsa në den në fund të vitit 2018 kjo do të arrijë në 23.22 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	UA është nënshkruar. Implementimi i plotë do të fillojë në vitin 2011, kur priten rezultate specifike nga masat.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.2: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR AUDITIMIN ENERGJETIK (KODI: KA2)

TITULLI	UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR AUDITIMIN ENERGJETIK
KATEGORIA	LEGJISLATIVE/INFORMATIVE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMDËTAR
GRUPI I SYNLAR	Kategori të caktuar të konsumatorëve përfundimtarë dhe auditorët e energjisë
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulimi i auditorëve të energjisë • Stimulimi i auditimit të ndërtesave me sipërfaqe më të mëdha se 1000 m² dhe aplikimi i certifikatave të performancës energjetike të ndërtesave • Krijimi i një sistemi të monitorimit të UA-së për auditim energjetik të ndërtesave
EFEKTIVITETI	<ul style="list-style-type: none"> • Sajimi i një kurikule të AE përmes programeve të BE-së. • Sajimi i një skeme të certifikimit të auditorëve të energjisë. • Krijimi dhe mirëmbajtja e një regjistri të auditorëve të energjisë • Pas krijimit të tregut të auditorëve të certifikuar të energjisë, do të plotësohen parakushtet për auditim vullnetar të një kategorie të konsumatorëve nga sektori i ambvisër ve • Certifikimi i auditimit të energjisë përcakton parakushtet për verësim më të mirë të projekteve të EE-së që duhet ndihmuar me kredi dhe huazime nga jashtë. • Krijimi i kushtove për përkrahje profesionale për hartuesit e dokumenteve të tenderimit në sektorin publik sa u përket masave për përmirësimin e efikasitetit të energjisë, në veçanti projekteve që kanë të bëjnë me ndërtimin dhe rindërtimin e shkollave, ambulançave, spitaleve, objekteve kulturore, çfata fazës së parë të implementimit të UA-së (2011 – 2012.)
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	Kjo masë do të ndihmojë në implementimin e masave që kanë të bëjnë me performancën energjetike të ndërtesave, përmes aplikimit të certifikatave për performancë energjetike të ndërtesave.
STATUS I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	IA për auditim energjetik është nënshkruar në vitin 2005. Parashihet lehtësimi i certifikatave për veprimtarinë e auditit të energjisë. Gjithashtu parashihet lehtësimi i certifikatave të performancës së energjisë për ndërtesa publike.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.3.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR PROMOVIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGISË PËR KONSUMATORËT FUNDORË DHE SHËRBIMET ENERGETIKE (KODI: KA3)

TITULLI	UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR PROMOVIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGISË PËR KONSUMATORËT FUNDORË DHE SHËRBIMET ENERGETIKE
KATEGORIA	INFORMATIVE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNUAR	<ul style="list-style-type: none"> • O'fuesit e shërbimeve të EEI • Furnizuesit e energjisë • Operatorët e shpërndarjes dhe kompanitë e shitjes me shumicë dhe pakicë • O'fuesit e shërbimeve të energjisë
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNIFISTRUARA NGA PEE	<p>Udhëzimi Administrativ është në fuqi. Ky UA është në pajtim me Direktivën e KE 2006/32 EC, Planin i Kosovës për Eficiencë të Energjisë është bazuar në kushtet e përcaktuara në UA për Promovimin e Eficiencës së Energjisë për Konsumatorët Fundorë të Shërbimeve Energetike, respektivisht në Direktivën e KE 2005/32/EC. PKEE parashih një sërë masash që sigurojnë implementimin e UA-së. PKEE parashih se çel në vitin 2012 në sektorin e amvisorëve do të ketë kurse më prej 3%, nga mesatarja e energjisë së konsumuar për perëndhën 2003-2007. Ky plan kryesisht bazohet në masat konkrete që parashihet të kenë ndikim të crejtpërdrejtë në kursimin e energjisë, përfshirë kredite për projekte të EEI në sektorin e amvisorëve (kjo duhet të tshihet ngase si masë nuk ngrerhen në vete kurseve. Kursimet janë përcaktuar me masa tjera të kursimit të energjisë që implementohen nga shteti dhe përcaktohen si kushte në këtë Udhëzim).</p>
EFEKTIVITETI	<ul style="list-style-type: none"> • Shtimi i numrit të organeve shtetërore që angazhohen në monitorimin dhe implementimin e masave për EEI, si dhe dokumentet dhe aktet tjera nga fusha e efiçiensës së energjisë. • Shtimi i numrit të kompanive të furnizimit, përmirësimi i sistemit të shpërndarjes dhe rrejt, shtimi i numrit të kompanive që bëjnë shërbime pakicë. • Shtimi i cilësisë së bazave të të dhënave dhe komunikimit mes kompanive që punojnë në efiçiençë të energjisë-konsumatorëve-organeve monitoruese. • Shtimi i kursimit të energjisë në të gjithë sektorët dhe kursimi i burimeve të energjisë.
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2015	Kursimi i energjisë gjatë implementimit të këtij UA duhet të kalkulohet përmes mjeteve tjera që rezultojnë nga implementimi i tij.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	UA është në fuqi që nga viti 2008, megjithatë, implementimi i tij do të fillojë me miratimin e Planit të Kosovës për Eficiencë të Energjisë.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.4.: NDËRTIMI I KAPACITETEVE NË MENAXHIM TË PROJEKTEVE DHE AUDITIM TË ENERGJISË NË KOMUNA (KODI: KA4)

TITULLI	NDËRTIMI I KAPACITETEVE NË MENAXHIM TË PROJEKTEVE DHE AUDITIM TË ENERGJISË NË KOMUNA
KATEGORIA	ARSIMOR/TRAJNUES
NIVELI I ZBATIMIT	KOMUNAL
GRUPI I SYNUAR	Stafi komunal, asociacionet dhe kompanitë energjetike, specialistët e energjisë
VEPRIMET E KONSUMIT FUNDËMËNTAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Trajnime u janë ofruar zyrtarëve komunal në fushën e grumbullimit të statistikave energjetike, menaxhim të projekteve të efikasitetit të energjisë, etj. Gjithashtu, bazuar në asistencën teknike të siguruar nga BE, janë mbajtur katër kurse me statin e ardhshëm të Zyrave Lokale për Energji në fushat e planifikimit energjetik, Planin e Veprimit për EE në nivel komunal, etj.
EFEKTIVITETI	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i linjave aktive dhe funksionale komunikuese mes komunave dhe Departamentit për Energji të Ministrisë së Energjisë dhe Minerave • Ngritja e vetëdijes në komuna mbi kërkesat e PKFF-së, të cilat duhet marrë parasysh gjatë planifikimit të projekteve apo hartimit të programeve zhvillimore komunale. • Ngritja e vetëdijes në komuna mbi revojën për Planifikimin Rajonal të EE-së dhe procesin e monitorimit të tij nga Zyra Lokale e Energjisë (që duhet krijuar gjatë vitit 2011 sipas projektligjit për EE). • Krijimi i një baze të përbashkët të veprimtari, për hartimin e dokumenteve dhe aktëve që kanë të bëjnë me EEP.
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	Kjo mesazh nuk ka ndikim direkt në EEP, megjithatë, me të përcaktohen paraxushtet organizative për shtimin e monitoruesve të efikasitetit të energjisë, që do të jetojnë rëndësishme në vitet në vijim.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Trajnime u organizuan nga Ministria e Zhvillimit Ekonomik. Projekti implementohet nga Instituti për Hulumtime Zhvillimore Reinvest. Pjesëmarrja ishte në nivel të lartë. Gjithsesi janë trajnuar 60 zyrtarë komunalë. Kursi u implementua brenda një periudhe 45 ditore, organizuar në ligjëratat pesëorëshe në ditë, në muajt nëntor dhe dhjetor 2008. Ligjërues ishin ekspertë nga fusha të ndryshme të energjisë, ekonomisë, statistikave, menaxhimit të projekteve, njohës të programeve të kursimit të energjisë, etj.
	Trajnime të dytë u organizuan nga programi i BE-së në katër punëtori për 30 ekspertë të 11 komunave. Ky trajnim u fokusua në planifikimin energjetik dhe planin e veprimit për EE në nivel komune. Bazuar në trajnimet në vend të punës u hartua një model i planit të EE-së për sektorin e shëndetësisë në Gjakovë, dhe i njëjti do të shërbejë si i modelimit për komunat tjera.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.5.: KURSI FILLESTAR I TRAJNIMIT PËR AUDITORË TË ENERGJISË (FAZA E PARË) (KODI: KA5)

TITULLI KATEGORIA NIVELI I ZBATIMIT	KURSI FILLESTAR I TRAJNIMIT PËR AUDITORË TË ENERGJISË (FAZA E PARË) ARSIMORTRAJNUES KOMBËTAR
GRUPI I SYNJAR	Ekspe të nga fusha e EE-së nga MZHE, MMPH; ekspertë nga fusha të rryshme nga sektori privat, të interesuar në trajnime për auditim energjetik.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Kjo masë ka për tendencë krijimin e bërthamës fillestare të auditorëve të ardhshëm të energjisë. 60 pjesëmarrës janë trajnuar. Trajnimi është implementuar në tri grupe punuese me nga 20 anëtarë. Projekti paraqet një donacion të Komisionit Evropian. Kanë filluar punët paraprake përgatitore në përzgjedhjen e 20 ekspertëve që kanë kaluar trajnimet.
EFEKTIVITETI	Krijimi i llogut të auditorëve të certifikuar të energjisë ofror parakushtet për realizimin e auditimit të energjisë, fillimisht në baza obligative për konsumatorët publikë, e më pas edhe për ndërtesa kolektive banesore, të cilat do duhet të kalojnë nëpër auditim të efikasitetit të energjisë. Kjo masë do të ndikon në ngritjen e vetëdijes mes konsumatorëve të sektorit të amvisërve, që më pas do të kryejnë auditime të energjisë dhe do të ndërmarrin EEP.
KURSIMET E PRITJURA NË VITIN 2011 DHE 2016	Rezultatet e kësaj mase nuk janë të kuarifikueshme. Rezultatet e punës së auditorëve do të kenë ndikim në masat tjera që përfshijnë realizimin e auditimit të domosdoshëm dhe masat e vleresimit të specializuara të projektpropozimeve për kredit të EEP, apo projekteve nga institucione dhe agjenci publike që kërkojnë vlerësime të specializuara të efikasitetit të energjisë, nga këncvështimi i tenderimit publik. Efekti i aplikimit të auditimit vullnetar të energjisë në sektorin e amvisërve nuk është vlerësuar ende.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projekti është realizuar mes viteve 2007 dhe 2008, ndërsa ka vazhduar me certifikimin praktik të 50 auditorëve të energjisë që do të ndodh në vitin 2010, me përkrahje teknike të BE-së. Programi i BE-së do të finalizohet në fund të dhjetor 2010 dhe 50 AE-të e parë do të certifikohen nga institucione të BE-së. Kjo masë është e ndërtshur me disa masa tjera që kanë të bëjnë me stimulimin e auditimit të energjisë, edhe në baza obligative edhe në baza vullnetare.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN
V.2.6.: SHITIMI I NORMËS SË INKASIMIT DHE EFIÇIENCËS SË ENERGJISË ELEKTRIKE (KODI: KA6)

TITULLI	SHITIMI I NORMËS SË INKASIMIT DHE EFIÇIENCËS SË ENERGJISË ELEKTRIKE
KATEGORIA	VETËDËJËSUESE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMUNAL
GRUPI I SYNJUAR	KONSUMATORET, KEK, Operatori i Shpërndarjes
VEPRIMET E KONSUMIMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<p>Në përfundim të pasqyrit të vitit 1998 - 1999, Kosova është duke i përballë me fenomenin e pagesave jo të rregullta për energjinë elektrike të konsumuar, nga një pjesë e konsumatorëve nga sektori i arvizimit dhe nga disa konsumatorë nga sektori i shërbimeve dhe ai industrial. Më shumë se 30% të energjisë elektrike fare nuk faturohet. Më shumë se 30% të energjisë elektrike të faturouar nuk paguhet nga konsumatorët. Kompania elektroenergjetike, KEK, vazhdon të përballët me vështirësi të mëdha në operim, veçanërisht për shkak të pengesave financiare. Ajo ka aritur të mbulojë shpenzimet e vetë jetëgjatë kryesisht falë ndihmës së pranuar nga Buxheti i Kosovës dhe donatorët e ndryshëm.</p> <p>Përmirësimi i pagimit të energjisë elektrike do të rezultojë me ndryshim të qartë nga kjo pjesë e konsumatorëve. Kjo do të rezultojë me shfrytëzim më racional të energjisë elektrike. Sektori i arvizimit shpenzon rreth 60% të konsumit të përgjithshëm të energjisë elektrike. Për të zvogëluar këtë nivel, është e domosdoshme që të eliminohet fenomeni i mospagimit të energjisë elektrike të konsumuar, feromon ky që pengon zhvillimin dhe funksionimin normal të tregut të energjisë elektrike. Përdorja e fenomenit të përsëritet, do të jetë e pamundur që të maten efektet konkrete të masave për përmirësimin e efiçencës energjetike, pasi që shtimi i normës së inkasimit do të ketë ndikim në kursim të energjisë megjithëse vetë pagesa nuk është pjesë e masave të përmirësimit të EE-së. Projekti është duke u përkatshur financiarisht nga BE/NER dhe duke u realizuar nga MDA.</p>
EFEKTIVITETI	<p>Efekt i kësaj mase paraqitet të ndikojë tek konsumatorët nga sektori i arvizimit për të paguar borxhet e tyre ndaj furnizuesit publik të energjisë elektrike, me qëllim të stabilizimit të veprimtarisë së furnizimit të energjisë.</p>
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	<p>Realizimi i kësaj mase ka përfunduar ndërsa është e pamundur të maten efektet e saj. Nuk janë realizuar hulumtime para dhe pas implementimit të kësaj mase, të cilat do të dëshmonin nëse ajo ka pasur ndikim në shtimin e normës së inkasimit (që është një nga rezultatet e pritura).</p>
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	<p>Masa është implementuar në vitin 2007. Sidoqoftë është e rëndësishme që KEK-u të përkrahë nga MZHE- dhe një grup i donatorëve për të vazhduar këtë program dhe për të arritur që niveli i numërimit të jetëgjatë në vitin 2016 të jetë 5% dhe mospagimi 5%.</p>

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.7.: PROMOVIMI I SHFRYTËZIMIT TË GLN-SË NË KUZHINË (KODI: KA7)

TITULLI KATEGORIA NIVELI I ZBATIMIT	PROMOVIMI I SHFRYTËZIMIT TË GLN-SË NË KUZHINË STUDIM VLERËSUES DHE FUS-HATË VETËD JËSLESE KOMBËTAR
GRUPI I SYNUAR	KONSUMATORË NGA SEKTORI I AMVISËRIVE DHE SHËRBIMEVE (HOTELIERE, SHËNDETESORE, ETJ.); QË JANË KONSUMATORËT MË TË MËDHENJ TË ENERGISË ELEKTRIKE PËR NEVOJAT E GATIMIT
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Studimi i gjendjes aktuale dhe mundësive për zëvendësimin e energjisë elektrike me GLN. Kjo është harrë me qëllim të identifikimit të politikave dhe masave që do ta mundësojnë këtë zëvendësim. Ky studim pritet të rezultojë me kurse të energjisë elektrike në përgjithësi dhe burimeve të energjisë (kursimi i thengjillit, që shfrytëzohet për të prodhuar energjinë elektrike) në veçanti.
EFEKTIVITETI	Sektori i amvisërive shfrytëzon një sasi të caktuar të energjisë elektrike për nevojat e kuzhinës, që arrijnë rreth 25% të energjisë elektrike të shfrytëzuar nga sektori. GLN nuk gëzon përdorim të gjerë, megjithëse shfrytëzimi i të njëjtit për të plotësuar nevojat e mësipërme veç ka filluar. Zëvendësimi i energjisë elektrike me GLN do të ndikojë në zvogëlimin e konsumit të energjisë elektrike dhe të shpenzimeve gjegjëse. Për më tepër, shfrytëzimi i gjerë i GLN-së për gatim do të zvogëlojë nivelin e ndotjes (në veçanti të SO ₂ , pluhurit – materiale të ngurta dhe CO ₂). Kur e dimë se në Kosovë energjia elektrike prodhohet kryesisht përmes djegies së lirit, dhe që eficienta e termocentraleve është relativisht e ulët, duke qenë se Kosova A funksionon me 29% dhe Kosova B me 34% të kapaciteteve, kjo çështje behet edhe më e rëndësishme.
KURSIMET E PRITJRA NË VITIN 2011 DHE 2016	Pas implementimit të rekomandimeve që rrjedhin nga studimi, pritet që të ketë kursim të theksuar të energjisë elektrike dhe burimeve që shfrytëzohen për ta prodhuar atë nga gatimi ndërsa, emi të vetëdijshëm për faktorët përcjellës që karakterizojnë shfrytëzimin e GLN-së si lëndë djegëse. Kursimet vjetore të energjisë pritet të jenë 0.5 ktoe. Deri në fund të vitit 2011 pritet që kursimi të jetë 1 ktoe, ndërsa deri në fund të vitit 2017 kursimi do arrijnë 7 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projekti është implementuar gjatë vitit 2009, por është e rëndësishme të theksohet se ky proces do të vazhdojë gjatë viteve 2011-2012 në mënyrë që të arrihet vetëdijësimi adekuat nëpër amvisëri.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.8.: RREGULLORJA TEKNIKE PËR PERFORMANSËN ENERGETIKE TË NDËRTESAVE (KODI: KA8)

TITULLI	RREGULLORJA TEKNIKE PËR PERFORMANSËN ENERGETIKE TË NDËRTESAVE
KATEGORIA	RREGULLATIV/NORMATIV
NIVELI ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI SYNIUAR	<p>Pronarët e ndërtësive, ekspertët e projektimit, auditorët e energjisë, shoqatat e arkitekteve dhe ndërtimtarëve, prodhuesit e materialeve ndërtimore</p>
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<p>Kosova ka përgatitur Udhëzimin Administrativ për aktat ligjore që mbulojnë çështjen e performancës energetike në ndërtesa të reja dhe të rehabilituara. Ministri i Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, në bazë të nenit 12 të Ligjit të Ndërtimit Nr. 2004/15 të datës 27 maj 2004, dhe nenit 1, paragrafi 1.3, pika (ç) të Rregullores mbi Dëgjen Ekzekutive të Nsitacioneve të Përkohshme të Veçëdrejtesisë në Kosovë Nr. 2001/19, të datës 13 shtator 2001, me qëllim të kursimit të energjisë termale dhe mbrojtjes termale të ndërtësive shpallti si në vijim: Rregullore teknike mbi kursimin e energjisë termale dhe mbrojtjen termale të ndërtësive të reja në Kosovë. Kjo Rregullore teknike rregullon kushtet teknike për kursimin e energjisë termale dhe mbrojtjen termale. Kushtet kanë të bëjnë me:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1. projektet ndërtimore të ndërtësive të reja, dhe 1.2. projektet e adaptimit dhe rindërtimit të ndërtësive ekzistuese me temperaturë të brendshme të ngrohjes prej më shumë se 12°C. <p>Kjo Rregullore rregullon specifikimet teknike dhe specifikimet tjera të mallrave ndërtimore që shfrytëzohen për ndërtim dhe qëllimin e kursimit të energjisë termale dhe mbrojtjes termale.</p>
EFTKTHITETI	<p>Kjo masë do të rregullojë edhe më tej çështjen e pajtueshmërisë së ndërtësive me EE, duke rregulluar të gjitha shërbimet brenda një ndërtese që konsumojnë energji, siç janë ngrohja e hapësirave, ftohja e hapësirave, uji i ngrohtë, ndriçimi dhe pajisjet e gatimit dhe elektronike. Ajo do të mundësojë konsumin e kontrolluar të energjisë në ndërtesa dhe përmirësimin e performancës së tyre. Ajo gjithashtu do të rregullojë certifikimin e ndërtesës për pajtueshmëri energjetike, që rrjedh nga performanca energetike e saj. Sa i përket sektorit të amvisarëve, auditimi energetik dhe certifikimi i ndërtesave do të paraqesë një proces të deshirueshem dhe vullnetar, që fillimisht do të trajtoje ndërtesat shumëkatëshe që kanë sipërfaqe të përgjithshme të banimit prej më shumë se 1000 m².</p>
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	<p>Pas hyrjes në fuqi të kësaj Rregulloreje, dhe me implementimin e plotë të saj, besohet se do të arrihen rezultate të rëndësishme. Këto rezultate priten gjatë vitit 2011. Sasia e energjisë së kursyer në baza vjetore mund të matet pasi që të jenë implementuar masat e përmirësimit të EE-së në sektorin e amvisarëve, si dhe në ndërtesat e sektorit të shërbimeve (tutani të lexoni më shumë për këtë në kapitullin gjetësis).</p>
STATUSI I IMPLEMENTIMIT DHE AFATET KOHORE	<p>Rregullorja pritet të hyjë në fuqi në vitin 2010, ndërsa implementimi i saj mund të fillojë në vitin 2011.</p>

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN
V.2.9.: KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE PËR EFIÇIENCËN E ENERGJISË (LEE) (KODI: KA9)

TITULLI KATEGORIA NIVELI I ZBATIMIT	KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE PËR EFIÇIENCËN E ENERGJISË (EEL) LEGJISLACION/RREGULLATIV/ORGANIZATIVE KOMRËNTAR
GRUPI I SYNJUAR	Institucionet, organizatat dhe agjencitë, ndërmarrjet energjetike, shërbimet energjetike, operatorët e sistemit të shpërndarjes, auditorët e energjisë, shërbimet e prokurimit.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHENJESTRUARA NGA PEE	Të gjitha aktivitetet e ndërmarrja dhe planifikuarat për të ardhmen që kanë të bëjnë me eficientësinë e energjisë bazohen në Ligjin për Energjinë Identi në fuqi të Ligjit për Eficientësinë të Energjisë), i cili adreson dhe rregullon përshtetjen e eficientësisë së energjisë. Mungësa e një Ligji për EE ka rezultuar me pengesa të shumta që kanë të bëjnë me zhvillimin e kompanive institucionale. Ky ligj do të rregullojë në mënyrë shumë më të delajuar sferën e EE. Ky ligj gjithashtu do të përfaqëtojë autorizimet e organeve të ndryshme shtetërore, organizatatave dhe agjencive që punojnë në sferën e EE, në veçanti të Fondit për EE.
EFEKTIVITETI	Miratimi i LEE do të rezultojë me fuqizim të mëtejshëm të ushtrisë së EE nga këndvështrimi ligjor, institucional dhe organizativ. Ai do të mbulojë të gjithë sektorët konsumues të energjisë. Gjithashtu, ligji do të përfaqëtojë mekanizmat për aplikimin, monitorimin dhe vlerësimin e masave për përmirësim të eficientësisë së energjisë.
KURSIME TË PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	Rezultate: lidhen me masat konkrete që do ndërmerren gjatë implementimit të ligjit.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Ligji planifikohet të hyjë në fuqi gjatë vitit 2011. Gjithashtu, gjatë vitit 2011 do të themelohet Agjencia për Eficientësinë të Energjisë, edhe në kuptimin funksional edhe në atë organizativ.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.10.: PROMOVIMI I EFIÇIENCËS ENERGJETIKE NË AMVISËRI (KODI: KA10)

TITULLI	PROMOVIMI I EFIÇIENCËS ENERGJETIKE NË AMVISËRI
KATEGORIA	FINANCIARE/KREDI ME KUSHTE TË LEHTËSUARA (KREDI TË BUTA)
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNUAR	Konsumatorët nga sektori i amvisërive dhe ndërmarrjet e vogla dhe të mesme shërbyese dhe konsumatorët industrialë.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Me qëllim të promovimit të efikasitetit në energji në Sektorin e Amvisërive dhe Sektorin e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme, Banka Gjermane për Zhvillim ka siguruar një kredi prej 10 milion euro për projekte që bazohen në shfrytëzimin eficient të energjisë. Kredi të kanë filluar në prill të vitit 2009 në RBKO, ndërsa faza e dytë do të fillojë vitin e ardhshëm me ProCredit Bank Kosovë, me qëllim të lehtësimit të kushteve të kredive (kredi të buta). Kreditat parashihen se do të ofrohen përmes bankave Raiffeisen dhe ProCredit gjatë një periudhe pesëvjeçare (2009-2014). Sektorët e amvisërive dhe NVM-ve do të jenë përfitues: kryesorë të masave të EE për izolimin e mureve të shtëpive dhe kulmeve të tyre, si dhe për izolimin e dyerve dhe dritareve, instalimin e sistemeve solare për ngrohje të ujit për nevoja sanitare dhe masave tjera të efikasitetit të energjisë. Lista e masave të EE që do të përkrahjet me këto kredi të buta do jetë në dispozicion edhe të NVM-ve dhe do të diskutohet me sektorin e shërbimeve dhe atë të industrisë.
EFEKTIVITETI	Përmirësimet e efikasitetit të energjisë në ndërtesa rezidenciale, si dhe ngritja e vlerësimit mbi masat e kursimit të energjisë nga shfrytëzimi i materialeve dhe pajimeve izoluese.
KURSIMET E PRITJRA NË VITIN 2011 DHE 2010	Projekti pritet të zbatohet mes 2009-2014, ndërsa efektet e kursimit të energjisë kanë filluar të ndihen që në vitin 2010. Deri tani, RBKO ka ndarë rreth 4.2 milion euro ndërsa ProCredit: rreth 3.5 milion euro për tre sektorët: amvisëri, shërbes privat dhe industrial.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Kjo masë pritet të zbatohet bazuar në kritere adekuate dhe kompakte që përcaktohen me qëllim të përmirësimit të efikasitetit të energjisë.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.11.: KRIJIMI I NJË SISTEMI TË CERTIFIKIMIT TË AUDITORËVE TË ENERGISË (KODI: KA 11)

TITULLI	ZHVILLIMI I NJË SISTEMI TË CERTIFIKIMIT TË AUDITORËVE TË ENERGISË
KATEGORIA	RREGULLATIVI/NORMATIV
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNUAR	AUDITORËT, ESCO, KONSULENTËT, ETJ.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHENJESTRUARA NGA PEE	Certifikimi i auditorëve të energjisë, pas kryerjes së trajnimeve speciale dhe regjistrimi i tyre në regjistrin zyrtar. Ky trajnim është përkrahur për mes programit të B2-së për asistencë teknike për 50 AE të parë, proces ky që do të kryhet në mes të dhjetorit 2010. Edhe Komisioni Certifikues do të përkrahët nga GTZ.
EFEKTIVITETI	Krijimi i parakushteve për kryerjen e auditimit vulinetar energjetik nga shoqata e konsumatorëve të sektorit të amvisërive (shoqatat banesore) sipas kushteve të caktuara. Sigurimi i përkrahjes për institucionet publike në përgatitjen e dokumentacionit teknik të prokurimit për projekte kapitale në cakimin e kriterëve të EE.
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	Kjo masë është masë përkrahëse për masat tjera që kanë për qëllim stimulimin e auditimit energjetik. Rezultatet e kësaj do të përsaktohet si masa nxitëse për auditim vulinetar energjetik në sektorin e amvisërive.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Kjo masë është implementuar gjatë vitit 2010, me certifikimin e 50 AE-ve të parë, ndërsa në vitet vijuese do zbatohet duke kryer auditimet energjetike para ndërtimit të ndërtesave publike dhe ndërtesave kolektive banesore.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.12.: FUSHATA PUBLIKE PËR KURSIMIT E ENERGJISË DHE PËRMIRËSIMET E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË (KODI: KA 14)

TITULLI	FUSHATA PUBLIKE PËR KURSIMIT E ENERGJISË DHE PËRMIRËSIMET E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË
KATEGORIA	ARSIMORE/INFORMATIVE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNUAR	KONSUMATORË NGA TË CJITHE SEKTORËT
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TE SHËNJESTRUARA NGA PEE	Implementimi i fushatave vetëdijesuese të fokusuara, me karakter informativ dhe arsimor, në lidhje me kursimin e energjisë dhe masat e përmirësimit të EE. Projekti paraahet të zbatohet brenda një komize kohore trevjeçare (2009-2011). Projekt për vitin 2009 është financuar nga MZHE-ndërsa për vitin 2010 është financuar nga programi i BE-se dhe do të finalizohet në mes të dhjetor 2010.
EFEKTIVITETI	Ngritja e vetëdijtes mes konsumatorëve, përfshirë konsumatorët nga sektori i amvisërive, mbi efektet e shumta të kursimit të energjisë dhe njohuritë mbi metodat dhe mënyrat e kursimit të energjisë.
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2016	3-4% nga energjia elektrike e konsumuar nga sektori i amvisërive. Kursimet e pritura në vitin 2012 arrijnë 4.85 ktoe. Deri në fund të vitit 2018 pritet të kursehen 17.64 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Kjo masë është implementuar që nga viti 2010, ndërsa rezultatet e kësaj mase do të jenë të dukshme në tri vitet vijuese. Strategjia dhe plani i veprimit i fushatës janë miratuar si dokumente të ncara, që marrin parasysh veçantitë e secilit sektor ekonomik (i amvisërive – me fokus special, shërbimeve, industria/MMV, etj.).

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.13.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR NGROHJEN E NDËRTESAVE TË REJA KOLEKTIVE BANESORE (KODI: KA13)

TITULLI	UA PËR NGROHJEN E NDËRTESAVE TË REJA KOLEKTIVE BANESORE
KATEGORIA	RREGULLATIVE / NORMATIVE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNJAR	KONSUMATORËT PUBLIKË DHE PRIVATE, NDERMARRJET ENERGJETIKE, MENAXHERËT NË FUSHËN E ENERGJISË, NDERMARRJET NDËRTIMORE, INSPEKTORATI NDËRTIMOR (QENDROR, DHE LOKAL)
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi, diskutimi dhe miratimi i dokumentit • Ndërtimi i kapaciteteve institucionale të implementuesve • Përkrahja e emërteve që i nënshtrohen këtij udhëzimi
EFEKTIVITETI	<p>UA mbi ngrohjen e ndërtesave të reja kolektive banesore do të mundësojë menaxhimin e konsumit të energjisë në ato ndërtesa; do të përcaktojë kriteret e reja për ngrohje të hapësirave në këto objekte dhe do të obligojë konsumatorët që të mos shfrytëzojnë energjinë elektrike por të përzgjedhin alternativa tjera për ngrohje.</p> <p>Ky veprim do të stimulojë pronarët e ndërtesave të reja banesore që të kërkojnë alternativa për sigurimin e ngrohjes për konsumatorët e tyre. Më së këytrë alternativave përfitues ngrohja qendrore, ngrohja për objektin banesor si dhe pajisjet e vogla e të mëdha të bashkëgjenerimit (si projekt i bashkëgjenerimit nga Kosova B) për prodhimin e ngrohjes dhe energjisë elektrike njëkohësisht.</p>
KURSIMET E PRITURA NË VITIN 2011 DHE 2018	<p>Duke shfrytëzuar burime tjera (jo energji elektrike), nëçor amvisëri, shërbime dhe sektorë tjerë, do të kursehet energjia elektrike. Kur simet e energjisë mund të vlerësohen pas implementimit të kësaj mase, efektet e së cilës do të jenë të dukshme në vitin 2010. Alternativa më bazike e kësaj mase është implementimi i ngrohjes së decentralizuar. Sipas të dhënave të parashikuara, pritet të ndërtohen 3200 banesa të reja për çdo vit. Për momentin, ndërtesat e reja në masë shumë të vogël kryen në sisteme të ngrohjes qendrore. Kjo masë do të ndihmojë në shumë drejtime: do të shtojë eficiencën energetike, do të përforcojë implementimin e UA-së mbi humbjet termike në ndërtesa, dhe do të zvogëlojë emetimet e gazrave serra.</p>
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KËMBOR	UA për ngrohjen e ndërtesave të Reja Kolektive Banesore mund të pritet të miratohet në vitin 2011.

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.14.: REFORMAT E LEGJISLACIONIT TË PROKURIMIT PUBLIK QË SJJELLIN PËRFITIME PËR PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË (KODI: KA14)

TITULLI	REFORMAT E LEGJISLACIONIT TË PROKURIMIT PUBLIK QË SJJELLIN PËRFITIME PËR PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË	
KATEGORIA	KOOPERATIVE	
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR	
GRUPI I SYNJAR	INSTITUCIONET QENDRORE DHE LOCALE DHE NDERMARRJET PUBLIKE QË FUNKSIONOJNË NË BAZË TË A. OKIMEVE BUXHETORE	
VEPRIMET E KONSUMIT FINA TË SHËNIFISTRUARA NGA PEE	Avancimi i legjislacionit dhe praktikave të prokurimit duke caktuar kritere për përmirësimin e efijencës së energjisë. Synimi është që të përdoret sektori publik si shembull për kursim të energjisë dhe përmirësim të efijencës së energjisë.	
EFEKTI VITE II	Transformimi i legjislacionit të prokurimit publik dhe përshatja e tij me kërkesat dhe kriterat e Efijencës së Energjisë do të ketë ndikim në përmirësimin e EE-së në sektorin publik dhe do të sigurojë menaxhim afektiv të fondave. Sektori publik do të paraqes shembull për masat efektive dhe praktikat me të mira në fushën e efijencës së energjisë.	
KURSIMET E PRITJRA NË VITIN 2011 DHE 2016	Rezultatet nuk janë të matshme në aspekt afatmesëm 2010-2018	
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Planifikimi në vitin 2010, plotësimet dhe ndryshimet në vitin 2011. Efektet reale të kësaj mase priten në vitin 2011 dhe do të vazhdojnë përgjatë tërë periudhës, deri në vitin 2018.	

KOSOVO ENERGY EFFICIENCY PLAN

V.2.15.: STIMULIMI I SHFRYTËZIMIT TË SISTEMEVE SOLARE PËR NGROHJEN E UJIT PËR NEVOJA SANITARE (KODI: KA15)

TITULLI	STIMULIMI I SHFRYTËZIMIT TË SISTEMEVE SOLARE PËR NGROHJEN E UJIT PËR NEVOJA SANITARE
KATEGORIA	FINANCIARE/ARSIMORE
NIVELI I ZBATIMIT	KOMBËTAR
GRUPI I SYNUAR	KONSUMATORËT E SEKTORIT TË AMVISËRISË
VEPRIMET E KONSUMIT FINANCIALE SHËNJIETUAR NGA PEE	Instalimi i sistemeve të energjisë solare për ngrohjen e ujit për nevoja sanitare në katër klinika spitalore të QKUK në Prishtinë dhe në njërin konvik: studentor në fillim të vitit 2010 është dëshmuar të jetë shembull i suksesshëm dhe është bazuar në përvojën financiare nga MZHE-(sh MEM). Këta shembuj tjerë të kursimit të energjisë do të shfrytëzohen për të stimuluar shfrytëzimin e sistemeve të energjisë solare për ngrohje të ujit për nevoja sanitare në sektorin e amvisërisë. Në vitin 2010 janë në proces të instalimit edhe sisteme të energjisë solare për ngronje të ujit për nevoja sanitare në stabilimente tjera publike (donator nga Komisioni Evropian).
EFEKTIVITETI	Kjo masë ndikon në zvogëlimin e konsumit të energjisë për qëllime të ngrohjes së ujit për nevoja sanitare, zvogëlimin e kostos së prodhimit të energjisë, zgjedhjen normën e emetimit të CO2 dhe shton gjasat për arritjen e Caceve Indikative për Burimet e Ripërtërsime të Energjisë.
KURSIMET E PRITJRA NË VITIN 2011 DHE 2016	Kursimi vjetor energjisë do të jetë 0.03 tona. Deri në fund të vitit 2012, kursimet do të arrijnë në 0.06 tona, ndërsa deri në fund të vitit 2016 0.24 tona. Sistemet e energjisë solare për ngrohje të ujit dhe sistemet e ardhshme fotovoltaike do të ndihmojnë në plotësimin e nevojave energjetike për kohë të gjatë verës, dhe do të kenë ndikim për krahas zvogëlimin të konsumit final të energjisë në zvogëlimin e humbjeve teknike të energjisë elektrike në sisteme: e bartjes, shpërndarjes dhe prodhimit.
STATIUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projekti i MZHE-(sh MEM) ka filluar në nëntor të vitit 2008 dhe është përmbyllur në shkurt të vitit 2010. Tri sisteme tjera solare me sisteme të integruara për ngrohje qendrore janë në fazat e fundit të instalimit në dy shkolla dhe një spital. Efektet do të maten në vitin 2012, pas së paku një vit monitorimi.

Kapitulli VI. Sektori i shërbimeve

Sektori i shërbimeve përfshin ndërtesat qeveritare (lokale dhe qendrore), objektet arsimore, shëndetësore, kulturore, sportive (publike dhe private) dhe hoteliere, ndërmarrjet tregtare, ofruesit e shërbimeve etj. Siç u përmenc në analizën e mësipërme, ky sektor përbën rreth 13% të konsumit total energjetik të Kosovës.

Parashikimi i mundësive për përmirësim të efijencës së energjisë është 30% nga gjithsej kursimet për periudhën 2010-2012. Këto vlerësime janë bërë duke marrë parasysh faktin që më 2010 është planifikuar që të nisët zbatimi i aktit nënligjor për auditim të energjisë (Udhëzimi Administrativ), i cili obligon ndërmarrjet publike të kryejnë auditim të energjisë dhe të ndërmarrin masa për kursim të energjisë në pajtim me rekomandimet e auditorëve. Sektori publik i shërbimeve gjithashtu përfshin instalimin e objekteve pilot për EE, të cilat do të ndërmarrin masa të efijencës që do të ndikojnë në PEE.

Meqë është kërkesë e qartë e Direktivës 2006/32/EC që sektori publik i shërbimeve duhet të merr përsipër një rol të rëndësishëm udhëheqës, duke u paraqitur si shembull i parë për të gjithë sektorët tjerë pasues, është vlerësuar që sektori publik i shërbimeve ka një potencial të konsiderueshëm për kursime të energjisë në të ardhmen në Kosovë. Është me rëndësi që t'i kushtohet vëmendje e veçantë uljes së kërkesës për energji dhe karburant. Janë bërë ndryshime në uljen e intensiteteve të energjisë dhe në strukturën e furnizimit të burimeve të energjisë, për secilin shërbim. Janë paraparë masa të ndryshme siç janë zbatimi i pagesave të energjisë, rritja në çmimet e energjisë elektrike bazuar në koaston e shërbimit (duhet të mbulohet i tërë zinxhiri i kostos, përfshirë mihjet, prodhimin, importin, bartjen, shpërndarjen dhe hapat e pakicës), zbatimi i kodeve të energjisë në ndërtesa në stoqet private dhe publike të ndërtesave, aplikimin e masave fiskale stimuluese për investime në burimet e ripërtëritshme të energjisë dhe burimet tjera efektive të energjisë, fushata të vetëdijesimit, etj.

Masat më të rëndësishme janë si në vijim:

- Zbatimi i pagesave të energjisë elektrike për të gjitha nënkategoritë e ndërtesave private dhe publike;
- Depërtim i fuqishëm i mazutit për ngrohje për të pëmbushur kërkesën për ngrohje të hapësirave dhe ngrohje të ujit, për ta përdorur në vend të energjisë elektrike, gjë e cila do ta mbështesë sistemin e energjisë dhe kursimet e energjisë si burime primare të energjisë;
- Depërtim i thellë i GLN-së për ngrohje të hapësirave dhe gatim në ndërtesat e vogla private dhe publike shërbyese;
- Përmirësim i izolimit termik në ndërtesat ekzistuese publike dhe private të sektorit të shërbimeve dhe aplikimi i rreptë i Kodit të ri të Energjisë në Ndërtim (i titulluar në Kosovë – Udhëzimi Administrativ për Rregullimin e humbjeve termike në ndërtesa) për ndërtesat e reja të sektorit të shërbimeve;
- Shtirje e përdorimit të paneleve solare për përgatitje të ujit të nxehtë në ndërtesat publike dhe komerciale në sektorin e shërbimeve;
- Futja e skemës së CHP (kombinimit të ngrohjes dhe energjisë) për Kosovën B për të mbuluar hapësira më të mëdha të Prishtinës dhe për këtë projekt është financuar një studim i fizibilitetit nga ana e KfW Bank, e cila edhe mund të financojë këtë investim.
- Futja graduale e impiantave të vogla të kombinuara të ngrohjes dhe energjisë (SSCHP natë) dhe skemave të ngrohjes qendrore për konsumatorët e mëdhenj dhe të vegjël (spitalet, konviktet, hotelet, etj), veçanërisht përmes zëvendësimit të sistemeve ekzistuese konvencionale;
- Realizimi i Auditimeve të Energjisë në ndërtesat publike dhe private të sektorit të shërbimeve (spitale, konvikte, hotele, etj) dhe qendrave komerciale dhe hoteliere;
- Rritje e efijencës në ndërtesat publike dhe private të sektorit të shërbimeve përmes masave të tjera të ndryshme, siç janë rritja e përdorimit të ndriçimit fluoreshent, futja e teknikave inteligjente elektronike, përdorimi i pajisjeve moderne elektrike me kosto të përmirësuar, në pompa, frigoriferë, etj., për konsumatorë të ndryshëm të sektorit të shërbimeve.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

Tabela 15: Konsumi i energjisë nga ana e Sektorit të Shërbimeve në vitet 2003-2008, e shprehur në ktoc.

Sektor i shërbimeve	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pjesëmarrja në konsum	137.69	131	146	149	130.1	143.3

Tabela 16: Llojet e burimeve të energjisë dhe pjesëmarrja e tyre në konsumin e energjisë në Sektorin e shërbimeve, gjatë 2003-2008

Pjesëmarrja e burimeve energjetike në Sektorin e shërbimeve ktoc	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Thëngjill	6.17	2.92	5.16	4.76	4.32	4.45
Produkte të naftës	40.48	34.43	43.39	45.40	39.93	41.21
Biomasë	54.08	54.08	54.08	54.08	54.08	54.80
Energji elektrike	34.23	36.09	38.99	40.18	28.34	30.00
Energji solare	0.02	0.03	0.03	0.04	0.04	0.06
Ngrahje qendrore	2.71	3.11	3.97	4.17	3.41	3.79
Gjithësej	137.69	130.66	146.12	148.93	130.12	134.30

Në figurat 15 dhe 16 janë pëmbledhur kursimet relative dhe absolute të energjisë të duhura për sektorin e shërbimeve për t'i arritur objektivat e përkufizuar në pjesët e sipërpërmendura.

Figure 15: Çaqet afatshkurtra dhe afatgjate për EE për sektorin e shërbimeve në %

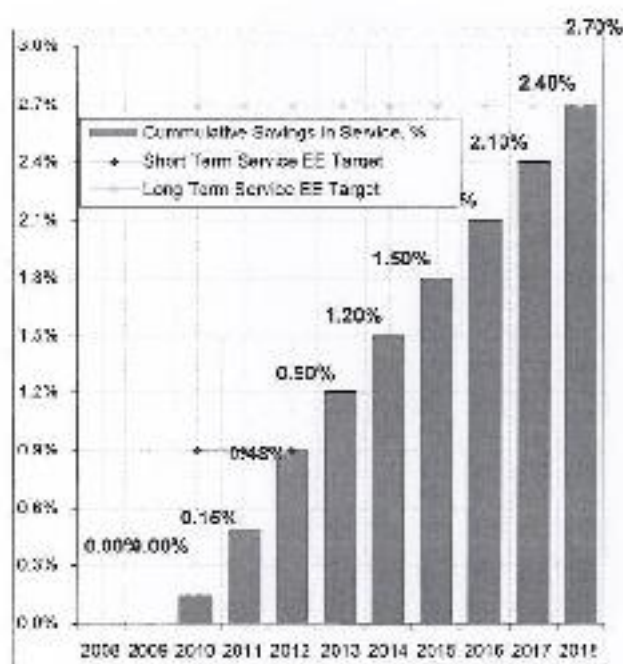
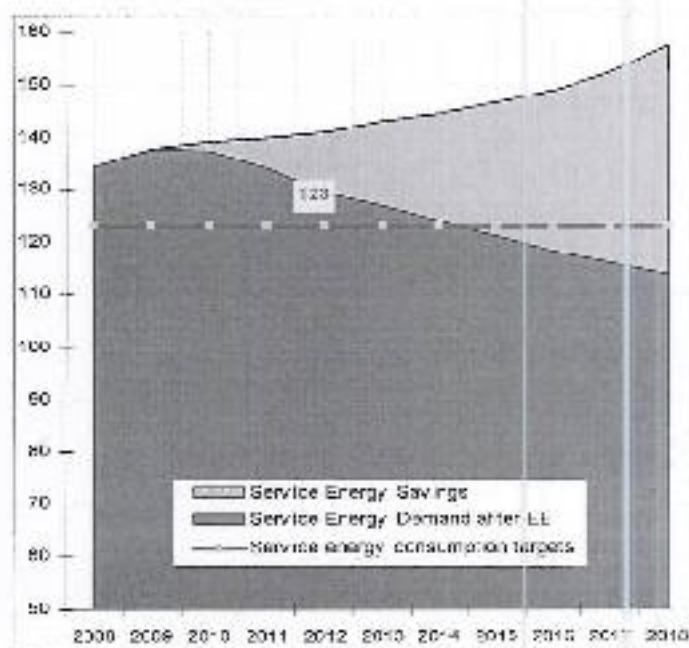

Figure 16: Gjithësej kërkesa për energji pas zbatimit të masave të EE në sektorin e shërbimeve dhe kursimeve absolute të EE në (ktoc)

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISJË

Tabela 17: Masat për përmirësimin e Eficiencës së energjisë (EE) në Sektorin e Shërbimeve

KODI	TITULLI	GJENDJA	LLOJI	VITI I FILLIMIT	VITI I PËRFUNDIMIT	REZULTATI	Kursimi të energjisë (tue)	Kostoja e zbatimit (Euro)	Indikatorët e monitorimit	IMPLEMENTUESIT
KS1	UA për certifikimin e pashëve elektrike për zyrë	Mirëruar për implementim nuk ka filluar	regullative / normative	2010	2015	Zbatim i kësaj Udhëzimi duhet të paraqet rezultatet e para për të vitet (2010-2017)	2357	Buxheti është përfshirë në amvisën Buxheti Buxheti është përfshirë në amvisën	UA është përgatitur	MZHE, MTI, Tregtarët, MEF/Dogarat, donatorët
KS2	UA për Auditim të Energjisë	Mirëruar	regullative / normative	2010		Zbatim i rekomandimeve të Auditimit të Energjisë mundëson parakushtin për kursime të energjisë në Sektorin e shërbimeve.	3336	Buxheti është përfshirë në amvisën	UA është përgatitur	MZHE, MASH, GTZ, AER, UNIVERSITETI, KOMPANITË E ENERGISJË, ASOCIACIONET.
KS3	UA për promovimin e eficiencës së energjisë për konsumatorët e fundit	Mirëruar	regullative / normative informative	2010	Në vazhdim sipër	Kërkohet me të gjitha masat e EE-së të ndërmarra në Sektorin e Shërbimeve	1371	Buxheti është përfshirë në amvisën	UA është përgatitur	INSTITUCIONET, OPERATORËT E ENERGISJË
KS4	Ngritja e kapaciteteve komunale për menaxhim të projekteve dhe auditim të energjisë (faza e parë)	Përfunduar	edukim / trajnim	2007	2007	Nuk ka vlerësime		Buxheti është përfshirë në amvisën	UA është përgatitur	MZHE, BE, Rijnvest
KS5	Auditim i energjisë në nivel komunal (faza e parë)	Përfunduar	edukim / trajnim	2008	2009	Nuk ka vlerësime	2750	Buxheti është përfshirë në amvisën	60 Auditore të energjisë të trajnuar nga RIINVEST dhe 30 nga Programi i BE-së	MZHE, BE, Rijnvest
KS6	Rritje e shkallës së inkasimit dhe eficiencës së energjisë	Përfunduar	edukim / informim	2007	2007	Nuk ka vlerësime	3929	Buxheti është përfshirë në amvisën		MZHE, BE, eksperte të sektorit privatë
KS7	Promovimi i eficiencës së energjisë në nivel komunal	Përfunduar	financim / edukim dhe informim	2008	2008	GTZ ka realizuar 40 projekte të IEE në objektet e ndryshme publike të shërbimeve (shkollë, spitale, ndërtesa komunale, etj.). Vlerësimi i kësaj mase ka rezultuar me kursime vjetore të energjisë prej 4.6 GWh apo 0.39 kwh, dhe 14 GWh apo 1.20 kwh në	2750	Buxheti është përfshirë në amvisën		MZHE, BE, eksperte të sektorit privatë

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

K98	Promovimi i GLN-së për përmbushje të kërkesës së energjise për gabim	Studim	Esikim	2009	2011	2011	Eshtë vlerësuar që tushata e vertetësisimit do të rezultojë me kursime të energjise prej afro 1% të konsumit total të energjise të përdorur për gabim që përbëjnë mësh 25% të energjise që aktualisht përdoret për këtë qëllim.	1964	Buxheti është përfshirë në amvisëri	MZHE, MTI,
K99	Rregullore teknike për performancën energjetike në ndërtesa	Draft	regulative / normative	2007	Miratimi më 2009; zbatimi deri më 2018	2009; zbatimi deri më 2018	Rregullorja pritet të prodhojë rezultato pas fillimit të zbatimit	2357	Buxheti është përfshirë në amvisëri	MZHE, MASHT, Komunal
KS 10	Ligi për EE	Draft	regulative / normative	2008	Miratimi më 2011; zbatimi deri më 2018	2011; zbatimi deri më 2018	Outputet janë të ndërlidhura me të gjitha masat e përgjithshme të IEE	1964	Buxheti është përfshirë në amvisëri	MZHE, Institucionet (Qendrore dhe lokale)
KS 11	Promovimi i EE në NVM	Kontraktuar	financat / kredi me kushte më të mira (kredi të buta)	2009	2014	2014	Fonde të cëduara nga KfW për qëllime të EE në Amvisëri dhe NVM në Kosovë (10-10 milionë Euro). Zbatimi i kësaj masa ka filluar dhe RAKO dhe ProCredit Ka janë duke financuar projekte në amvisëri (siç u ank më lart) si dhe në NVM (duke përfshirë ndërtesa private në sektorin shërbimeve). KfW është në programin të fillimit të një linje të re të kredive të buta me komuna të ndryshme për financimin e të gjitha masave që kanë të bëjnë me EE. BE-ja, në anën tjetër, do të ofrojë asistencë teknike për këtë qëllim.	3143	2009508	Institucionet (Qendrore dhe lokale), KfW, GTZ, Raiffeisenbank
K912	Themelimi i bazës së sistemit për certifikimin të auditorëve	Kontraktuar	Financa	2009	2009	2009	Më 2008, MZHEJsh MEM, me mbështetje të AER-it, organizoi një kurs trajnimi për fillestarë për 60 specialistë në auditimin e energjise. Me 2010 niveli i dytë i trajnimit pasqer me certifikimin e afro 50 auditorëve të energjise. Ky trajnim është financuar nga BE-ja.	1964	Buxheti është përfshirë në amvisëri	MZHE, GTZ, Kompanitë e energjise, eksperte të sektorit privat

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

KS13	Huashatë publike për kurim të energjisë dhe IEE, përmes ndiqimit efikas	Planifikuar	Financiar / edukim	2009	2011	Prilet që sektori i shërbimeve do të kursejë një sasi të caktuar të energjisë së konsumuar në këtë sektor	1984	Buxheti është përfshirë në amvisëri	MCI; Institucionet qeveritare (Qendrore dhe lokale); donatorët
KS14	Transformimi i legjislatimit të prokurimit publik në të mirë të përmirësimit të EE	Planifikuar	regullative / informative	2010	2010	Outputt varen nga masat e reja të ndërmarra	157*	40000	MEF Parlamenti,
KS15	Simulimi i përdorimit të sistemeve të paneleve solare për ngrohje të ujit sanitër	Planifikuar	regullative / financiare/ edukative	2010	2010	MZHEJsh (MEM) dhe Institucionet tera qeveritare kanë realizuar disa projekte demonstruese në lidhje me përdorimin e energjisë solare për ngrohje të ujit sanitër. Këto masa janë zbatuar në institucione publike. Këto hapa janë planifikuar për vitet në vijim me synim të afirmimit të tendencës së Energjisë Solare dhe shtrënderimit të sektorit të shërbimeve në lidhje të kësaj lushë.	1984	1187673	MZHE; institucionet qeveritare (Qendrore dhe lokale); konsumatorët e sektorit të shërbimeve; donatorët
KS16	Përmirësimi i EE përmes ndiqimit efikas në ndërtesat publike	Planifikuar	Edukative/ regullative	2010	2018	Kjo masë e IEE do të përcëndrohet në ndiqimin efikas në ndërtesat e institucioneve publike. Kjo masë do të mbështetet me rregulloret përkatëse që përçaktojnë termën efikas në ndërtesat e institucioneve të sektori të shërbimeve, për ta bërë këtë sektor model pozitiv.	1984	639516	MZHE; Institucionet qeveritare (Qendrore dhe lokale); donatorët
KS17	Ndriçim efikas publik	Planifikuar	Edukative/ vetëdijësim	2011	2016	Ndriçimi efikas i rrugëve dhe sheshëve duhet të bëhet në qytetet më të mëdha në vend. Kjo masë do të paraprintet me një projekt demonstrues të digj talizimit të ndriçimit publik, i cili do të bëhet në një qytet në Kosovë	1984	639516	
KS18	Përmirësimi i IEE në pajisjet për ngrohje në Sektorin e shërbimeve	Planifikuar	Edukative/ vetëdijësim	2010	2016	Instalimi i makinës ekzaminuese (potenciomëter etj.) në pajisjet për ngrohje në sektorin e shërbimeve (stua termale, radiatorë).	39285	7239125	

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGIJË

VI. 1. MASAT INDIVIDUALE PËR PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGIJË NË SEKTORIN E SHËRBIMEVE

VI.1.1. UDHËZIMI I ADMINISTRATIV PËR ETIKETIMIN E PAJISJEVE SHËRBYESE ELEKTRIKE (KODI: KS1)

TITULLI	UA PËR ETIKETIMIN E PAJISJEVE ELEKTRIKE PËR ZYRA
KATEGORIA	LEGJISLATIVE/INFORMUESE
Niveli i aplikimit	NACIONAL
Grupi i caktuar	KONSUMATORËT E SEKTORIT TË SHËRBIMEVE, FURNIZUESIT E PAJISJEVE ELEKTRIKE PËR ZYRA, TREGTARËT DHE PRODHUESIT
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHENJESTRUARA NGA PEE	Dizajnimi i etiketave dhe krijimi i një sistemi të inspektimit për pajisjet elektrike për zyrë. Në veçanti, synim është krijimi i shërbimit të përcësuar të furnizimit të pajisjeve elektrike për zyrë me skema të etiketimit. Do të përcaktohen kriteret të caktuar për institucionat qeveritare qendrore dhe lokale dhe ndërmarrjet e shërbimeve komunale që shërbehen me pajisje të etiketuara me efikasitet të lartë të energjisë. Do të ketë udhëzues të qartë (doracak) për përdorimin për prokurimin e të gjitha institucioneve dhe ndërmarrjeve.
EFektiviteti	Informimi i konsumatorëve të sektorit të shërbimeve për cilësinë e EE dhe kategorinë e pajisjeve të tyre elektrike shërbuese dhe të kuzhinës. Ofrimi i mundësisë së përzgjedhjes së pajisjeve efikase.
KURSIMET E PRITURA ME 2011 DHE 2016	Kjo masë duhet të rezultojë me Kursime të caktuara të energjisë, efektet e së cilës do të vërehen pasi që masa të ketë filluar së zbatuari.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	UA është nënshkruar më 2008. Zbatimi i saj do të fillojë më 2010. duke krijuar rezultate.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.2.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR AUDITIM TË ENERGJISË (KODI: KSH2)

TITULLI	UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR AUDITIM TË ENERGJISË
KATEGORIA	LEGJISLATIVE/INFORMATIVE
NIVELI I APJIKIMIT	NACIONAL
GRUPI I ÇAKUT	<p>Dieta kategori të konsumatorëve të fundit dhe auditorë të energjisë</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nxitja e certifikimit të auditorëve • Nxitja e auditimit të ndërtesave me mbi 1000m², • Themelimi i sistemit të monitorimit për zbatim të UA për auditimet e obligueshme
VEPRIMET E KONSJIMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEEË	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i kushteve për certifikim të auditorëve. • Themelimi dhe mirëmbajtja e regjistrit të auditorëve të certifikuar. • Themelimi i tregut të auditëve të certifikuar, krijon kushtet për vlerësimin e Eficiencës së energjisë në një grup të ndërtesave publike me kërkesa të obligueshme për auditim të energji në përfundim të çakutara. • Certifikimi i auditorëve orë mundësinë për auditim profesional, duhet përfshirë zbatimin e udhëzimit administrativ me kërkesa të obligueshme për auditim periodiko për grupe të çaktuara; • Certifikimi i auditorëve krijon kushtet për të pasur vlerësim më të mirë të projekteve që mundësojnë kredi të lehtësimi për eficiency të energjisë • Krijimi i kushteve për mbështetje profesionale për ofertat dhe hartuesit e dokumentacioneve të ofrtaeve të sektorit publik në lidhje me kërkesat për përmirësim të eficiency së energjisë, veçanërisht projektet që përfshijnë ndërtimin dhe ndërtimin dhe shkollave, klinikave, ndërtesave kulturore në fazë të parë të zbatimit dhe UA (2C10-2C12).
EFEKTIVITETI	
KURSIMET E PRITURA TË ENERGJISË IN 2011 DHE 2016	<p>Njo masë do të asistojë zbatimin e masave për auditim të energjisë siç është zbatimimi i udhëzimit administrativ për performancën e objekteve dhe Certifikata të performancës së energjisë në ndërtesa</p>
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHCR	UA është nënshkruar. Janë paraparë aktivitetet të ndryshme për certifikim të auditorëve (shih KA?)

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGIJË

VI.1.3.: UDHËZIMI ADMINISTRATIV PËR PROMOVIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGIJË TË KONSUMATORËT E FUNDIT (KODI: KS3)

TITULLI	UA PËR PROMOVIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGIJË TË KONSUMATORËT E FUNDIT
KATEGORIA	LEGJISLATIVË/NORMATIVE
Niveli i aplikimit	NACIONAL
Grupi i cakut	<ul style="list-style-type: none"> • Ofuesit e masave për përmirësim të efikasitetit të energjisë, • Furnizuesit e energjisë, • Operatorët e shpërndarjes dhe kompanitë me pakicë • Ofuesit e shërbimit të energjisë.
VEPRIMET E KONSUMIT FUNDIT TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<p>Udhëzimi Administrativ tanimë është në fuqi. Ky UA është në pajtueshmëri me Direktivën 2006/32/EC Përi Kosovë për Eficiencë të Energjisë është hartuar në bazë të kërkesave të UA-së, përkatësisht Direktivës 2006/32/EC. Plani Kosovar për Eficiencë të Energjisë ka përcaktuar disa masa të cilat mundësojnë zbatimin UA-së. PKEE parasheh që deri më 2011 të ketë kursim të energjisë prej 3% të mesatares së konsumit për periudhën 2003-2007. Baza kryesore për mësimet janë këtu Plani i masave specifike të cilat prodhojnë efektin të shpërndarjes të kursimeve të energjisë siç janë: kreditë për projekte të efikasitetit të energjisë për NVM të dhe amvishtë.</p>
EFEKTIVITETI	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i organeve dhe mekanizmeve shtetërore për monitorimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të masave për përmirësim të efikasitetit të energjisë dhe dokumenteve dhe akteve të efikasitetit të energjisë. • Rritje e cilësisë së kompanive të furnizimit të sistemit të shpërndarjes dhe rrejt, kompanive me pakicë; • Rritje e cilësisë e bazës së të dhënave dhe komunikimit ndërmjet organeve monitoruese - ndërmarrjeve - konsumatorëve të efikasitetit të energjisë • Rritje e kursimeve të energjisë në të gjithë sektorët e energjisë dhe llojet e burimeve të energjisë
KURSIMET E PRITURA TË ENERGIJË NË 2011 DHE 2016	Kursimet e energjisë gjatë zbatimit të këtij Udhëzimi janë vlerësuar në masa tjera të cilat janë mjedhojs e këtij zbatimi.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	UA është në fuqi që nga viti 2008. Zbatimi i tij filloi me miratimin e Planit Kosovar për Eficiencë të Energjisë.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË
VI.1.4.: NGRITJA E KAPACITETEVE KOMUNALE PËR MENAXHIM TË PROJEKTEVE DHE AUDITIM TË ENERGISË (KODI: KS4)

TITULLI	NGRITJA E KAPACITETEVE KOMUNALE PËR MENAXHIM TË PROJEKTEVE DHE AUDITIM TË ENERGISË
KATEGORIA	EDUKIM/TRAJNIM
Niveli i aplikimit	KOMUNAL
Grupi i cakut	Stafi komunal
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Trajnime për zyrtarë komunalë për grumbullimin e të dhënave esenciale statistikore të energjisë, menaxhim të projekteve të eficiencës së energjisë, etj.
EFEKTIVITETI	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i komunikimit aktiv dhe funksional ndërmjet komunave dhe Departamentit të energjisë në Ministrinë e Energjisë dhe Minerarëve • Ngritja e vetëdijes së Stafit të menaxhimit komunal lidhur me kërkuesat për eficiencë të energjisë gjatë parashikimeve të planeve zhvillimore dhe programeve komunale • Krijimi i bazës për ndërvëprim në hartimin e dokumenteve dhe akteve të E
KURSIMET E PRITURA MË 2011 DHE 2016	Kjo mesazh krijon kushtet organizative për monitorim të gjendjes së eficiencës së energjisë.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Kursi trajnues është organizuar nga ministria përgjegjëse për energji- Ministria e Zhvillimit Ekonomik (ish Ministria e Energji së dhe Minerarëve). Projekti është realizuar nga Instituti për Zhvillim hulumtues Ririnwest. Trajnimi është caktuar për 60 zyrtarë komunalë. Kohëzgjatja e kursit ishte 45 ditë, 5 orë në ditë, në nënpor dhe dhjetor 2008. Shumica e ekspertëve të njohur të energjisë, ekonomisë, statistikave, menaxhimit të projekteve dhe ekspertëve të programeve për paraqitje të energjisë, etj., janë përdorur at ligjënes

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGIJË

VI.1.5.: FILLIMI I KURSIT PËR TRAJNIM TË AUDITORËVE TË ENERGIJË (FAZA E PARË) (KODI: KS5)

FILLIMI I KURSIT PËR TRAJNIM TË AUDITORËVE TË ENERGIJË (FAZA E PARË)	
KATEGORIA	EDUKIM/TRAJNIM
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI I ÇAKUT	Ekspertë të fushave të ndryshme kanë shprehur interesim për të marrë trajnime të auditimit të energjisë.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Kjo masë synon krijimin e një fondacioni fillestar të auditorëve të ardhshëm të energjisë. Trajnimet janë siguruar për 60 pjesëmarrës. Trajtimi është organizuar në tri grupe me nga 20 pjesëmarrës. Ky Projekt është donacion i Komisionit Evropian. Përgatitjet për përzgjedhjen në bazë të testeve të 20 personave për certifikim tanime kanë filluar. Për financimin e këtij projekti pritet një donacion gjerman.
EFEKTIVITETI	Krijimi i legjitimitetit të auditorëve të certifikuar krijon kushtet për auditime të obligueshme të objekteve të medha të konsumatorëve në sektorin publik të shërbimeve, siç është thaksuar në JA për Auditim të energjisë. Ky proces rënkupton institucionalizimin e Auditimit të energjisë, që është gjithashtu i dëshyueshëm, esencioial dhe fitimorurës për konsumatorët privatë të sektorit të shërbimeve.
KURSIMET E PRITURA TË ENERGIJË NË 2011 DHE 2016	Rezultatet e kësaj mase nuk janë të matshme. Rezultate: e punës së auditorëve janë paraqitur në masat tjera që përfshijnë auditime të obligueshme të energjisë dhe ku kërkohen vlerësime të specializuara për projekte të sektorit të shërbimeve që kërkojnë kredi për qëllime të efijencës së energjisë apo projekteve nase institucionet dhe agjencitë publike kërkojnë vlerësime të specializuara të efijencës së energjisë në forme të tenderëve publike.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projekti është realizuar më 2007 dhe 2008, dhe projekti përcjallet për certifikim është bërë përmes Fondeve të BE-së për 50 auditorë të cilet do të certifikohen më dhjetor 10. Kjo masë është e ndërlidhur me masa tjera për nxijet e auditivëve, siç janë të obligueshme ashtu dhe vullnetare.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGIJË

VI.1.6.: RRIJJA E SHKALLËS SË INKASIMIT DHE PËRMIRËSIMIT TË EFIÇIENCËS SË ENERGIJË (KODI: KSH6)

TITULLI	RRIJJA E SHKALLËS SË INKASIMIT DHE PËRMIRËSIMIT TË EFIÇIENCËS SË ENERGIJË
KATEGORIA	VETËDIJESIM
NIVELI I APLIKIMIT	KOMUNAL
GRUPI ÇAKUT	KONSUMATORËT QË NUK PAGUAJNË ENERGIJË E KONSUMUAR
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUJARA NGA PEE	<p>Për shumë vite, Kosova përballlet me fenomenin e mospagesave të rregullta të energjisë së shfrytëzuar elektrike, nga një numër i konsiderueshëm e konsumatorëve. Veç kësaj, Korporata Energjetike KEK, përkatësisht Divizioni i Furnizimit, nuk është në gjendje të faturojë mbi 30% të energjisë së konsumuar. Mbi 30 % të energjisë së faturuar nuk paguhet nga konsumatorët. KEK-ji përballlet me shumë vështirësi në operacionet e tij. A. mobjeton falë mbështetjes financiare nga buxheti publik dhe më herët nga donacionet e huaja. Duke marrë shikallën e inkasimit të energjisë, do të ndryshojmë sjelljen e konsumatorëve dhe sektorit; të si erbirrëve, që vazhdon të shfrytëzojë energji të papaguar. Gjithashtu, kjo do të ketë ndikim në përdorimin racional të energjisë elektrike në këtë sektor.</p> <p>Ujja e nivelit të konsumimit të energjisë në sektorin e anërbimeve kërkon veprime tjera që çon në zhdukjen e këtij fenomeni, që pengon seriozisht funksionimin normal të tregut të energjisë. Përdorisa ky fenomen është i pranishëm në Kosovë, do të jetë shumë vështirë të marrin efektet konkrete të masave për përmirësim të efipiences së energjisë, megjë kufizimet në pagesa që të prodhojnë efektet të kursimit të energjisë, gjersa pagesat nuk i nënshtrohen masave të efipiences së energjisë. Ky Projekt mbështetet nga AER.</p>
EFEKTIVITETI	Efekt i vetëdijesimit të konsumatorëve për përmbushjen e obligimeve të tyre karshi furnizuesit publik të energjisë me synim të stabilizimit të furnizimit të energjisë.
KURSIMET E PRITURA TË ENERGIJË IN 2011 DHE 2016	Kjo masë rëndë është perfunduar dhe efektet e saj nuk janë matur. Nuk është bërë asnjë hulumtim para, apo pas zbatimit të masës për të matur efektin e rritjes së shkallës së inkasimit si rezultat i pritur.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Kjo masë është realizuar më 2007.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGIJË

VI.1.7.: PROMOVIMI I EFIÇIENCË SË ENERGIJË NË KOMUNA (KODI:KSH7)

TITULLI	PROMOVIMI I EFIÇIENCË SË ENERGIJË NË KOMUNA
KATEGORIA	FINANCIARE/EDUKATIVE/INFORMUESE
NIVELI I APLIKIMIT	KOMUNAL
GRUPI I ÇAKUT	Konsumatorët publikë, Komunitat, Asociacioni i Komunave të Kosovës
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËMJESTRUARA MGA PEE	Më 2006-2008, GTZ ka bashkëfinancuar 40 projekte të ndryshme për eficiency të energjisë në komunat e Kosovës. Projektet kryesisht përfshijnë termozolimin e jashtëm në ndërtesa të vjetra, zëvendësimin e dritareve, dyerve dhe ndreqjen e kulmeve, kryesisht në sektorin publik të shërbimeve. Vogë kësaj, disa projekte përfshijnë rinovime dhe zëvendësim të plota të sistemeve ekzistuese të ngrohjes duke përfshirë zëvendësim të ka dajave. Objektet në të cilat janë zbatuar masa të eficiency së energjisë janë kryesisht shkolla (fillore dhe të mesme), kopshte fëmijësh, klinika, ndërtesa komunale, etj.. Në komuna të ndryshme të Kosovës. Komunitat përkatëse kanë bashkëfinancuar projektet që janë zhvilluar në teritorret e tyre
EFFEKTIVITETI	Përmirësimi i EE dhe mitja e cilësisë së shërbimeve të ofruara për këto objekte.
KURSIMET E PRITJESA MË 2011 DHE 2016	Kursimet vjetore të energjisë si rrechojë e këtyre masave të PEE në sektorin publik të shërbimeve, përmes realizimit të 40 projekteve është 0.39 ktloe dhe në fund të vitit 2011 kursimet do të jenë 1,20 ktloe, dhe në fund të 2016 3,43 ktloe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projektet janë përfunduar nga 2006-2008.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISJË

VI.1.8.: PROMOVIMI I GLN PËR TË PËRMBUSHUR KËRKESËN E ENERGISJË PËR GATIM NË NDËRTESAT E SHËRBIMEVE (KODI: KSH8)

TITULLI	PROMOVIMI I GLN PËR TË PËRMBUSHUR KËRKESËN E ENERGISJË PËR GATIM NË NDËRTESAT E SHËRBIMEVE
KATEGORIA	HULUMTIM I VLERËSIMIT TË MUNDËSIVE DHE FUSHAT E VETËD JESIMIT
NIVELI APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI ÇAKUT	KONSUMATORET E SEKTORIT TË SHËRBIMEVE (HOTELE, INSTITUCIONE SHËNDETËSORE, ETJ) TË CLAT KRYESISHT E PËRDORIN ENERGIJË PËR GATIM
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Hulumtim i mundësive për zëvendësim të energjisë elektrike me GLN. Kjo bëhet me qëllim të hartimit të politikave që çojnë drejt këtij zëvendësimi. Hulumtimi gjeneron rezultate të kursimeve të energjisë.
EFEKTIVITETI	Sektori i shërbimeve përdor një sasi të konsiderueshme të energjisë elektrike për qëllime gatimi, megjithatë, GLN aktualisht përdoret për këtë qëllim, por vetëm në masë shumë të vogël. Zëvendësimi i energjisë elektrike me GLN do të ketë ndikim në uljen e konsumit të energjisë elektrike për këtë qëllim, dhe uljen e kostove për furnizim të energjisë. Veç kësaj, përdorimi më i madh i GLN-së për qëllime gatimi në sektorin e shërbimeve do të ulë nivelin e emetimit të CO2 duke marrë parasysh faktin që energjia elektrike në Kosovë prodhohet nga liri-iti dhe efikasiteti i Termocentraleve është shumë i dobët: Kosova A 29% dhe Kosova B rreth 34 %.
KURSIMET E PRITURA MË 2011 DHE 2016	Pritej që zbatimi i rekomandimeve të hulumtimit do të nxjerrë kursim vjetor të energjisë së përdorur për gatim në sektorin e shërbimeve në sasi prej 0.2 ktoe. Në fund të 2012, pritjet për kursime janë 0.5 ktoe, dhe në fund të 2018, 1.4 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projekti është në zbatim e sipër. Tomtet e referencës janë hartuar. Ky hulumtim do t'i kushtojë vëmendje të veçantë kërkesave të eficiencës së energjisë.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.9.: RREGULLORE TEKNIKE PËR PERFORMANCËN ENERGETIKE TË NDËRTESAVE (KODI: KSH9)

RREGULLORE TEKNIKE PËR PERFORMANCËN ENERGETIKE TË NDËRTESAVE	
TITULLI	RREGULLATIVE/NORMATIVE
KATEGORIA	NACIONAL
NIVELI I APLIKIMIT	
GRUPI I ÇAKUT	<p>Provarët e ndërtësive, ekspertët të parashikimit, auditorë të energjisë, asocionet e arktekteive dhe inxhinierëve të ndërtimit, prodhues të materiaeve ndërtimore</p>
VEPRIMET E KONGUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<p>Kosova nuk ka miratuar Rregulloren, Lidhëzimin apo akt nënligjor për performancë të energjisë të ndërtësive, në pajtueshmëri me Direktivën 2002/91/EC. Përkundrazi disa përpjekje për të hartuar një dokument të tillë, kjo çështje ende mbetet e hapur. Plani është të miratohen Certifikatat Energetike të Ndërtësive më 2011.</p>
EFEKTIVITETI	<p>Kjo masë do të rregullojë EE në ndërtesa të të gjithë sektoreve të konsumit të energjisë, duke përfshirë sektorin e shërbimeve, duke mundësuar kështu kontrollin e konsumit të energjisë, dhe përmirësimin e performancës së tyre energetike. Gjithashtu, ajo do të mundësojë certifikim energetik të ndërtësive, si pasojë e auditimit të energjisë, duke përfshirë edhe sektorin publik dhe privat të shërbimeve. Konsumatorët më të mëdhenj nga rrethet e objekteve të shërbimeve publike do t'i nënshtrohen auditimit të rregullt trevjeçar energetik.</p>
KURSIMET E PRITURA MË 2011 DHE 2010	<p>Pasi që ky kod energetik të hyjë në fuqi, rezultatet indikative të masave të imponuara do të jenë të rëndësishme në përuldhë afatmesme (2010-2012), duke filluar nga 2010.</p>
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	<p>Ai hyn në fuqi më 2010 dhe zbatimi i tij i plotë filon më 2011.</p>

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË

VI.1.10.: KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË (KODI: KSH10)

KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË	
Titulli	LEGJISLACION/REGULLATIVE/ORGANIZATIVE
KATEGORIA	NACIONAL
NIVELI I APLIKIMIT	INSTITUCIONET, MEKANIZMAT DHE AGJENCITË, KOMPANIË ENERGETIKE, KOMPANIË E SHËRIMEVE ENERGETIKE, OPERATORE TË SISTEMIT TË SHPËNDARJES, AUDITORË TË ENERGISË, PROKURIMET
GRUPI I ÇAKUT	Të gjitha aktivitetet e zhvilluara, përfshirë ato që do të zëvendësohen në të ardhmen për ofrues të energjisë, deri në hyrjen në fuqi të Ligjit për efikasitet të energjisë. Gjithashtu, ky ligj adreson çështjen e rregullimit të efikasitetit të energjisë. Mungesa e një ligji për efikasitet të energjisë ka shkaktuar pengesa të shumta në lidhje me zhvillimin e stafit institucional. Ky ligj synon të rregullojë efikasitetin e energjisë në një nivel më të lartë të përgjegjësisë. Ky ligj gjithashtu do të përcaktojë autoritetin e mekanizmave dhe institucioneve nacionale që marrin me politikat dhe masat e PEE, duke përfshirë fondin për efikasitet të energjisë.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	
EFEKTIVITETI	Miratimi i LEE do të fortojë fuqinë e EE-së në kuptim ligjor, institucional dhe organizativ. Ai do të përshijë të gjithë sektorët e energjisë, duke përfshirë sektorin e shërbimeve. Gjithashtu, ligji do të përcaktojë instrumentet për zbatim dhe vlerësim për masat e EE.
KURSIME TË PRITURA MË 2011 DHE 2016	Rezultatet lidhen me masat konkrete të zbatimit të Ligjit.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Ligji pritet të miratohet dhe të hyjë në fuqi më 2011. Shprehjet që Agjencia për Efikasitet të Energjisë do të themelohet po këtë vit.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.11.: PROMOVIMI I EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË NVM (KODI: KSH11)

TITULLI		PROMOVIMI I EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË NVM
KATEGORIA	FINANCIAR/KREDI TË BL.TA PËR NVM	
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL	
GRUPI I ÇAKJIT	NDËRMARRJET E VOGLA DHE TË MESME SHËRBYESE	
VEPRIMET E KONSUMIT F.NAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Me synim të promovimit të efijencës së energjisë në sektorin e arvizisë dhe të NVM-ve, Banka Gjermane për Zhvillim ka ndarë një kredi prej 10 milione Euro për kreditimin e projekteve të efijencës së energjisë. Përfundisht do të jenë edhe NVM-të e sektorit të shërbimeve. Kreditë do të kenë kushte favorizuese. Nuarja e kredive ka filluar me zbatimin e kredive përmes Raiffeisenbank në periudhë pasëjeçare (2009-2014). KfW është duke financuar edhe ProCredit Bank me të njëjtin sasi prej 10 milionë euro si investim për kredi të buta në EE për arvizori (siç u osk më lart) dhe për NVM.	
EFEKTIVITETI	Sektorit i NVM përfiton kryesisht përmes izolimit të mureve dhe kulmeve, detyra dhe dritareve, për sisteme të ngrohjes dhe pajisje për energji solare për ngrohje të ujit sanitar dhe masave tjera të PEE.	
REZULTATI PRITET ME 2011 DHE 2016	Përmirësimi i efijencës së energjisë në ndërtesat shërbuese, dhe rritja e vetedijes për afektet e kursimeve të energjisë përmes përdorimit të materialeve izoluese.	
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Rezultate: a kurtimeve të energjisë nuk janë drejtërsadrejtë të matshme Projeklet do të zbatohen nga 2009-2014.	

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.12.: KRIJIMI I SISTEMIT TË CERTIFIKIMIT TË AUDITORËVE TË CERTIFIKUAR (KODI: KSH12)

TITULLI	KRIJIMI I SISTEMIT TË CERTIFIKIMIT TË AUDITORËVE TË CERTIFIKUAR
KATEGORIA	RREGULLATIVE/INFORMATIVE
NIVELI APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI ÇAKUT	AUDITORËT, ESCO, KONSULENTËT, ETJ.
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Certifikimi i auditorëve pas përfundimit të trajnimeve të specializuara dhe fuqjes së tyre në regjistrin zyrtar. Ky trajnim është mbështetur nga programi i BE-së. Fillimisht, 50 ekspertë janë trajnuar në kurse të specializuara pasi kanë përbushur fazën e parë të trajnimit të Auditimit të Energjisë për: ndërtesa dhe gjfshashtu kanë finalizuar fazën e dytë për ndërmarrje industriale.
EFEKTIVITETI	Krijimi i kushteve për audit me të obligueshme të objekteve të caktuara publike dhe auditimi vullnetar i energjisë, sipas pritjeve. Krijimi i kushteve për mbështetje të institucioneve publike në përgatitje të dokumentacionit teknik për prokurim të projekteve kapitale përmes krijimit të kriterëve dhe kërkesave të PEE.
REZULTATI PRITET MË 2011 DHE 2016	Kjo masë do të ndihmojë masat tjera që kanë të bëjnë me nxjehjen e auditimit të energjisë. Rezultatet e kursimeve të energjisë janë indirekte.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Zbatimi i kësaj mase do të fillojë më 2009.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.13: FUSHATË PUBLIKE PËR KURSIMET E ENERGJISË DHE PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË (KODI: KSH13)

TITULLI	FUSHATË PUBLIKE PËR KURSIMET E ENERGJISË DHE PËRMIRËSIMIN E EFIÇIENCËS SË ENERGJISË
KATEGORIA	EDUKIM/INFORMIM
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI I ÇAKUT	KONSUMATORËT E TË GJITHË SEKTORËVE
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Realizimi i fushatave të përqendruara të vetëdijesimit, informimit dhe edukimit për kursimet e energjisë në sektorin e shërbimeve. Kohëzgjatja e projektit vlerësohet të jetë trevjeçare (2010-2012) dhe të financuar nga buxheti publik i Kosovës.
EFEKTIVITETI	Ngritja e vetëdijes së konsumatorëve për efektet e shumta të kursimeve të energjisë dhe njohja e tyre me mënyrat dhe metodat për kursime të energjisë.
REZULTATI PRITET ME 2011 DHE 2016	Kjo masë do të rezultojë me një kursim të energjisë prej 5 % të konsumit të energjisë elektrike në sektorin e shërbimeve. Kursimet vjetore të energjisë pritet të jenë 1.78 ktoe. Deri në fund të vitit 2011 kursimet e energjisë pritet të jenë 7.2 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Masa do të realizohet nga viti 2010 apo së paku 2012 dhe do të vazhdojë gjatë vitit 2018. Hollarë të strategjisë dhe planit për fushatë janë shpëlluar në dokumente të veçanta. Rezultatet e para do të jenë të dukshme brenda 3 viteve planit 2010-2012.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGIJË

VI.1.14.: TRANSFORMIMI I LEGJISLACIONIT TË PROKURIMIT PUBLIK NË PËRFITIM TË PËRMIRËSIMIT TË EE (KODI: KSH14)

TITULLI	TRANSFORMIMI I LEGJISLACIONIT TË PROKURIMIT PUBLIK NË PËRFITIM TË PËRMIRËSIMIT TË EE
KATEGORIA	BASHKËPUNUES
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI I ÇAKJIT	INSTITUCIONET QENDRORE DHE LOCALE, DHE NDERMARRJET PUBLIKE QË OPEROJNË ME BUXHETE PUBLIKE
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUJARA NGA PEE	Avancimi i legjislacionit dhe praktikave të prokurimit përmes caktimit të kriterëve për përmirësim të efikasitetit të energjisë. Synimi është që sektori publik të përdorë si shembull për kursim të energjisë dhe përmirësim të efikasitetit të energjisë

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISJË

EFEKTIVITETI	Transformimi legjislativ i prokurimit publik dhe përshtatja e tij me kërkesat dhe kriteret për Eficiencë të Energjisë do të ketë ndikim në përmirësimin e EE në sektorin e shërbimeve dhe menaxhimit efektiv të fondeve
REZULTATI PRITET MË 2017 DHE 2018	Rezultatet nuk janë të matshme.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Planifikimi për plotësimin e dhe ndryshime do të bëhet gjatë vitit 2012. Efektet e vërteta të kësaj mase priten më 2012 dhe do të vazhdojnë në periudhë afatgjate.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.15.: Nxitja e përdorimit të sistemeve solare për ngrohje të ujit sanitare (Kodi: KSH15)

Titulli	NXITJA E PËRDORIMIT TË SISTEMEVE SOLARE PËR NGROHJE TË UJIT SANITARE
KATEGORIA	FINANÇAVËDQIM
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI I ÇAKJIT	SEKTORI PUBLIK DHE PRIVAT I SHËRBIMEVE
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Instalimi i sistemeve solare për ngrohje të ujit sanitare në katër klinika të QKUK në Prishtinë dhe në një konvikt të qendrës studentore në fillim të vitit 2010 është dëshmuar të jetë shumë i suksesshëm. Panellet solare për ngrohje të ujit sanitare do të instalohen në periudhën 2010-2011 në tri objekte tjera publike, si pjesë e projektit "Zbatimi i Masave të EE në Ndërmarrjet Publike", financuar nga Komisioni Evropian. Këto dhe shembuj të tjerë të përcorimit të energjisë solare për ngrohje të ujit sanitare, duke kursyer konsum të energjisë nga burime tjera të përdorura për këtë qëllim, do të shërbejnë për të rritur sektorin e shërbimeve në përmirësim të efikasitetit të energjisë.
EFEKTIVITETI	Kjo masë ulë konsumin e energjisë për qëllime të ujit të ngrorë sanitare, ulë koston e prodhimit të energjisë, ulë shkallën e emetimit të CO ₂ , më të cilin në shërbimeve, si dhe më përmbushjen e Çapave indikative për burime të ripërtëritshme të energjisë.
REZULTATI PRITET MË 2011 DHE 2016	Duke marrë parasysh faktin që një sasi e konsiderueshme e energjisë e elektrike konsumohet në sektorin e shërbimeve për ngrohje të ujit sanitare, fuqja e sistemeve me panele solare do të ulë koston e kësaj konsumi. Kursimet vjetore të energjisë pritet të jenë 2.17 ktoe. Dori në fund të vitit 2011 (periudha 2010-2012) këto kursime do të arrijnë 4.34 ktoe, dhe deri në 2016 në 15.2 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Projekti i parë ka filluar në nëntor 2008 dhe ka përfunduar në shkurt 2009 dhe efektet e tij kanë qenë të dukshme dhe përmbushin objektivat.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISJË

VI.1.16.: PËRMIRËSIMI I EE PËRMES NDRIÇIMIT EFIKAS NË NDËRTESAT PUBLIKE (KODI: KSH16)

Titulli	Përmirësimi i EE përmes ndriçimit efikas në ndërtesat publike
KATEGORIA	VETËDIJESIM/RRREGULLATIV
NIVELI APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI ÇAKUT	Institucionet publike qeveritare
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Kjo masë e IEË do të përqendrohet në pjesën e ndriçimit efikas, i cili do të aplikohet në ndërtesat publike. Vjë nga hapat e kësaj mase do jëtë instalimi i sistemeve automatike dhe vendosja e sensorëve në sistemet e ndriçimit të brendshëm. Kjo masë do të mbështetet me rregulloret përkatëse që përcaktojnë formën efikase të ndërtesa të institucioneve publike, për ta bërë këtë sektor model pozitiv.
EFEKTIVITETI	Efektet e kësaj mase janë aplikimi i masave efikase të shpenzimit të energjisë, përmes fuqisë së praktikave të ndriçimit efikas.
REZULTATI PRITET MË 2011 DHE 2016	Rezultatet konkrete të kursimeve të energjisë përmes masave të PEE do të jenë dukshme pas zbatimit dhe monitorimit të tij.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHIOR	Zbatimi i kësaj mase ka filluar në shtator 2010 me mbështetje financiare të MZHE(ish MEM) dhe GTZ.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VI.1.17.: NDRIÇIMI EFIKAS PUBLIK (KODI: KSH17)

Titulli	NDRIÇIMI EFIKAS PUBLIK
KATEGORIA	Edukim /vetëdijesim
NIVELI APLIKIMIT	Rajonal /në qytetet më të mëdha në vend
GRUPI I ÇAKUT	Institucionet qendrore dhe lokale të sektorit të shërbimeve
VEPRIMET E KONSULIMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Ndriçimi efikas i muçevë dhe shesheve duhet të bëhet në qytetet më të mëdha në vend, siç janë Prishtina, Peja, Prizreni, Ferizaj, etj. Kjo masë do të paraprijet me një projekt demonstrues të digitalizimit të ndriçimit publik, i cili do të bëhet në një qytet në Kosovë.
EFEKTIVITETI	Kjo masë do të krijojë vetëdijesim të institucioneve publike në miratimin e ndriçimit publik për të kursyer energji dhe përmiësuar efijencën e energjisë në ndriçimin publik.
REZULTATI PRITET MË 2011 DHE 2016	Rezultatet konkrete të kursimeve të energjisë përmes kësaj mase të PEE do të jenë të dukshme pas zbatimit dhe monitorimit të saj.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Zbatimi i kësaj mase do të fillojë gjatë vitit 2011.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË

VI.1.18.: PËRMIRËSIMI I EE NË PAJISJET PËR NGROHJE (KODI: KSH18)

Titulli	PËRMIRËSIMI I EE NË PAJISJET PËR NGROHJE
KATEGORIA	EDUKIM/VETËDËJESIM
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPOJ I ÇAKUJ	Sektor i shërbimeve
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESITRUARA NGA PEE	Ujje e konsumit të energjisë elektrike dhe termale përmes instalimit të maknave ekzaminuese në pajisjet për ngrohje në sektorin e shërbimeve. Instalimi i pajisjeve të kontrollit automatik në sistemet e ngrohjes termike.
EFEKTIVITETI	Kontrrolli i konsumit të energjisë dhe uje e konsumit të lehtë.
REZULTATI PRITET MË 2011 DHE 2016	Rezultatet konkrete të kursimeve të energjisë përmes kësaj mase të PEE do të verohen pas zbatimit dhe monitorimit të t.j.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Zbatimi i kësaj mase do të fillojë më 2011.

Kapitulli VII. Sektori Industrial

Sektori industrial është sektor i rëndësishëm për konsum të energjisë, përkundër faktit që zhvillimi i tij është penguar nga vështirësi të shumta dhe progresi i ngadaltë. Në mungesë të një mekanizmi ndërinstitucional zbatues për efikasitet të energjisë, është shumë vështirë të jepet një përshkrim i saktë i gjendjes ekzistuese të këtij sektori apo disponueshmërisë së të dhënave të kërkuara për të matur ndikimin potencial të rritjes së efikasitetit të energjisë. Si rrjedhojë, nuk kishte fushatë të vetëdijesimit për këtë sektor dhe as mundësi për realizim të projekteve, siç parashihet në KEERERP 2007-2009, për ta përshkruar sektorin dhe parashikuar kërkesën e energjisë, dhe as zbatimin e projekteve demonstruese në industri. Këto aktivitete do të realizohen brenda periudhës së parë të këtij Plani të Veprimit gjatë 2010-2012.

Niveli i konsumit të energjisë në sektorin industrial gjatë periudhës 2003-2008 ka pasur lëkundje. Gjatë dy viteve të fundit, megjithatë, ka pasur rritje të arsyeshme (286.86 ktoe më 2007 dhe 289.01 ktoe më 2008). Nëse dikush mund të tregojë se niveli i konsumit pasqyron nivelin e rritjes industriale, atëherë mund të supozohet se ky sektor përballot me një trend zhvillimor, dhe do të konsumojë edhe më shumë energji. Nëse kjo perspektivë, PEE duhet të ndjek këtë trend të zhvillimit.

Parashikimet për konsum të energjisë për vitin 2010-2018 tregojnë një rritje të konsumit të energjisë në sektorin industrial, për gati njëqind për qind krahasuar me vitin 2008. Në voçani, konsumi i energjisë elektrike do të ketë rritje të vazhdueshme prej gati 300 ktoe në vit, si rrjedhojë e zhvillimit të ardhshëm të aktiviteteve të ndryshme industriale, duke përfshirë industrinë e rëndë dhe ndoshta edhe mihjet. Më 2009, konsumi i lëndës djegëse përsëri do të jetë më i larti për tërë sektorin, ndoshta si rrjedhojë e mungesës së energjisë elektrike. Ndërmarrjet industriale detyrohen të shpenzojnë në produkte të naftës për të kompensuar për mungesën e energjisë elektrike.

Plani trevjeçar për efikasitet të energjisë (2010-2012) tregon që Sektori industrial do të jetë i treti në kuptim të kursimit të energjisë nga konsumi i përgjithshëm i energjisë, pas sektorit të ambicioz dhe atij të shërbimeve, me kursim vjetor të energjisë prej 25 % 80 GWh.

Me sektorët e Transportit dhe Bujqësisë, synimi është arritja e 30% të kursimit të energjisë në periudhë afatmesme (2010-2012). Në vështirësi të përgjithshme në gjendjen e këtyre tre sektorëve mund të tregojë se ka mjaft hapësirë për Efikasitet të Energjisë. Tri vitet e para të PNEE nuk përfshijnë masa ambicioze të EE sepse këta tre më parë nuk janë trajtuar në kuptim të efikasitetit të energjisë. Konsiderohet se ka nevojë të madhe për të ndërmarrë hulumtime dhe fushata të promovimit në këta sektorë, sepse për masa konkrete të obligueshme. Duhet më shumë kohë për të krijuar instrumentet dhe mekanizmat e nevojshëm me ndikim të drejtpërdrejtë në EEI.

Figurat 17 dhe 18 përmbledhin kursimet relative dhe absolute të duhura për sektorin e industrisë për të përmbushur objektivat e definuar në pjesët e mësipërme.

Figura 17: Çaqet afatshkurtra dhe afatgjata të EE për sektorin e industrisë në %

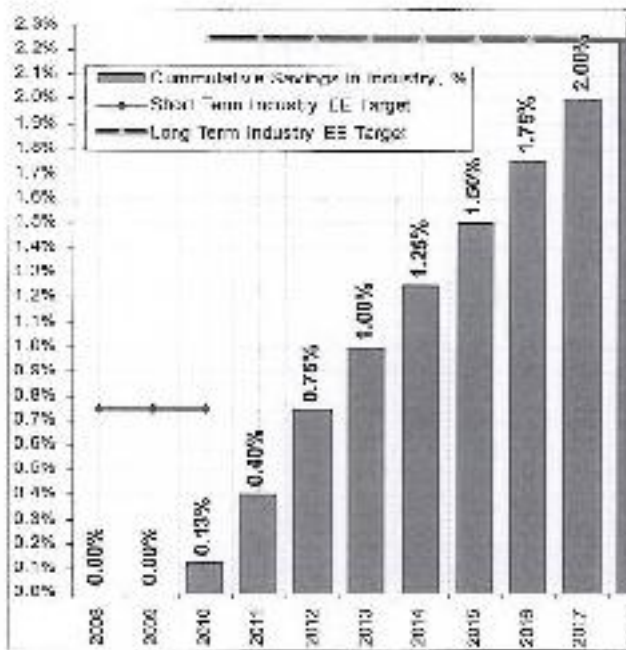

Figura 18: Gjithsej Kërkesa për energji pas zbatimit të masave të EE në sektorin e industrisë dhe kursimet absolute të EE në (ktoe)

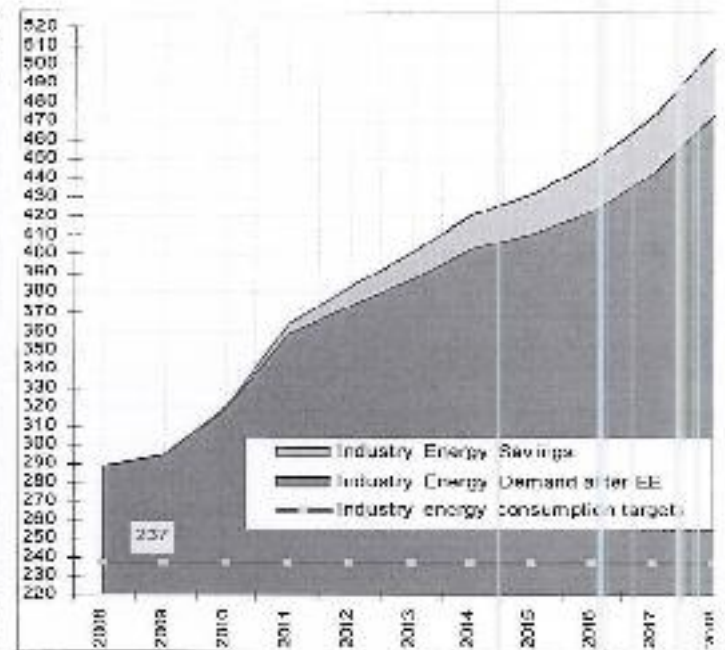

Tabela 19 tregon masat për përmirësim të efiçencës së energjisë (PEE) në sektorin industrial.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISJË

Tabela 18: Masat për përmirësim të efiçiensës së energjisë (PEE) në Sektorin Industrial

KODI	TITULLI	GJENDJA	LLOJI	VITI I FILLIMIT	VITI I PËRFUNDIMIT	REZULTATI	Kursimet e energjisë toe	Kostoja e zbatimit Euro	Indikatorët monitorues	ZBATUES
K11	Promovimi i EE në NVM	Planifikuar	Financa/kreditë buta	2009	2014	Kreditë sigurohen nga KfW dhe ndarja e tyre bëhet përmes Raiffeisenbank.	1453	Buxheti është përfshirë në sektorin e arvizimit	Gasia e kredive për zbatim të Masave të kursimit të EE në Industri	MZHE (sh MF), MTI, NVM, donatorët Kompanitë energjetike
K12	Inkurajimi i auditimit të thjeshtë në sektorin e industrisë dhe fushat për vetëdijësim në këtë sektor	Planifikuar	Informativ/edukativ	2010	2016	Vetëdijësimi i përgjithshëm për potencialin e kursimit në NVM-të industriale Pronarët dhe menaxherët në NVM-ve marrin njohuri për rëndësinë e EE dhe teknologjive efiçiente. Do të kryhet një numër i VM-ve në NVM dhe rëndësia e planifikimit të biznesit, me zbatimin e masave të EE të identifikuar në VM.	4356	Buxheti është përfshirë në sektorin e arvizimit	Numri i auditimeve të energjisë të kryer në sektorin nën-industrialë	MZHE, MTI, MF (sh MEF), NVM-të përkatëse

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

VII. 1. MASAT INDIVIDUALE PËR PËRMIRËSIM TË EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË SEKTORIN INDUSTRIAL

VII.1.1: PROMOVIMI I EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË NVM (KODI: KI1)

TITULLI	PROMOVIMI I EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË NVM
KATEGORIA	FINANCIARE/KREDITË E BUTA
NIVELI I APLIKIMIT	NACIONAL
GRUPI I ÇAKUT	NDERMARRJET E VOGLA DHE TË MESME INDUSTRIALE
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Me synim të promovimit të Eficiencës së energjisë në Sektorin e Amvisësisë dhe NVM-ve, Banka Gjermane për Zhvillim ka ndarë një kredi prej 10 milionë Euro për kreditimin e projekteve të eficiencës së energjisë. Përfutjesit përshijnë edhe sektorin e NVM-ve. Kreditë do të jenë me kushte favorizuese. Parashikimi është që të fillohet me zbatimin e kredive përmes Raiffaisenbank në periudhë pesëvjeçare (2009-2014).
EFEKTIVITETI	Kursimet e energjisë do të jenë rezultat i përmirësimit të kushteve të Shfrytëzimit të Energjisë dhe proceseve tjera të zvituar në NVM.
REZULTATI PRITET MË 2011 DHE 2016	Zbatimi i projekteve pritet në për udhën 2009-2014.
KURSIME I E PRII JIRA MË 2011 DHE 2016	Kursimet e pritura vjetore në sektorin industrial, den në fund të 2012 janë 5.5 ktoe, den më 2018 do të jenë 27.5 ktoe.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË

VII.1.2.: NXITJA E AUDITIMIT TË THJESHË NË SEKTORIN INDUSTRIAL (KODI: KI2)

TITULLI	NXITJA E AUDITIMIT TË THJESHË NË SEKTORIN INDUSTRIAL
KATEGORIA	INFORMUES/EDUKUES
GRUPI I ÇAKUT	Ndërmarrjet Industriale
VEPRIMET E KONSUMIT FUNDËMËNTAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	Auditimet e thjeshta të efikasitetit të energjisë në ndërmarrjet industriale. Njoftja e menaxhmentit të ndërmarrjeve industriale me përfundim; e zbatimit të masave të efikasitetit të energjisë. Ofrimi i rekomandimeve të përgjithshme për masat e thjeshta të shpejta të shtesha të shprehura, dhe masat kostë-efektive që ofrojnë rezultate më të shpejta.
E-veprimet	Ndriçimi i menjshëm të menaxhmentit dhe punonjësit të sektorit të industrisë: rritje e investimit të menaxhmentit në zëvendësimin e teknologjive joefikase me ato efektive.
KURSIMET E PRITURA APO VJETORE NË 2011-2016	Kursimet vjetore të energjisë pritet të jenë 1 % të konsumit të energjisë të sektorit të industrisë, apo 2.2 ktoe. Kjo masë do të fillojë të prodhojë efekt më 2011, dhe në fund të 2012 kursimet e pritura të energjisë janë 2.2 ktoe, dhe në fund të vitit 2013, kursimet e energjisë në sektor pritet të jenë 13.2 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Programi do të përgatitet më 2009. Zbatimi i Programit do të fillojë në fillim të 2010. Rezultatet do të jenë të matshme duke filluar më 2011.

VII.1.3.: Menaxhimi i Kërkesës (KODI: KI3)

Sfondi dhe përkufizimi i problem

Menaxhimi i kërkesës përbëhet nga hapat e ndërmarrë nga një ndërmarrje publike për të siguruar se kërkesa për energji nuk tejkalon kapacitetin e saj për t'i pëmbushur kontratat. Ajo përfshin një gamë të masave të efijencës së energjisë që mundësojnë atë të zvogëlojë konsumin e saj, të zhvendos ngarkesat në kohë, dhe të mbajë kërkesën nën kapacitetin maksimal të furnizimit. Menaxhimi i kërkesës gjithashtu çon në përfilime të mëtejme në efijencë të energjisë për shkak se humbjet e energjisë janë më të mëdha në sistem të bartjes dhe shpërndarjes, i cili është i ngarkuar.

Mjeti më i rëndësishëm i menaxhimit të kërkesës është seti i tarifave të cilat janë dizajnuar që t'i ofrojnë konsumatorit incentivë për të modifikuar kërkesën e tij të energjisë për t'i dhënë një shabllon më të dëshirueshëm të ngarkesës që në anën tjetër mundëson sistemet e përgjithshme të prodhimit, bartjes dhe shpërndarjes që të operojnë në mënyrë më efikase. Elementet kryesore të tarifave që inkurajojnë një lakore më të mirë të kërkesës janë:

1. Ulje e tarifës për energjinë e përdorur gjatë natës apo në periudha të kërkesës së ulët,
2. Tarifa specifike mund të jetë incentiv i fortë për konsumatorët të cilët janë në gjendje të zvogëlojnë apo macje ndërmynë në kërkesë gjatë disa periudhave,
3. Tarifë më e lartë për energjinë e përdorur në periudha të kërkesës së lartë apo në pik.
4. Ngarkesë për kërkesë maksimale (ngarkesë për maksimum) për t'i dekurajuar konsumatorët nga instalimi i ngarkesave të mëdha që përdorin votëm kohëpaakohe dhe krijojnë pik në lakoren e kërkesës,
5. Ngarkesa për energji reaktive për t'i dekurajuar konsumatorët nga instalimi i pajisjeve për stabilizim të rrymës.

Sistemi aktual i tarifave veçse përfshin tarifa modifikuara sezonale dhe ditore, si dhe ngarkesa për kërkesë dhe energji reaktive. Megjithatë, aktualisht, për shkak të ndërprerjeve të shpeshta të rrymës, konsumatorët i kushtojnë pak vëmendje masave të tilla. Kjo shoqërohet eche me shkallën shumë të ulët të inkasimit. Megjithatë, me mirjen e planifikuar të disiplinës së pagesave dhe rimëkëmbjes ekonomike të industrisë, masat për menaxhim të kërkesës do të jenë gjithnjë e më të rëndësishme në të ardhmen.

Për të qenë efektiv, përdoruesi duhet të jetë në dijeni për kursimet e kostos që mund të arrihen përmes shtrëzimit të tarifave në dispozicion. Pastaj, ai mund të zbatojë masa të duhura, siç është ulja e kërkesës në periudha të pikut, zbatim i orëve për kontroll të pajisjeve që shpenzojnë energji, riorganizimi i orarit të punës për t'i shfrytëzuar përparësitë e periudhave të tarifave të ulëta, krijimi i sistemeve të menaxhimit të ngarkesës (SMK) që automatikisht kontrollojnë operimin e konsumatorëve kryesorë elektrikë, etj.

Sistemi ekzistues tarifor në Kosovë shkakton probleme të shumta për industrinë që po mundohen të rimëkëmben një rritje të nivelit shumë i ulët i prodhimit. Nëse një kompani është e obliguar të punojë në nivel të lartë të kërkesës për vetëm disa orë apo disa ditë në muaj për të pëmbushur një porosi të vogël, atëherë do t'i ngarkohet tarifa e plotë e maksimumit, e cila do ta bën koston e përgjithshme për njësi për energji elektrike shumë të shtrenjta (disa herë më kostojnë normale).

Ekzistojnë disa qasje për ta tejkaluar këtë problem. Së pari, fabrika duhet të bëjë çdo gjë që mundet për ta tejkaluar kërkesën e pikut, për shembull, duke planifikuar sharimin dhe vazhdimin e prodhimit si proces në grumbull ashtu që të mos duhen të gjitha pajisjet në të njëjtën kohë. Së dyti, mund të jetë e mundur për KEK-in që të ofrojë një tarifë në të cilën kërkesa maksimale që shfaqet gjatë periudhës jashtë pikut të mos ngarkohet. Një tarifë e tillë do ta mundësonit industrinë që në këtë gjendje të vështirë të prodhojë në sasi të vogla kohë pas kohe gjatë natës. Ndryshe, KEK-u mund të jetë në gjendje që të ofrojë një tarifë në të cilën energjia ngarkohet në shkallë të lartë në vend të ngarkesës së maksimumit. Përfundimisht, një mundësi tjetër është që konsumatorëve që janë në gjendje të planifikojnë programin e tyre të punës t'u ofrohen incentivë dhe të dërgohet një kërkesë të KEK-u për përdorim të energjisë, që do të lejonte KEK-un që të kufizojë kërkesën e pikut.

Shqetësim tjetër për sektorin e industrisë është se pas ndërprerjes së energjisë, fabrikat mund të kenë kërkesë maksimale shumë më të lartë sesa kërkesa 'natyrale' maksimale (kërkesa që do ta ketë arritur fabrika sikur të mos kishte pasur ndërprerje të energjisë), që shpije në rritje të faturës së tyre. Nuk duket se drejtë të ndëshkohen konsumatorët për dështimet e KEK-ut, dhe duhet të pritet që KEK-u t'i ndihmojë klientët e tij në zvogëlimin e pasqartave nga ndërprerjet, përmes promovimit dhe mbështetjes së teknologjive të menaxhimit të ngarkesës dhe masave tjera të menaxhimit të kërkesës.

Një kufizim i tarifave të propozuara të KEK-ut është se ngarkesa për kërkesën maksimale është e njëjtë kurdoherë që të ndodh ajo, edhe nëse është në gjysmë të natës. Një tarifë e cila do të ofronte ngarkesë më të ulët nëse kërkesa maksimale është jashtë periudhës së lartë do të jepte incentiv shumë më të fortë për kufizim të kërkesës gjatë periudhës së pikut. Për shembull, investimet si deponimi i ftohës, që teknikisht mund të jetë i mundur në industrinë e agrobiznesit apo në sistemet e centralizuar të kondicionimit të ajrit dhe që lejon zhvendosjen e kërkesës së energjisë

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

elektrike për ftohje nga periudhat e larta në periudha të ulëta, nuk mund të jetë fitimprurës me strukturën aktuale tarifore. Vizitat në fabrika tregojnë që menaxherët që nuk kanë dëjani për koston e energjisë reaktive dhe mënyrën se si të përmirësohet faktorimi i energjisë.

Objektivat e projektit janë:

1. Britja e faktorit të ngarkesës së NVM-ve dhe ndërmarrjeve të mëdha industriale
2. ZRRE të zhvillojë tarifa të duhura që industria të marrë parasysh Menaxhimin e Kërkesës
3. Të rritet vetëdijesimi i konsumatorëve industrialë për përfitimet potenciale të masave të menaxhimit të kërkesës.

Projekti përfshin 3 aktivite kryesore:

1. Studimi i përgjithshëm për tarifën dhe relevancën e tyre për nevojat dhe kapacitetin e konsumatorëve industrialë, që çojnë në rekomandimet e Rregullatorit të Energjisë,
2. Projekti demonstrues i masave të Menaxhimit të kërkesës në industri,
3. Fushatë e ngritjes së vetëdijesimit që për cak ka industrinë.

Studimi do të bazohet në një hulumtim në një mostër të konsumatorëve industrialë. Për secilin konsumator, faktura do të analizohet në hollësi për të përcaktuar sasinë e llojeve të ndryshme të kostove. Vizitat e shkurtë në terren lejojnë identifikimin e llojit të pajisjeve dhe masave potenciale për përfitim nga tarifën aktuale, dhe përkufizimi i llojit të tarifës do të ishte më i duhur apo do të ishte më stimulues për menaxhim të ngarkesës. Një listë e rekomandimeve do të ofrohet fabrikës. Dhjetë fabrika do të ftohjen për të përfituar nga ky veprim. Rekomandimet tipike me gjasë do të përfshijnë:

- Monitorimi dhe përmirësimi i faturave
- Përmirësim i faktorizimit të energjisë
- Ulje e kërkesës me anë të menaxhimit të përshtatshëm të pajisjeve
- Ulje e konsumit të energjisë elektrike dhe kërkesës maksimale,

Projekti demonstrues do të zbatohet në një industri nga mostra e hulumtimit. Një kontribut financiar mund të kërkohet nga kompania për mbulimin e kostove të zbatimit, gjë që do t'jepë fleksibilitet dizajnit dhe madhësisë së projektit demonstrues. Projekti do të përfshijë përmirësimin e faktorit të energjisë nëse arsyetohet ekonomikisht në vendin e përzgjedhur. Studimi fillestar do të mbulojë si në vijim:

1. Analizën e hollësishme të faturave
2. Konsumin elektrik dhe regjistrin e kërkesës për per udhën e aktivitetit (zakonisht një javë)
3. Bilanci i hollësishëm elektrik dhe rindërtim i lakores së ngarkesës dhe i kërkesës maksimale
4. përkufizimi i bazës së konsumit dhe kostos (para zbatimit të LMS)
5. rishikimi i të gjitha pajisjeve elektrike, ndikimi në kërkesën maksimale fizibilitetin e ndërhyrjes apo zvogëlimin të kërkesës varësisht nga periudhat tarifore,
6. identifikimi i masave pa kosto për uljen e kërkesës maksimale

Pastaj, sistemi i menaxhimit të ngarkesës do dizajnohet, bilhet dhe instalohet bashkë me pajisjet adekuate, softuerin dhe punët elektrike. Pastaj rezultatet do të monitorohen në kuptim të lakores së ngarkesës, faturave të energjisë elektrike, konsumit të pas instalimit dhe koslos, krahasimit me atë bazik, kursimet aktuale. Pastaj do të prodhohet një rast studimor,

Një fletëpalosje e Menaxhimit të kërkesës do të prodhohet për shpërndarje të industrilë, prezantim të informatave të duhura, siç është:

- tarifën e ndryshme në diapozicion për industrinë dhe rastet tipike ku aplikohen,
- informatat për faktorizim të energjisë dhe ndëshkime në rast të faktorimit të ulët të energjisë, si dhe zgjidhjet për rritje të tij
- masat tipike për ulje të faturës energjetike përmes përdorimit më të mirë të strukturës tarifore
- rezultatet e projektit demonstrues.

Kanalet e ndryshme për shoërndarje të saj në industri mund të shfrytëzohen: KEK, për marrëdhënie të mira me klientët e tij, apo MTI, apo asociacionet e ndërmarrjeve siç janë KREA (Agjencia Kosovare e Ndërmarrjeve Rajonale).

Synimet dhe produktet

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

1. Raportimi i sjelljeve dhe nevojave të përdoruesve të fundit, që çojnë në tarifa më të përshtatshme në të ardhmen
2. Zbatim dhe vlerësimi i projektit demonstrues
3. Zbatim i fushatës informuese

Caku indikativ

Krahas mundësisë për oporim më ofikas të prodhimit, bartjes dhe shpërndarjes së energjisë, ky program synon uljen e kostos së energjisë së paguar nga konsumatorët, përmes një lehtësimi i të ngarkosës për KEK-un.

Partnerët zbatues

1. Rregullatori i Energjisë do të konsultohen për çasje në tarifa.
2. KEK-u do të ftohet të marrë pjesë në vlerësimin e tarifave. KEK-u po ashtu mund të jetë kanal i mundshëm për shpërndarjen e fitëpalosjeve për industrinë.
3. MTI mund të ofrojë mbështetje për kontaktet me industrinë për hulumtim, dhe gjithashtu mund të marrë pjesë në procesin e shpërndarjes për përcaktuesit e tij.

Planifikimi i aktiviteve kryesore brenda programit të parë trevjeçar

Vlerësimi i tarifave: viti 1.

Projekti demonstrues: viti 2.

Fushata e vetëdijesimit: viti 3

Resurset e kërkuara

Kostot e projektit: 100.000 Euro

Kapitulli VIII. Sektori i transportit

Sektori i transportit ka mundësi të pakta për përmirësim të efijencës së energjisë. Periudha afatmesme e Planit për Efijencë të Energjisë (2010-2012), parashih kursime të energjisë 4.5 %, 24.37% të konsumit total të energjisë. Me një infrastrukturë të prishur dhe me shumë probleme tjera, sektori i transportit nuk mundësi të realizojë asnjë potencial të konsiderueshëm për kursim të energjisë në periudhë afatmesme. Sasia e kursimit të energjisë do të vijë si rrjedhojë e fushatave të vetëdijesimit, të cilat do të ndikojnë në kulturën e përdorimit racional të veturave dhe mundësive të futjes së biokarburantëve, në një nivel modest, gjë që do të kishte ndikim në efikasitetin e motorit, uljen e produkteve të naftës së djegur dhe uljen e emetimeve të CO₂. Tabela 19 tregon Konsumin e energjisë në Sektorin e transportit (ktoe), si sasi të burimeve të energjisë për periudhën 2003-2008

Tabela 19: Konsumi i energjisë në Sektorin e transportit (ktoe), si sasi të energjisë, 2003-2008

Sektori i transportit	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Produktet e naftës	273.3	232.4	296.3	305.45	259.53	278.2
Gjithsej	273.3	232.4	296.3	305.45	259.53	278.2

Me qëllim të uljes të konsumit të energjisë në pajtim me caqet e dafinuara, janë të nevojshme masat kryesore në vijim:

- Rehabilitimi i rrugëve, që tanimë ka filluar në masë të madhe;
- Ndërtimi i rrugëve të reja;
- Menaxhimi më i mirë i sektorit të transportit;
- Përdorimi i veturave efikase me fuqi më të ulët të motorit;
- Rritje e shpejtësisë mesatare të veturave për transportim.
- Rritje e pjesës së transportit publik.
- Përmirësim i infrastrukturës së hekurudhës për përdorim më të madh të transportit hekurudhor, etj.

Figurat 19 dhe 20 përmbledh kursimet relative dhe absolute të energjisë të duhura për sektorin e transportit që të përmbushen objektivat e përkufizuar në pjesët e mësipërme.

Figura 19. Caqet afatshkurtra dhe afatgjata të EE për sektorin e transportit në %

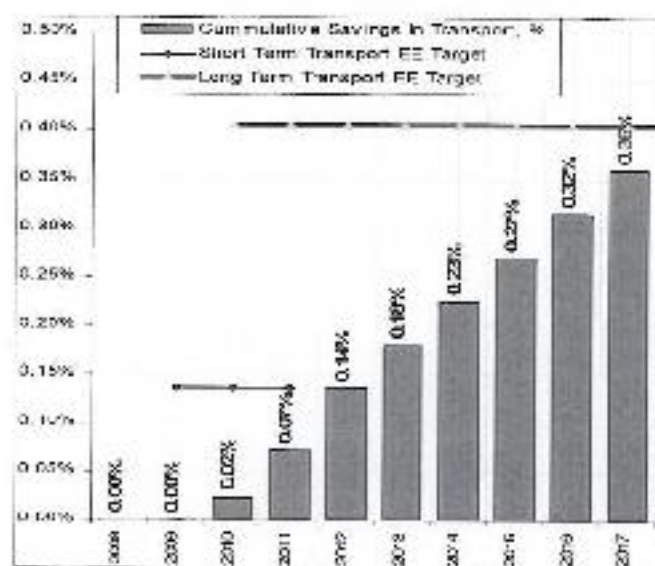
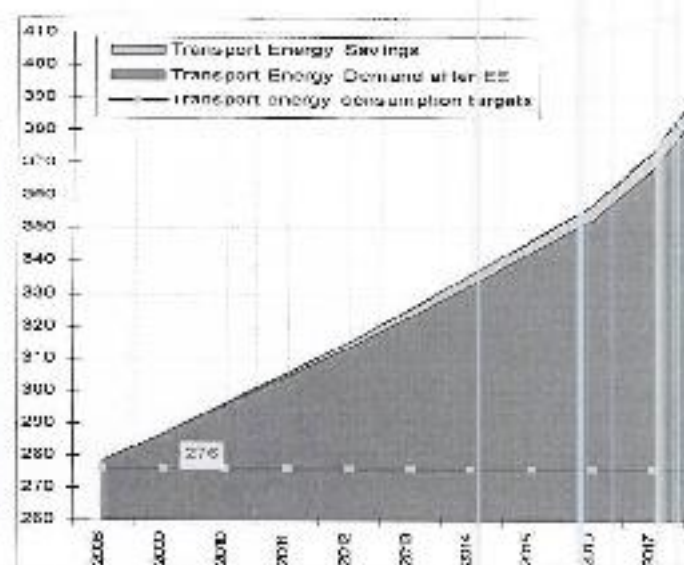

Figure 20. Gjithsej Kërkesa për energji pas zbatimit të masave të EE në sektorin e transportit dhe kursimet absolute të EE në (ktoe)

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISJË

Tabela 20: Masat për përmirësim të efiçiensës së energjisë (PEE) në sektorin e transportit

KODI	TITULLI	GJENDJA	LLOJI	VITII FILLIMIT	VITII PËRFUNDIMIT	REZULTATI	Kursimet e energjisë (toe)	Kosto e implementimit (Euro)	Indikatorët e monitorimit	IMPLEMENTUESIT
KT1	UA për FUTJEN E Bileta-burimeve në transport	Udhëzimi Administrativ dhe/ose hartohet	regulative / normative/ informative	2010	2010	Rezultatet që do të arrihen matëshëm me masat tjera afatgjate të FF, që do të zbatohen në këtë sektor, në pajtim me këtë akt ligjor.	878	Nuk ka zbatim	Ende nuk është përcaktuar	Institucionet qendrore dhe lokale, kompanitë doganare, kompanitë transportuese
KT2	Fushata publike për ngritjen e vetëdijes në transport	Planifikuar	Edukative/ vetëdijesim	2010	2011	Konfushatë pritet të rezultojë në një nivel të caktuar të kursimeve vjetore të energjisë në Sektorin e Transportit, si rrjedhojë e vetëdijesimit publik për efiçiençën e kësaj sektori.	1452	Nuk ka zbatim	Ende nuk është definuar	MZHE, MTI, kompanitë transportuese, kompanitë energjetike

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË

VIII.1. MASAT INDIVIDUALE PËR PËRMIRËSIM TË EFIÇIENCËS SË ENERGISË NË SEKTORIN E TRANSPORTIT

VIII.1.1.: UA PËR FUTJEN E BIODIBURANTËVE (KODI: KT1)

KATEGORIA	TITULLI
GRUPI I ÇAKUT	<p>UA PËR FUTJEN E BIODIBURANTËVE NË TRANSPORT</p> <p>Regullative / normative</p> <p>Institucionet qendrore dhe lokale, ndërmarrjet rugore dhe të hekurudhave, doganat, ndërmarrjet transportuese</p>
VEPRIME TË KONSUMIT FINAL TË SHËNJESTRUARA NGA PEE	<p>Futa e përdorimit të biodiburantëve në një përqindje të caktuar për qëllime të transportit;</p> <p>Parandalimi i përdorimit të veturave dhe lëndëve djegëse joefikase;</p> <p>Ujja e emetmeve të CO₂</p>
Efektiviteti	<p>Zëvendësimi i karburantëve fosil të lëngët, me biodiburantë për qëllime të transportit, apo përzicja e tyre në masë të caktuar;</p> <p>Inkurajimi i prodhimit të biodiburantëve;</p> <p>Detyrimi i tregtarëve të mëdhanj të nafës dhe produkteve të natës që të importojnë në sasi të caktuara proporcionale të biodiburantëve.</p>
KURSIMET E PRITURA APO VJETORE NË 2011*	<p>Kursimi i energjisë përmes zbatimit të kësaj mase nuk është zrejtpërsëdrejti i matshëm.</p>
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	<p>Zbatimi i UA-së për biodiburantë pritet të fillojë me 2011</p>

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË

VIII.1.2.: FUSHATA PUBLIKE E VETËDIJESIMIT NË TRANSPORT (KODI: KT2)

KATEGORIA	TITULLI	FUSHATA PUBLIKE E VETËDIJESIMIT NË TRANSPORT
GRUPI ÇAKUT		informuese / edukative institucionet qendrore dhe lokale, kompanitë rugore dhe hekurudhore, doganat, kompanitë e transportit, kompanitë energjetike
VEPRIMET E KONSUMIT FINAL TË SHENJES RUARA NGA PEE		dënkimi dhe informatat mbi pengesat për zbatimin e efikasitetit të energjisë në Sektorin e Transportit dhe mënyrat për eliminimin e tyre, siç janë: cilësia e dobët e rrugëve dhe rëndësia e riparimit të tyre, si dhe ndërtimi i rrugëve të reja për ulje të konsumit të energjisë; përdorimi i veturave me motorë efikas; kufizimi i përdorimit të veturave në transportin publik dhe privat që kanë shkallë të lartë të eremitit të gazit; zëvendësimi i veturave të vogla në transportin publik me autobusë; përdorimi i biokarburantëve.
EFEKTIVITETI		Ngritja e vetëdijës për përdorimin e veturave efikase, me kosto të ulët të lëndës djegëse, me fuqi më të vogël motorike, inkurajimi i një organizimi më të avancuar në transportin urban dhe rrugor.
KURSIMET E PRITURA APO VJETORE NË 2011-2016		Kursimet e pritura vjetore të energjisë në sektorin e transportit shiten të jenë 0.5 %, apo 1.4 ktoe. Në fund të vitit 2012 kursimet e pritura janë 1.4 ktoe, dhe në vitin 2010 0.4 ktoe.
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR		Fushata do të fillojë më 2010 dhe do të vazhdojë në përfundim të afatit të parë.

Kapitulli IX. Sektori i bujqësisë

Kosova do të vazhdojë të mbetet për shumë vite një shtet ku bujqësia dominon BPV-në krahasuar me të gjithë sektorët tjerë ekonomikë. Peshë specifike e bujqësisë në BPV mbetet rreth 40%. Energjia përdoret për kultivimin e të mbjellave dhe bagëtisë si dhe për pylltari dhe këta nensektorë vazhdojnë të jenë mundësia kryesore për zhvillim ekonomik dhe social, posaçërisht: në zonat rurale.

Zhvillimi i sektorit të bujqësisë kushtëzohet nga shumë faktorë, ku më të rëndësishmit janë:

1. fermat e vogla dhe të ndara,
2. problemet lidhur me pronësinë e tokave të punueshme,
3. çmimet tejet të larta të inputeve dhe sistemi i çrregullt dhe joefektiv i prodhimit dhe shpërndarjes së produkteve bujqësore,
4. mungesa apo pamjaftueshmëria e kredive bujqësore,
5. mungesa apo pamjaftueshmëria e mekanikëve bujqësore.

Më synim të zvogëlimit të konsumit të energjisë në pajtim me çaqet për kursime të energjisë, janë marrë parasysh dhe analizuar masat vijuese sasiore dhe cilësore:

1. Së pari, është paraparë një ulje prej 10% në intensitet të energjisë për ahkac të menaxhimil më të mirë. Kjo do të arrihet nërmes rristurimit të sektorit të bujqësisë. Këto masa do të dyfishojnë fitimet, risin prodhimin e bujqësisë dhe, në anën tjetër, zvogëlojnë konsumin specifik të karburantit.
2. Futja e skemave të biomasës dhe prodhimi i biogazit nga bimët dhe mbeturinat bujqësore dhe të kafshëve është mënyrë efektive për të përmbushur kërkesën në mitje të sektorit të bujqësisë.
3. Potenciali i lartë për energji solare në Kosovë e bën atë burim të preferuar të energjisë, posaçërisht nëse përdoren kolektorët solarë që prodhojnë ajër të ngrohët nga tharja e kulturave të ndryshme bujqësore.
4. Është paraparë përdorimi i skemave efikase të ujitjes, që do të thotë se ujitja sipërfaqësore me shpime apo vërshime do të zëvendësohet me ujte me presion në tomë të shiut apo pikave, për të zvogëluar konsumin e energjisë për ujitje për 50%.

Në figurat 21 dhe 22 janë përmbledhur kursimet relative dhe absolute të energjisë për sektorin e bujqësisë për arrijjen e objektivave të definuar në pjesët e mësipërme.

Figura 19: Caqet afatshkurte dhe afatgjate të EE për sektorin e bujqësisë në %

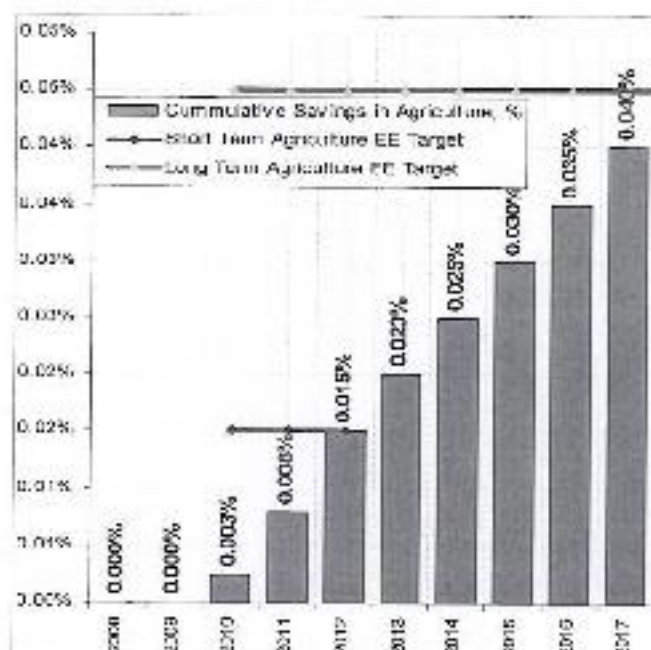
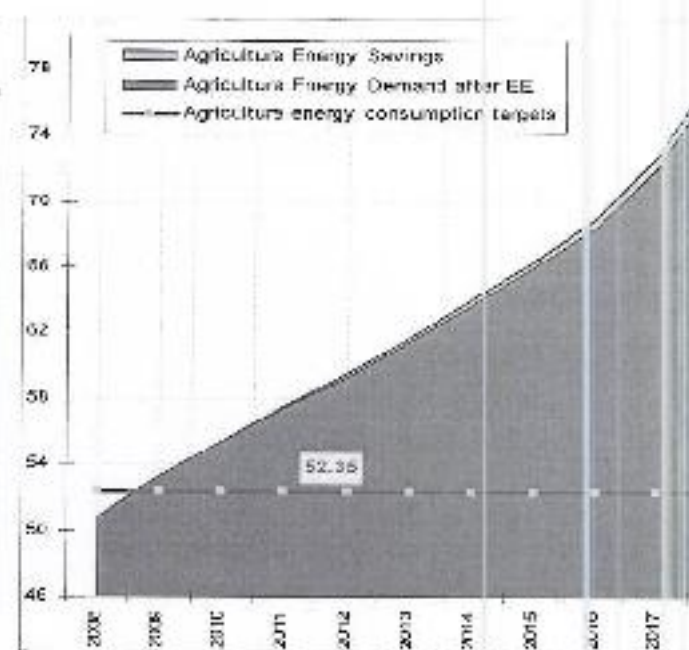

Figure 20. Gjithsej Kërkesa për energji pas zbatimit të masave të EE në sektorin e bujqësisë dhe kursimet absolute të EE në (ktoe)

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGISË

Tabela 22: Masat për përmirësim të efijencës së energjisë (PEE) në sektorin e bujqësisë

KODI	TITULLI	GJENDJA	LLOJI	VITI I FILLIMIT	VITI I PËRFUNDIMIT	REZULTATI	IMPLIMENTUES
KB1	Fushatë publike e vetëdijësimit në sektorin e bujqësisë	Planifikuar	Edukim / vetëdijësim	2010	2011	Kursimet indikative të energjisë në Sektorin e Bujqësisë priten pas zhvillimit të fushatës	MZHE, MBPZHR kompanitë bujqësore, kompanitë energjetike

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

IX.1. MASAT INDIVIDUALE PËR PËRMIRËSIM TË EFIÇIENCËS SË ENERGJISË NË SEKTORIN E BUJQËSISË

IX.1.1.: FUSHATË VETËDIJESIMI NË SEKTORIN E BUJQËSISË (KODI: KB1)

TITULLI	FUSHATË VETËDIJESIMI PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË
KATEGORIA	EDUKUESE / VETËDIJESIM
GRUPI I ÇAKUT	MIZHE (ISH MEM), MBPZHR, INSTITUCIONET QENDRORE DHE _OKALE, KOMPANITË BUJQËSORE, KOMPANITË ENERGETIKE
VEPRIMET E NDËRMARRA NGA PEE	Fushatë e integruar publike me fokus në Sektorin e bujqësisë për efijencë të energjisë në këtë sektor. Krahas shfrytëzimit të teknikave të kursimit të energjisë dhe uljes së konsumit të burimeve të caktuara të energjisë në kultivim të tokës, bagëti dhe agrobiznes, synimi është që të futet përdorimi i llojeve të ndryshme të biokarburantëve në makinari bujqësore.
EFEKTIVITETI	Fushata e vetëdijesimit pritet të rezultojë me kurse me kursime të energjisë në sektorin e bujqësisë, dhe me fuqjen e përdorimit të biokarburantëve, të prodhuar në vend apc të importuar
KURSIMET E PRITURA APO VJETORE NË 2011-2018	Kursimet vjetore të energjisë në Sektorin e bujqësisë parashihet në 0.05 ktoe. Deri në fund të vitit 2012 kursimet pritet të jenë 0.15 ktoe , dhe deri më 2013 0.4 ktoe .
STATUSI I ZBATIMIT DHE AFATI KOHOR	Fushata do të rezultojë m, kurse me të energjisë në vitin 2011.

Kapitulli X: Masat Politike dhe Programatike për Zbatimin e PNEE në Kosovë

Rishikimi i azhurnuar i Strategjisë së Rishikuar është bazuar në Programin e Qeverisë së Kosovës dhe në disa vendime qeveritare; dokumentin e politikave afat-mesme të sektorit të energjisë si dhe në një mori të studimeve dhe analizave perkatëse që janë kryer vitave të fundit. Janë ndërmarrë përpjekje të veçanta për tu siguruar që kjo Strategji është plotësisht në përputhje me të drejtën e Bashkimit Evropian, që është ligjërisht e detyrueshme për Kosovën në kontekstin e anëtarësimit të saj në Traktatin e Komunitetit të Energjisë. Qëllimi kryesor i Strategjisë së Energjisë së Kosovës është të arrijë menaxhimin efektiv të burimeve ekzistuese të energjisë dhe mbrojtjen e mjedisit. Strategjia përqendrohet në rritjen e sigurisë për furnizim me energji në pajtim me standardet evropiane, si dhe në diversifikimin e burimeve të energjisë. Kjo strategji synon gjithashtu të stimulojë shfrytëzimin racional të energjisë, të promovojë zhvillimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë dhe futjen e teknologjisë së re që nuk shkakton dëme të riparueshme për mjedisin, duke respektuar kështu zbatimin e standardeve ndërkombëtare për mjedisin.

Neni 10 i Ligjit për Energjinë 2004/8 ka siguruar kornizën për zbatimin e efijencës së energjisë dhe politikave të energjisë së ripërtëritshme në Kosovë. Në veçanti, paragrafi (a) i Neni 10 mbulon hartimin e një programi zbatues për promovimin e përdorimit eficient të energjisë dhe burimeve të energjisë së ripërtëritshme. Efijencia e energjisë dhe masat për menaxhimin e kërkesës janë kritike për zvogëlimin e shkallës së lartë të rritjes vjetore të kërkesës, që është kryesisht pasojë e përdorimit të energjisë elektrike për qëllime të ngrohjes. MZHE-i ka hartuar Projektligjin për Efijencën e Energjisë dhe kjo gjë është shumë e rëndësishme për rritjen e efijencës së energjisë për të gjitha sektorët ekonomik të Kosovës. Pengesat kryesore për futjen e efijencës së energjisë për ndërtesat në Kosovë dhe mënyrat për t'i zbatuar ato, janë si në vijim:

- a. **Mos pagimi i energjisë nga konsumatorët** – Me një lehtësi të konsiderueshme, një konsumator mund të mos paguajë për të gjithë apo një pjesë të ngrohjes qendrore apo energjisë elektrike që ai konsumon. Nuk ia vlen të investonet në zvogëlimin e konsumit të mallit që mund të merret pa pagesë. Me gjasë, kjo është pengesa më e madhe për momentin për investimet dhe masat për përmirësimin e efijencës së energjisë në të gjithë sektorët, si dhe në veçanti për ndërtesat. Gjatë tri viteve të kaluara, Qeveria e Kosovës ka përmirësuar shkallën e inkasimit dhe tani është në fazën përfundimtare të privatizimit të sektorit të distribuimit. Kjo gjë duhet të mëtojë shkallën e inkasimit shumë shpejt dhe duhet të ndihmojë në zbatimin e masave të EE për ndërtesat.
- b. **Mungesa e informacionit dhe vetëdijesimit nga ana e konsumatorëve** – Kjo mund të jetë një pengesa potenciale për çdo sektor. Për shembull, një konsumator mund të mos ketë informacion për mënyrën e tij të konsumit të energjisë, si krahasohet me konsumatorët tjerë, si mund të përmirësohet, si dhe mund të ketë mungesë informacion për përfitimet financiare dhe të tjera për ndryshimin e konsumit të energjisë. Ai mund të mos jetë në dje për skemat teknologjike dhe financiare në dispozicion, apo se si mund të përdor sistemin e tarifave për të blerë energjinë elektrike më lirë. Duke i marrë parasysh këto kushte, MZHE – me mbështetjen e ZNKE – ka kryer një fushatë vetëdijesimi për promovimin e EE dhe kjo gjë do të zbusë këtë pengesë.
- c. **Mungesa e stimujve për ndërmarrjen e veprimeve që çojnë në efijencën e energjisë** – Një pengesë serioze në sektorin publik është se rregullat nuk lejojnë që një spital, shkollë apo ndonjë njësi tjetër të përfitojë drejtpërdrejt nga kursimi i energjisë elektrike. Projektligji për Efijencën e Energjisë do të themeltojë Zyren Rajonale/Komunale të Energjisë, që do të ndihmojë në këtë drejtim.
- d. **Mungesa e kapitalit** – Shumë shpesh ka mungesë të kapitalit dhe ka mundësi alternative të përdorimit të kapitalit që janë kosto-efektive. Kreditë merren me vështirësi dhe atëherë kur merren duhet të paguhet shkalla e lartë e kamatave. KfW ka siguruar rreth 20 milion euro për bankat ProCredit dhe Raiffaisen, si kredi të buja për EE dhe BER. Programi i Infrastrukturaës së BE-së dhe KfW ka filluar programin e dytë për rritjen e efijencës së energjisë në ndërtesa për komunat e përzgjedhura për investime, duke përmirësuar kështu ndërtesat e tyre publike.
- e. **Mungesa e shkathtësive dhe njohurive profesionale** – Arkitektët, inxhinierët, implotuesit dhe instaluesit mund të mos kenë shkathtësitë apo njohuritë e kompozoshme teknike për të shfrytëzuar mundësitë e plota për kursimin e energjisë nëpërmjet metodave moderne. MZHE, i mbështetur nga ZNKE, është në përfundim të sipër të një projekti trajnimi dhe certifikimi për 50 Auditorët e parë të Energjisë, të cilët do të ndihmojnë duke përhapur njohuritë e tyre dhe duke zbatuar këto shkathtësi në praktikë.

- f. **Mungesa e një baze të fortë ligjore dhe rregullatore** – Aktualisht nuk ka një bazë të duhur ligjore dhe rregullatore për promovimin e eficiencës së energjisë dhe zbatimit të energjisë së ripërtisshme ose për përcaktimin e përgjegjësiave dhe kompetencave për përmirësimin e situatës. MZHE, i mbështetur nga ZNKE, ka hartuar draftin final të Ligjit për Eficiencën Energetike, që do të duhej të miratohej në mes të muajit mars të vitit 2011. Zbatimi i këtij ligji do të ndihmonte në mbushjen e zbrastërës në fushat ligjore dhe rregullatore.

Kapitulli XI: Treguesit e mbikëqyrjes 2010 - 2012

Aspekti i fundit dhe me i rëndësishëm i Planit të Vepimit të Kosovës për Eficiencë Energjetike është procesi i mbikëqyrjes, që duhet të përdoret për zbatimin e saj. Në mënyrë që të kemi një proces të mirëfillt të mbikëqyrjes, treguesit o mëposhtëm të mbikëqyrjes janë propozuar për të vlerësuar të gjithat masat e eficientisë së energjisë, që janë analizuar më lartë, dhe veçanërisht sektorët e amvisërisë dhe shërbimeve që së bashku përbëjnë 70 për qind të caceve potenciale të kursimit të energjisë.

Grupi i parë i treguesve lidhet me masat e FF që janë përdorur për ngrohjen e hapësirave në ndërtesat e sektorëve të amvisërisë dhe shërbimeve. Përcaktimi i sasisë së kursimit në të dy sektorët është i rëndësishëm për shkak se 70 për qind e çfaqëve duhet të përmbushen nga vetë ato – ndërsa për sektorët tjerë treguesit e mbikëqyrjes janë domosdoshmërisht cilësor, për shkak se të dhënat për EE mungojnë gat tërësisht (në sektorët e industrisë, transportit dhe bujqësisë).

Treguesi i parë i mbikëqyrjes është numri i ndërtesave të amvisërisë dhe shërbimeve (shih tabelën më poshtë), ku do të ndërmerren masat e rinovimit për të përmbushur kursimet afatshkurtra të energjisë. Kosto Mesatare për Njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.048 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.045 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve, dhe ky është një përfundim i rëndësishëm që duhet pasur parasysh gjatë promovimit të kësaj mase: d.m.th., kostoja e kursimit të energjisë është më e ulët se sa çmimi aktual i energjisë elektrike.

Viti	Numri i ndërtesave që duhet të rinovohen për të arritur caqet për çdo vit					
	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave që kanë nevojë për masat e rinovimit	1504	2197	3693	329	467	610

Formula në vijim siguron vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë për shkak të përmirësimeve të izolimit të ndërtesës dhe sistemit të ngrohjes. Njësia matëse e kursimit final do të llogaritet në bazë të ndryshimit në mes të kërkesës specifike të ngrohjes para dhe pas masave të rinovimit.

$$UFES = \frac{SHD_{old}}{\eta_{old}} - \frac{SHD_{new}}{\eta_{new}} \quad [kWh\ m^2\ of\ use\ full\ floor\ area\ year]$$

SHD_{old} = ngrohja specifike para zbatimit të masave të rinovimit [kWh/m²*viti]

SHD_{new} = kërkesa e ngrohjes specifike pas zbatimit të masave të rinovimit [kWh/m²*vit]

η_{old} , η_{new} = efienca e energjisë të sistemit të ngrohjes para (in) dhe pas (new) masave të rinovimit (sezona e) është efienca mesatare e stokut të sistemeve të ngrohjes. B = 0.95 për ngrohjen e drejtpërdrejt me energji elektrike dhe 0.8 për kazanët e lëndës fosile, nëse nuk ekziston ndonjë vlerë përmirësuese kombëtare. c = koeficienti i intermitencës që varet nga mosfunksionin mi i vazhdueshëm i sistemit të ngrohjes. c = 0.5, nëse nuk ekziston një vlerë përmirësuese kombëtare. HDD = shkalla e ngrohjes-ditë [K°ditë/vit]

Kursimet shprehën në kWh/m² për vit. Gjendja 'para' do të bazohet në ndërtesën e veçantë apo do të pasqyrojë eficientinë e energjisë për kategorinë e ndërtesës (veçanërisht prej llojit të ndërtesës, teknologjitë e instalimit, dhe/apo të llojit të izolimit dhe periudhës së ndërtimit). Vlerat e kërkesës së veçantë të ngrohjes do të korrigjohen duke u bazuar në ditët përkatëse të ngrohjes. Kursimet finale të energjisë për kWh për ndërtesë për vit do të llogariten duke shumëzuar njësinë matëse të kursimeve vjetore për m² me hapësirën e përgjithshme të hapësirës së shtrëlytur, ashtu si të ndërtesës së rinovuar. Kursimet e përgjithshme të energjisë të arritura sipas masës do të llogariten në përmbledhjen e kursimeve të secilës ndërtesë të rinovuar.

Treguesi i dytë i mbikëqyrjes do të jetë numri i ndërtesave të amvisërisë dhe shërbimeve (tabela më poshtë), ku do të paraqiten masat e rinovimit të zbatuara për pjesët e ndërtesës (muri, kulmi) për të arritur kursimet e lartpërmendura të energjisë për periudhën afatshkurter. Kosto Mesatare për Njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.021 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.020 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Viti	Numri i ndërtesave ndaj të cilave duhet zbatuar masat e rinovimit në pjesët përbërëse (muret, kulmi)					
	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave ndaj të cilave duhet	1105	1485	2153	242	315	345

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

zbatuar masat e rinovimit në pjesët përbërëse (muret, kulmi)					
--	--	--	--	--	--

Formula në vijim (që do të përdoret gjithashtu për treguesin e tretë të mbikëqyrjes) siguron vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë në bazë të masave të izolimit të ndërtesave dhe ndërrimit të dritareve.

$$UFES = \frac{(U_{value}_{init}^{wall,roof} - U_{value}_{new}^{wall,roof}) \cdot HDD 24 \cdot a \cdot b \cdot c}{1000} \quad [kWh/m^2 \text{ of building year}]$$

$$U_{value}_{init}^{wall,roof} \quad \text{and} \quad U_{value}_{new}^{wall,roof}$$

= U-Vlera para (init) dhe pas rinovimit (e re) [$W/m^2 \cdot K$], përdorimin e vlerave për transmetim termik të materialeve izoluese dhe strukturën ekzistuese të murit apo çati.

a = korigjim varësisht nga zona klimatike e ndërtesës, me një = 1, në qoftë se nuk ka vlerë kombëtare korigjim është në dispozicion

b = Korigjim faktor në varësi të efikasitetit të sistemit të ngrohjes dhe burim të energjisë. Ky faktor korigjim është efikasiteti mesatare të ngarkesës në sistemin e ngrohjes. Me b = 0,95 për ngrohje direkte elektroenergjetike dhe 0,8 për ka daja me lëndë djegëse fosile, në qoftë se nuk ka vlerë korigjim është në dispozicion.

c = koeficientit në varësi të operacionit jo të vazhdueshëm sistemit të ngrohjes.

Me c = 0,5, në qoftë se nuk ka "Nacional"-U vlerën e ndërtesës e cila është rinovuar ose mesatare U-Vlera e mesatare e aksioneve ekzistuese të vitit të ndërrimit të ndërtesës nënshtruar rinovimit.

Njësia matëse e kursimeve vjetore të energjisë (në kWh/m²*vit) bazohet në ndryshimin në mes të vlerave U para dhe pas zbatimit të masave të rinovimit. Vlerat U do të korigjohen në bazë të ditëve dhe shkallës së ngrohjes, për atë që mund të zbatohet, me efikasitet dhe intermitencë të sistemit të ngrohjes. Kursimet totale vjetore të energjisë në kWh për ndërtesën dhe për çdo vit do të llogariten duke shumëzuar njësitë matëse të kursimeve vjetore për m² me hapësirën e përgjithshme të izoluar (m²) të ndërtesës së rinovuar (muret, kulmi ose dritaret).

Treguesi i tretë i mbikëqyrjes është numri i ndërtesave aktuale të amvisërisë dhe shërbimeve (shih tabelën), ku duhet bërë ndërrimi i dritareve ekzistuese me lustrim të dyfishtë/trefishtë për të arritur kursimet e lartpërmendura të energjisë gjatë periudhës afatshkurtër. Kosto Mesatare për Njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.030 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.028 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave ekzistuese që u duhet ndërruar dritaret ekzistuese me lustrim të dyfishtë/trefishtë për çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave ekzistuese që u duhet ndërruar dritaret ekzistuese me lustrim të dyfishtë/trefishtë	936	1367	2298	205	290	390

Formula në vijim siguron vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë bazuar në futjen e një kodit të ri të ndërtesës me kushte më rigorozë për kërkesat e ngrohjes së ndërtesës.

$$UFES = \frac{(U_{value}_{init}^{windows} - U_{value}_{new}^{windows}) \cdot HDD 24 \cdot a \cdot b \cdot c}{1000} \quad [kWh/m^2 \text{ of building year}]$$

$$UFES = \frac{SHD_{initcode}}{\eta_{initcode}} - \frac{SHD_{newcode}}{\eta_{newcode}} \quad [kWh/m^2 \cdot year]$$

= U-vlerë para (init) dhe pas rinovimit (e re) [$W/m^2 \cdot K$], përdorimin e vlerave për transmetim termik të dritareve ekzistuese dhe të reja.

a = korigjim varësisht nga zona klimatike e ndërtesës, me një = 1, në qoftë se nuk ka vlerë kombëtare korigjim është në dispozicion

PLANI KOSDVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

= b Korrëgjim faktor në varësi të efikasitetit të sistemit të ngrohjes dhe burim të energjisë. Ky faktor korrëgjim është efikasiteti mesatare e aksioneve të sistemeve të ngrohjes. Me b = 0,95 për ngrohje direkte elektroenergjetike dhe 0,6 për kalidaja lëndë djegëse fosile, në qoftë se nuk ka vlerë kombëtare korrëgjim është në dispozicion.

c = Intermittency koeficientit në varësi të operacionit jo të vazhdueshëm i sistemit të ngrohjes. Me c = 0,5, në qoftë se nuk ka "Nacional"-U vlerën e ndërtesës e cila është rinovuar ose mesatare

U-Vlera e mesatare e aksioneve ekzistuese të vitit të ndërtimit të ndërtesës nënshtruar rinovimit.

Kursimet e unitar vjetor i energjisë (në vitin kWh/m² *) janë të bazuara në dallimin në mes të vlerave-U e Windows para dhe pas zbatimit të masës rinovimit. U-vlorat do të korrëgjohen me ditët e shkallës përkatëse ngrohje dhe, sa më shumë të jetë e mundur, me efikasitet dhe intermittency i sistemit të ngrohjes. kursimeve totale vjetore të energjisë në kilovatçrë në ndërtim dhe në vit janë të llogaritet si shumëzim i matur kursimeve unitar vjetore të energjisë për m² e objektit të rinovuar (ndryshimin e ditareve).

SHD_{inicode} = kërkesa e veçantë e ngrohjes së ndërtesës sipas kodit fillestar të energjisë së ndërtesës (apo një grup i rregullorëve termike që kanë ekzistuar në Kosovë) në fuqi që nga viti 1999 [kWh/m²*vit]

SHD_{newcode} = kërkesa e veçantë e ngrohjes së ndërtesës sipas kodit të ri të ndërtesës [kWh/m²*vit]

$\eta_{inicode}$, $\eta_{newcode}$ =eficienca e energjisë së sistemit të ngrohjes sipas kodit të vjetër (kodit fillestar) dhe kodit të ri (sezonal).

Treguesi i katërt i mbikëqyrjes do të jetë numri i ndërtesave të amvisërisë dhe shërbimeve (shih tabelën më poshtë), ku kodi i energjisë së ndërtesës për ndërtesat e reja të banimit do të futet në përdorim për të arritur kursimet e lartpërmendura të energjisë në periudhën afatshkurtër. Kosto Mesatare për Njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.054 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.052 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave ku për çdo vit futet në përdorim kodit i energjisë së ndërtesës për ndërtesat e reja						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave ku për çdo vit futet në përdorim kodit i energjisë së ndërtesës për ndërtesat e reja	0	0	345	0	0	73

Formula e mëposhtme jep për vlerësimin e kursimeve të energjisë vjetore që rrjedh nga prezantimi i një kodit ndërtesës e re me kërkesa më të rrepta në lidhje me kërkesat e ndërtesës së ngrohjes.

$$UFES = \frac{SHD_{inicode}}{\eta_{inicode}} - \frac{SHD_{newcode}}{\eta_{newcode}} \quad [kWh/m^2 \cdot year]$$

SHD_{inicode} = Kërkesa specifike për ngrohje të ndërtesës sipas vlerave fillestare të ndërtimit në kodin për energji (ose grup i rregullimit termike e cila ka ekzistuar në Kosovë), në vend që nga vit 1999 [viti kWh/m² *]

SHD_{newcode} = Kërkesa specifike për ngrohje të ndërtesës në bazë të kodit të ri u implementuar. [kWh/m² vitit *]

$\eta_{inicode}$, $\eta_{newcode}$ = Efikasitet i energjisë i sistemit të ngrohjes në ndërtimin sipas vjetër (inicode) dhe e re (newcode) kodit të ndërtimit (sezonale)

Treguesi i pestë i mbikëqyrjes do të jetë numri i ndërtesave të amvisërisë dhe shërbimeve (shih tabelën më poshtë), ku do të bëhet zëvendësimi i pajisjeve të furnizimit me ngrohje për të arritur kursimet e lartpërmendura të energjisë në periudhën afatshkurtër. Kosto Mesatare për Njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.036 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.034 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave ku duhet zëvendësuar pajisjet e furnizimit me ngrohje për çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave ku duhet zëvendësuar pajisjet e furnizimit me ngrohje për çdo vit	76	402	1054	17	86	221

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

Formula siguron vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë që burojnë nga zëvendësimi apo instalimi i ri i pajisjeve të furnizimit me ngrohje në ndërtesat e banimit dhe ato terciare. Njësitë matëse të kursimeve vjetore do të llogariten në bazë të ndryshimit në efikasitetin e sistemit të ngrohjes pas zëvendësimit të tij, duke e shumëzuar me kërkesat specifike për ngrohje dhe hapësirën e dobishme për ngrohje (në kWh/njësi*vit) për secilën ndërtesë.

$$UFES = \left(\frac{1}{\eta_{old}} - \frac{1}{\eta_{new}} \right) \cdot SHD \cdot A \quad [kWh / unit \cdot year]$$

η_{old} = efikasiteti i energjisë së pajisjeve të vjetra të furnizimit me ngrohje x para zëvendësimit (seasonal)

η_{new} = efikasiteti i energjisë së pajisjeve të reja të furnizimit me ngrohje (seasonal)

SHD = kërkesa e veçantë e ngrohjes [kWh/m² vit]

A = hapësira mesatare që do të ngrohet nga pajisjet furnizuese të ngrohjes (amvisarisë, zyret, etj) [m²]

Kursimet totale vjetore të energjisë në kWh për çdo ndërtesë dhe për çdo vit do të llogariten duke përmblodhur njësitë matëse të kursimit vjetor, të arritur prej secilës njësi të zëvendësuar të pajisjeve furnizuese të ngrohjes. Kursimet e përgjithshme të energjisë të arritura sipas masës do të llogariten në përmblodhjen e kursimeve në secilën ndërtesë të re.

Treguesi i gjashtë i mbikëqyrjes do të jetë numri i ndërtesave të amvisarisë dhe shërbimeve (shih tabelën më poshtë), ku do të bëhet zëvendësimi i kazanëve të ngrohjes së ujit, të kategorisë A, për ndërtesat e amvisarisë dhe shërbimeve për të arritur kursimet e lartpërmendura të energjisë në periudhën afatshkurtër. Kosto Mesatare për Njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.040 Euro/kWh për ndërtesat e amvisarisë dhe 0.035 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave ku duhet ndërruar kazanët e ngrohjes së ujit, të kategorisë A, për ndërtesat e amvisarisë dhe shërbimeve për çdo vit						
Viti	Sektori i amvisarisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave ku duhet ndërruar kazanët e ngrohjes së ujit, të kategorisë A, për ndërtesat e amvisarisë dhe shërbimeve	390	409	476	41	44	53

Formula siguron vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë që burojnë nga zëvendësimi apo instalimi i ri i pajisjeve të reja të ngrohjes së ujit në ndërtesat e banimit dhe ato terciare. Njësia matëse e kursimeve vjetore (në kWh/ndërtesë*vit) do të llogariten në bazë të ndryshimit në efikasitetin e energjisë para dhe pas zëvendësimit të kazanit të ujit, duke e shumëzuar me kërkesat specifike për ujë të ngrohtë .

$$UFES = \left(\frac{1}{\eta_{old}} - \frac{1}{\eta_{new}} \right) \cdot SWD \quad [kWh / households \cdot year]$$

$$SWD = \frac{C_{hot_water_daily} \cdot 365 \cdot \rho_{person/daily} \cdot (t_{hot_water} - t_{cold_water}) \cdot C_{water} \cdot C_f}{1000}$$

[kWh/ households · year]

η_{old} , η_{new} = Efikasiteti i energjisë së pajisjeve të vjetra dhe të reja për ngrohje

SWD = Kërkesa specifike për ujë të ngrohtë [kWh/amvisari*vit]

365d = 365 ditë

Chot_water_daily = Konsumi mesatar ditor i ujit të ngrohtë për person

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

I = person/hhds = Numri mesatar i personave për një amvisëri
 t_{hot_water} = Temperatura e ujit të ngrohët (zakonisht 40 °C)
 t_{cold_water} = Temperatura e ujit të ftohtët (zakonisht 15 °C)
 c_{water} = Ngrëja specifike e ujit = 1kcal/kg*°C
 cf = Faktori i konverzionit 0,001163 kWh/kcal me 1 litër ujë = 1 kg

Gjithëj kursimet vjetore të energjisë [kWh/vit] logariten duke i mbledhur kursimet vjetore unike të energjisë me numrin e zëvendësimeve të njësisve të ujit të ngrohët.

Treguesi i shtatë i monitorimit është numri i amvisërive dhe numri i ndërtesave të shërbimeve (shih tabelën më poshtë) ku do të futen sistemet solare për ngrohje të ujit për të arritur kursimet e sipërpërmendura të energjisë në periudhë afatshkurtre. Kostoja mesatare për njësi e kësaj Mase të EE do të jetë 0.037 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.026 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave që kanë nevojë për instalim të sistemeve solare për ngrohje të ujit në ndërtesat e sektorit të amvisërisë dhe atë të shërbimeve çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave që kanë nevojë për instalime të sistemeve solare për ngrohje të ujit në ndërtesa	228	372	678	29	48	89

Formula ofron vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë nga instalimi i paneleve solare për ngrohje të ujit në ndërtesat ekzistuese apo të reja të banimit dhe tregtare. Kursimet vjetore unike të energjisë llogariten në bazë të kursimeve mesatare vjetore të energjisë për m² të panelit solar, duke marrë parasysh efikasitetin mesatar të stokut të sistemeve të ujit të ngrohët në vitin përkatës, qoftë për ndërtesat e reja apo për ato ekzistuese (në kWh/m²*vit).

$$UFES = \left(\frac{USAVE}{\eta_{solar_storage_system_water}} \right) \quad [kWh/m^2 \cdot year]$$

USAVE = Kursimet vjetore mesatare për m² të panelit solar, që paraqet prodhimin mesatar të ngrohjes për m² të panelit solar [kWh/m²] * *stok* mesatar i sistemit të ngrohjes = Efikasiteti i stokut mesatar të sistemeve të ngrohjes të ujit

Gjithëj kursimet vjetore të energjisë [kWh/vit] llogariten përmes shumëzimit të kursimeve vjetore unike të energjisë me gjithëj hapësirën e instaluar në m² të paneleve solare.

Treguesi i tetë i monitorimit është numri i amvisërive dhe numri i ndërtesave të shërbimeve (tabela më poshtë) ku do të futen kaldajat efikase për gatim me etiketë të Kategorisë A në ndërtesat e sektorit të amvisërisë dhe të shërbimeve për të përmbushur kursimet afatshkurtre të energjisë. Kostoja mesatare për njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.038 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.004 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave që kanë nevojë për futjen e kaldajave efikase me etiketë të Kategorisë A në ndërtesat e sektorit të amvisërisë dhe shërbimeve çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave që kanë nevojë për futje të kaldajave efikase për gatim me etiketë të kategorisë A në ndërtesa	746	1015	1632	100	148	251

Formula mundëson vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë nga zëvendësimi apo instalimi i ri i pashijeve të gatimit në ndërtesat ekzistuese banesore dhe tregtare. Kursimet vjetore unike të energjisë (në kWh/building*vit) llogariten në bazë të callimit të efikasitetit të energjisë ndërmjet kohës para dhe pas zëvendësimit të pashijeve për gatim, shumëzuar me kërkesën specifike për energji për gatim.

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

$$UFES = \left(\frac{1}{\eta_{ini}} - \frac{1}{\eta_{new}} \right) \cdot SCD \quad [kWh / households \cdot year]$$

SCD = kërkesa specifike për energji për gatim si shifër bazike mund të përdoret 2000-2200 kWh/amvisëri

η_{ini} , η_{new} = Eficienca e energjisë e pajisjeve të vjetra dhe të reja për gatim

Gjithsej kursimet vjetore të energjisë [kWh/vit] llogariten përmes mbledhjes së kursimeve unike vjetore me numrin e pajisjeve të zëvendësuara të gatimit.

Treguesi i nëntë i monitorimit është numri i ndërtesave të amvisëriave dhe shërbimeve (tabela më poshtë) ku janë instaluar poçet EE për të pëmbushur kursimin e lartcekur të energjisë për periudhën afatshkurtër. Kostoja mesatare për njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.013 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.011 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave ku do të instalohen poçet EE në ndërtesa të sektorit të amvisërisë dhe shërbimeve çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave ku do të instalohen poçet EE në ndërtesa	167	227	365	8566	11491	17963

Formula më poshtë përcakton vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë nga zëvendësimi i poçeve me ato më efikase apo instalimin e llambave të reja. Kursimet vjetore unike të energjisë (in kWh/njësi/vit) për zëvendësim të llambave llogariten përmes dallimit ndërmjet konsumit mesatar të energjisë të stokut të llambave në vitin përkatës (situata 'para') dhe energjia e llambave efikase e promovuar nga masat dhe programet (situata 'pas' = viti i promovimit). Në rast të llambave shtesë në trag do të përdoret konsumi mesatar i energjisë në vitin përkatës.

$$UFES = \left(\frac{P_{STOCK_AVERAGE} - P_{BEST_MARKET_PROMOTED}}{1000} \right) \cdot F_{exp} \cdot n_h \quad [kWh / unit \cdot year]$$

PSTOCK_AVERAGE = mesatarja e energjisë së poçeve ekzistuese në amvisëri [W]

FBEST_MARKET_PROMOTED = Energjia e poçeve të tregtuara efikase [W]

n_h = Numri i orëve të operimit

F_{exp} – Faktori i përmirësimit duke marrë parasysh se një pjesë e poçeve të shitura nuk do të zëvendësojnë menjëherë ato të vjetrat;

Gjithsej kursimet vjetore të energjisë [in kWh/vit] llogariten përmes shumëzimit të kursimeve vjetore unike me numrin e poçeve efikase të shitur apo instaluar sipas masave dhe programeve për përdorim rezidencial.

Treguesi i dhjetë i monitorimit do të jetë numri i ndërtesave të amvisërisë dhe numri ndërtesave të shërbimeve ku do të futen Lava:riqet me etiketë të kategorisë A për të aritur kursimet e lartcekura të energjisë për periudhën afatshkurtër. Kostoja mesatare për njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.046 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.040 Euro/kWh për ndërtesat e shërbimeve.

Numri i ndërtesave ku do të futen makinat larëse efikase me etiketë të kategorisë A në ndërtesat e amvisërisë dhe të shërbimeve çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

Numri i ndërtesave ku do të futen makinat larëse efikase me etiketë të kategorisë A	1048	1361	2104	1781	4095	787
---	------	------	------	------	------	-----

Formula në vijim përcakton vlerësimin e kursimeve vjetore të energjisë nga zëvendësimi i pajisjeve elektrike shtëpiake me makina larëse më efikase. Kursimet vjetore unike të energjisë për pajisjet shtëpiake llogariten në bazë të dallimit ndërmjet konsumit vjetor mesatar të energjisë në vitin përkatës (për makinat e reja larëse mesatarja e tregut) dhe konsumi vjetor i energjisë për makinat larëse promovuar nga masat dhe programet.

$$UFES = AEC_{WM_referencë\text{e}\text{e}\text{a}\text{st}\text{o}\text{c}\text{k}\text{a}\text{v}\text{e}\text{r}\text{a}\text{g}} \cdot AEC_{WM_referencë\text{e}\text{e}\text{m}\text{a}\text{r}\text{k}\text{e}\text{t}\text{p}\text{r}\text{o}\text{m}\text{o}\text{v}\text{e}\text{d}\text{e}\text{e}\text{n}\text{e}\text{r}\text{g}\text{j}\text{i}\text{s}\text{s}} \quad [kWh/m^2 \cdot \text{year}]$$

AEC mesatarja e stokut në vitin përkatës = Konsumi vjetor i energjisë i stokut të makinave larëse në vitin përkatës (2005) [kWh/njësi *vit]

AEC referencë market promoted energyclass = Konsumi vjetor i energjisë i makinave larëse promovuar nga masat dhe programet (2007) [kWh/njësi *vit]

Gjithsej kursimet vjetore të energjisë in kWh për loj të pajisjes dhe për vit llogariten përmes shumëzimit të kursimeve unike vjetore të energjisë me numrin e njësisve të makinave larëse efikase të shitura.

Treguesi i njëmbëdhjetë i monitorimit është numri i ndërtesave të amvisërisë dhe shërbimeve ku janë futur frigoriferët e kategorisë A për eficiency për arritjen e kursimeve të cekura të energjisë për periudhën afatshkurtër. Kostoja mesatare për njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.041 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.038 Euro/kWh për ato të shërbimeve.

Numri i ndërtesave që kanë nevojë për frigoriferë efikas me etiketë të kategorisë A në ndërtesat e amvisërisë dhe të shërbimeve çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori i shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave që kanë nevojë për frigoriferë efikas me etiketë të kategorisë A në ndërtesa	133	177	276	267	364	552

Formula në vijim përcakton vlerësimin e kursimeve vjetore nga zëvendësimi i pajisjeve elektrike shtëpiake/shërbimeve me frigoriferë të ri më efikas. Kursimet vjetore unike të energjisë për pajisjet shtëpiake/të shërbimeve llogariten bazuar në dallimin ndërmjet konsumit vjetor të energjisë të stokut në vitin përkatës (për frigoriferë të ri mesatarja e tregut) dhe konsumi vjetor i energjisë i frigoriferëve të promovuar me masa dhe programe.

$$UFES = AEC_{RF_referencë\text{e}\text{e}\text{a}\text{st}\text{o}\text{c}\text{k}\text{a}\text{v}\text{e}\text{r}\text{a}\text{g}} \cdot AEC_{RF_referencë\text{e}\text{e}\text{m}\text{a}\text{r}\text{k}\text{e}\text{t}\text{p}\text{r}\text{o}\text{m}\text{o}\text{v}\text{e}\text{d}\text{e}\text{e}\text{n}\text{e}\text{r}\text{g}\text{j}\text{i}\text{s}\text{s}} \quad [kWh/m^2 \cdot \text{year}]$$

AEC reference year stock average = Konsumi vjetor i energjisë i stokut të frigoriferëve në vitin përkatës (2005) [kWh/njësi *vit]

AEC reference market promoted energyclass = Konsumi vjetor i energjisë i frigoriferëve të promovuar nga masat dhe programe. (2007) [kWh/njësi *vit]

Gjithsej kursimet vjetore të energjisë in kWh për loj të pajisjes dhe për vit llogariten përmes shumëzimit të kursimeve unike vjetore të energjisë me numrin e njësisve të frigoriferëve efikas të shitur.

Treguesi i dymbëdhjetë i monitorimit është numri i ndërtesave të amvisërisë dhe shërbimeve ku janë futur Kondicionerët efikas të ajrit e kategorisë A për eficiency për arritjen e kursimeve të cekura të energjisë për periudhën afatshkurtër. Kostoja mesatare për njësi e kësaj mase të EE do të jetë 0.052 Euro/kWh për ndërtesat e amvisërisë dhe 0.047 Euro/kWh për ato të shërbimeve.

Numri i ndërtesave që kanë nevojë për AC efikas me inverter me etiketë të kategorisë A në ndërtesat e amvisërisë dhe shërbimeve për çdo vit						
Viti	Sektori i amvisërisë			Sektori shërbimeve		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Numri i ndërtesave që kanë nevojë për AC efikas me inverter me etiketë të kategorisë	119	211	408	67	83	120

PLANI KOSOVAR PËR EFIÇIENCË TË ENERGJISË

A në ndërtesa				
---------------	--	--	--	--

Formula në vijim përcakton vlerësimin e kursimeve vjetore nga zëvendësimi i kondicionerëve me sisteme të ndarë në ndërtesat e banimit dhe ato terciare. Kursimet vjetore unike të energjisë llogariten bazuar në përmirësimin e raportit të efiçencës së energjisë (REE) të pajisjeve të kondicionimit të ajrit, normalizuar me energjinë nominale për ftohje të pajisjes dhe orët e operimit në vit (në kWh/njësi ^vit).

$$UFE = \left(\frac{1}{EER_{average}} - \frac{1}{EER_{best_perf_on_market}} \right) \cdot P_{in} \cdot n_h \quad [kWh/unit\ year] \quad \text{with: } n_h = n_{on} \cdot f_u$$

EER = Raporti i efiçencës së energjisë për pajisje: (energji e furnizuar për ftohje) / (energji elektrike e pajisjes)

$EER_{average}$ = Raporti i efiçencës sezonale të energjisë të pajisjes përkatëse; $EER_{best_perf_on_market}$ = Raporti i efiçencës sezonale të energjisë të pajisjes zëvendësuese me efiçencë të lartë. P_{in} = Energjia nominale për ftohje të pajisjes [kW]

n_h = Orët e operimit në vit në fuqi të plotë

n_{on} = Orët e kyçje në vit

f_u = Faktori i pjesës së ngarkesës (vlera e konfiguruar e sugjeruar është 58%)

Gjithsej kursimet vjetore të energjisë arritur me masën [kWh/vit] llogariten përmes mbledhjes së kursimeve unike vjetore të të gjitha njësi të zëvendësuese apo të reja të instaluara.

Kapitulli XI. Tabela e konversionit të njësive

	Kcal	kJ	kWh	Kgoe
1kcal=	1.00	4.186	11.63	10000
1kJ=	1.2388	1.00	27,778	238,850
1kWh=	859.845	3,600	1.00	85984.5
1kgoe=	10,000	41,868	11.63	1.00
Lëndët e lëngëta 1ton = 0.001 ktoe				
Naftë e papërpunuar: 1ton = 0.000946 ktoe				
Biomasë (dru zjarri): 1m ³ = 0.0001684 ktoe				
Thëngjill (linjit): 1ton = 0.0001911 ktoe				
Thëngjill i tharë: 1ton = 0.00098 ktoe				
Energji elektrike: 1GWh = 0.086 ktoe				